

Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023-2027

Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński

LOKALNA
GRUPA
DZIAŁANIA
ZALEW
ZEGRZYŃSKI

Spis treści

ROZDZIAŁ I. CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	4
1.1. Nazwa i forma prawna.....	4
1.2. Proces tworzenia partnerstwa	4
1.3. Struktura LGD	12
1.4. Organ decyzyjny	14
1.5. Proces decyzyjny	15
1.6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.....	16
1.7. Standardy funkcjonowania partnerstwa.....	17
ROZDZIAŁ II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR	18
2.1 Zwięzły opis obszaru objętego LSR wraz z mapą.....	18
2.2 Uwarunkowania społeczne	19
ROZDZIAŁ III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.....	22
ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR.....	32
4.1 Analiza SWOT	32
4.2 Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR	34
4.3 Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości.....	36
4.4 Rynek pracy	38
4.5 Działalność sektora społecznego	40
4.6 Problemy społeczne	40
4.7 Dziedzictwo kulturowe/zabytki	42
4.8 Obszary atrakcyjne turystycznie.....	42
4.9 Obszary wiejskie.....	45
4.10 Rolnictwo i rynek rolny	45
4.11 Charakterystyka rybactwa i rynku rybnego	48
4.12 Edukacja	48
4.13 Zrównoważenie środowiskowe	49
4.14 Podsumowanie. Kluczowe problemy obszaru LGD.....	49
ROZDZIAŁ V - SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	52
5.1 Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi.....	52
5.2 Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR.....	56
5.3 Wartość dodana podejścia LEADER.....	56
5.4 Metody aktywizujące.....	57
5.5 Integrowanie sektorów, partnerów, zasobów i branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć	57
5.6 Dywersyfikacja źródeł finansowania LSR	58
ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI	58
ROZDZIAŁ VII SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	63
ROZDZIAŁ VIII. PLAN DZIAŁANIA	69
Rozdział IX Plan finansowy LSR.....	70

Rozdział X Monitoring i ewaluacja.....	75
Wykaz wykorzystanej literatury	81
Załączniki do LSR.....	82

1.1. Nazwa i forma prawna

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Zalew Zegrzyński jest stowarzyszeniem „specjalnym” posiadającym osobowość prawną, wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem 0000349416.

LGD Zalew Zegrzyński jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i prawnych, o celach niezarobkowych, działającym, jako Lokalna Grupa Działania, dla której podstawą działania jest Statut wraz z ustawą z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261). Wszelkie działania prowadzone przez LGD są zgodne ze statutem, tj. z niego wynikają i nie są z nim sprzeczne.

Pozostałe podstawy prawne wynikają zarówno z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizyjowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159-706).

W zakresie przepisów krajowych podstawy prawne dotyczą w szczególności ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943, poz. 943, 2023 r. poz. 412), zwanej dalej „ustawą RLKS”; ustawy z dnia 8 kwietnia 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz.U. z 2023 poz. 412), a także innych aktów prawa dotyczących Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz działalności Stowarzyszenia.

Nadzór nad Stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Mazowieckiego.

LGD spełnia wymagania określone w art. 4 ustawy RLKS. Obok walnego zebrania członków, zarządu oraz organu kontroli wewnętrznej, w ramach stowarzyszenia funkcjonuje dodatkowy organ – Rada Stowarzyszenia, która podejmuje decyzje w sprawie wyboru operacji realizowanych w ramach LSR.

1.2. Proces tworzenia partnerstwa

Historia tworzenia partnerstwa sięga 2006 r., kiedy to 21 lutego 2006 r. z inicjatywy trzech podmiotów: Społecznego Komitetu Pomocy Miastu i Gminie Serock, Stowarzyszenia Młodzi dla rozwoju – EMKA z Wieliszewa i Stowarzyszenia Rozwoju Lokalnego w Gminie Nieporęt została utworzona Lokalna Grupa Działania o nazwie Związek Stowarzyszeń „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego”.

Idea powstania Lokalnej Grupy Działania w formie związku stowarzyszeń narodziła się podczas spotkań z mieszkańcami, organizowanymi przez gminę Wieliszew we współpracy z gminami Serock i Nieporęt. Mieszkańcy obszaru LGD już kilka lat wcześniej współpracowali przy realizacji różnorodnych przedsięwzięć, jednakże współpraca ta miała charakter nieformalny.

Możliwość realizacji Pilotażowego Programu LEADER+ (PPL+) i potencjalne korzyści dla obszaru sprawiły, że wiele grup sformalizowało swoją działalność i jako stowarzyszenia, skupione wokół realizacji konkretnych celów, wyraziły wolę uregulowania także swojej współpracy. W rezultacie uczestnictwa w projekcie w ramach Schematu I PPL+ utworzyły one Lokalną Grupę Działania. Umowę na realizację Schematu I z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi zawarła i realizowała gmina Wieliszew.

Następnie, LGD „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” z powodzeniem wzięła udział w konkursie na udział w Schemacie II PPL+. Realizacja Schematu II w okresie 28.03.2007 – 14.02.2008, a następnie przygotowania do

udziału w Osi 4 - LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 zintensyfikowały proces rozwoju partnerstwa. Realizowane przez LGD na obszarze gmin: Jabłonna, Nieporęt, Serock i Wieliszew zadania w ramach Schematu II PPL+ spopularyzowały cele i działalność LGD „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” wśród mieszkańców, instytucji i organizacji tych gmin, a jednocześnie zwróciły uwagę sąsiadujących gmin z powiatu wołomińskiego: Dąbrówka i Radzymina.

Przeprowadzone w maju i czerwcu 2007 r. spotkania informacyjno-aktywizujące w sześciu gminach przybliżyły ich mieszkańcom cele Osi 4 – LEADER PROW i możliwości wsparcia w jej ramach oddolnych działań na rzecz lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego. W rezultacie dwie w/w gminy powiatu wołomińskiego zgłosiły akces do LGD, a liczna grupa mieszkańców, firm i organizacji z sześciu gmin wystąpiła z wnioskiem o członkostwo w LGD, w związku z czym liczba członków wzrosła do 108.

Aktywne działania LGD „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” na rzecz rozwoju obszaru położonego wokół Jeziora Zegrzyńskiego, w tym m.in. jej zaangażowanie w tworzenie Lokalnej Grupy Rybackiej Zalew Zegrzyński, zwróciły uwagę kolejnej społeczności lokalnej na tym obszarze – leżącej w powiecie wyszkowskim gminy Somianka. Jej terytorium stanowi przedłużenie w kierunku północno-wschodnim dotychczasowego obszaru LGD – graniczy ona od wschodu z gminą Serock, a od północy – z gminą Dąbrówka. Mniej więcej od połowy 2009 r. przedstawiciele gminy Somianka żywo interesowali się działalnością LGD. Gmina przystąpiła także do powyżej wspomnianej, utworzonej w listopadzie 2009 r., Lokalnej Grupy Rybackiej, która została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 19 lutego 2010 r. Na zebraniu Zarządu LGD „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego”, które odbyło się 21 stycznia 2010 r. w Popowie, gmina Somianka została przyjęta w skład członków LGD.

Misja Lokalnej Grupy Działania „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” została zdefiniowana przez jej członków w następujący sposób: „Inicjowanie i wspieranie działań społeczności obszaru Partnerstwa na rzecz ochrony bogactwa przyrodniczego, rozwoju gospodarczego, turystyki, sportu i rekreacji, z wykorzystaniem tradycji historycznej i kultury lokalnej obszaru Partnerstwa.”

W latach 2009-2015 funkcjonowały oddzielnie Związek Stowarzyszeń „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” oraz Lokalna Grupa Rybacka Zalew Zegrzyński. W okresie od lipca 2015 r. do marca 2016 r. Związek Stowarzyszeń „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” zrealizował operację w ramach działania „Wsparcie przygotowawcze” objętą Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, służącą przygotowaniu dokumentu Strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2023. Natomiast dawna Lokalna Grupa Rybacka Zalew Zegrzyński z dniem 1 września 2015 r. dokonała szeregu zmian proceduralnych, polegających m.in. na zmianie nazwy na Lokalną Grupę Działania Zalew Zegrzyński oraz na zmianie statutu. W ten sposób przygotowała się do udziału w konkursie, a następnie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2023 dla obszaru gmin: Dąbrówka, Jabłonna, Nieporęt, Serock, Somianka, Radzymin i Wieliszew.

Obydwa podmioty posiadają doświadczenie we wdrażaniu programów pochodzących ze środków Unii Europejskiej, które wdrażane były na obszarze tych samych gmin, tj. Dąbrówka, Jabłonna, Nieporęt, Serock, Somianka, Radzymin i Wieliszew.

W ramach realizacji operacji polegających na wdrażaniu Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach PROW 2007-2013 za pośrednictwem Związku Stowarzyszeń „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” zostały przekazane beneficjentom środki w wysokości ponad 10 mln złotych, co dało wsparcie 166 projektom zrealizowanym na tym obszarze. Największe wsparcie zostało przyznane na realizację zadań z zakresu odnowy i rozwoju wsi, tworzenia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw, małych projektów oraz różnicowania w kierunku działalności nierolniczej. Efektywność i wysokość wydatkowanych środków potwierdzają skuteczność procesu budowy LSR, diagnozowania potrzeb oraz możliwości rozwoju obszaru.

Spółeczność wiejska zaktywizowała się poprzez włączenie do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. Dzięki temu LGD mogła odpowiedzieć na realne potrzeby mieszkańców i wesprzeć finansowo wiele wydarzeń kulturalnych i promocyjnych, które miały miejsce tak na terenie LGD Zalew Zegrzyński jak i województwa.

W ramach działań „Małe projekty” oraz „Odnowa i rozwój wsi” zrealizowano kilkanaście inwestycji, których głównym celem był remont, wyposażenie lub zagospodarowanie terenu przylegającego do budynków świetlic wiejskich, a także budowa placów zabaw, miejsc rekreacji i boisk sportowych.

Mieszkańcy zyskali nowe miejsca integracji i działalności kulturalnej, dzięki wybudowaniu kilkunastu placów zabaw, dzieci zyskały bezpieczne miejsca do aktywnego spędzania wolnego czasu, co w dalszej przyszłości przełoży się na coraz większy wzrost poziomu aktywności społeczności lokalnej.

Znaczna kwota została również przeznaczona na organizację szkoleń dla mieszkańców obszaru działania LGD Zalew Zegrzyński, osób zaangażowanych w realizację Lokalnej Strategii Rozwoju, członków organów LGD oraz lokalnych liderów.

Ponadto, Związek Stowarzyszeń „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” będąc jednocześnie beneficjentem PROW 2007-2013 wydatkował środki finansowe na działania: „przygotowanie i realizacja projektów współpracy” oraz „funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”.

Z kolei Lokalna Grupa Działania (dawniej Rybacka) Zalew Zegrzyński w okresie programowania 2007-2013, w ramach Programu Operacyjnego RYBY, na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich udzieliła dotacji na realizację 78 wniosków w ramach czterech zakresów wsparcia na kwotę ponad 13 mln zł tj.:

- na rzecz wzmocnienia konkurencyjności i utrzymania atrakcyjności obszarów zależnych od rybactwa,
- na rzecz restrukturyzacji lub reorientacji działalności gospodarczej oraz dywersyfikacji zatrudnienia osób mających pracę związaną z sektorem rybactwa w drodze tworzenia dodatkowych miejsc pracy poza tym sektorem,
- związanych z podnoszeniem wartości produktów rybactwa, rozwoju usług na rzecz społeczności zamieszkującej obszary zależne od rybactwa,
- związanych z ochroną środowiska lub dziedzictwa przyrodniczego na obszarach zależnych od rybactwa w celu utrzymania jego atrakcyjności oraz przywracaniem potencjału produkcyjnego sektora rybactwa w przypadku jego zniszczenia w wyniku klęski żywiołowej lub przemysłowej.

LGD zrealizowała również jeden międzynarodowy projekt współpracy oraz ponosiła koszty związane z funkcjonowaniem lokalnej grupy rybackiej oraz nabywaniem umiejętności i aktywizacji lokalnych społeczności.

W wyniku zrealizowanych projektów w ramach obydwu programów zostały utworzone 63 miejsca pracy, w tym w ramach PROW 2007-2013 - 31 miejsc, w ramach PO RYBY 2007-2013 - 32 miejsca pracy.

W rezultacie do obydwu stowarzyszeń w ramach organizowanych konkursów wpłynęły 574 wnioski (339 – PROW 2007-2013; 235 – PO RYBY 2007-2013), z czego wybranych do dofinansowania zostało 497 wniosków (277 – PROW 2007-2013; 220 – PO RYBY 2007-2013). Ostatecznie zrealizowanych zostało 245 wniosków.

Pomimo faktu, iż to LGD Zalew Zegrzyński jest beneficjentem okresu programowania 2014-2020, Związek Stowarzyszeń „Partnerstwo Zalewu Zegrzyńskiego” funkcjonował aż do grudnia 2021 r. , wspierając rozwój obszaru w zakresie turystyki oraz ochrony przyrody, jezior, rzek oraz zalewów.

W latach 2014-2023 LGD Zalew Zegrzyński, działając w ramach programu Leader, przyczyniła się do aktywizacji mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi, zwiększenie możliwości zdobywania środków finansowych i ich wykorzystania, a także polepszenie zarządzania lokalnymi zasobami.

Działalność Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński została także dostrzeżona przez kolejne 2 gminy, tym razem powiatu nowodworskiego. W 2018 r. włączeniem się do LGD zainteresowała się gmina Zakroczym. Gmina ta w okresie programowania 2014-2020 nie należała do żadnej Lokalnej Grupy Działania. Już w listopadzie 2018 r. Rada Miejska w Zakroczymiu podjęła uchwałę w sprawie przystąpienia do Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński. Kolejną gminą zainteresowaną przystąpieniem do LGD Zalew Zegrzyński była gmina Pomiechówek. Gmina ta w okresie programowania 2014-2020 była w innej Lokalnej Grupie Działania, ale kierunek, w którym chce się rozwijać jest bardziej zbliżony do kierunku rozwoju gmin położonych w rejonie Zalewu Zegrzyńskiego. W związku z tym Rada Gminy Pomiechówek w grudniu 2021 r. podjęła uchwałę o przystąpieniu w poczet członków Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński. Obie te gminy w poczet członków LGDZZ zostały przyjęte przez Zarząd 16 grudnia 2021 r.

Podstawą podczas budowania kapitału społecznego jest umacnianie więzi, które są oparte na wspólnej tożsamości, tradycji, kulturze i historii. Mieszkańcy poprzez wykorzystanie potencjału kulturowego i turystycznego podejmowali oddolne działania

i inicjatywy, które odpowiadały na potrzeby społeczności. Działania te przyczyniły się do wzmocnienia i rozwoju tożsamości oraz budowania silnych więzi społecznych.

W nowym okresie programowania LGD Zalew Zegrzyński będzie wspierać również tworzenie zagród edukacyjnych oraz gospodarstw agroturystycznych opartych na lokalnym dziedzictwie kulturowym i tożsamości regionu. Podczas spotkań konsultacyjnych z lokalną społecznością jak również podczas dyskusji reprezentantów grup interesariuszy oraz w badaniach ankietowych mieszkańcy zgłaszali chęć i potrzebę kontynuacji działań, które będą w dalszym ciągu dbały o integrację, rozwój kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego społeczności wiejskiej. Mieszkańcy wskazywali również na potrzebę podjęcia działań mających na celu wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym tj. osób z niepełnosprawnościami, kobiet, rolników z małych gospodarstw czy osób poszukujących zatrudnienia. Dokładna analiza oczekiwań mieszkańców pozwoli na skonstruowanie celów strategii najlepiej odpowiadających na potrzeby rozwojowe obszaru.

Wykorzystanie potencjału partnerstwa do przygotowania i wdrażania LSR na lata 2023-2027

Zasoby ludzkie. Kadry

Aby podjąć nowe wyzwania oraz móc w skuteczny sposób kontynuować rozwiązywanie istotnych problemów zdiagnozowanych podczas spotkań z lokalną społecznością, LGD Zalew Zegrzyński musi posiadać silne i merytorycznie przygotowane kadry, które dzięki swojej wiedzy i doświadczeniu będą w stanie zmierzyć się z wyzwaniami w nowym okresie programowania.

W związku z wdrażaniem LSR w latach poprzednich i odbytych szkoleniach pracownicy zatrudnieni w Biurze LGD posiadają doświadczenie i wiedzę z zakresu wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym i lokalnym. Większość członków Zarządu od początku istnienia brała udział w niezbędnych szkoleniach z zakresu PROW. Zbudowany potencjał pozwoli na sprawne wdrożenie LSR oraz przyczyni się do dalszego rozwoju obszarów wiejskich w oparciu o wypracowane narzędzia, zaufanie społeczne i współpracę z lokalną społecznością.

Ponadto, zarówno osoby zarządzające jak również pozostali członkowie LGD Zalew Zegrzyński, z racji pełnionych funkcji zawodowych, posiadają duże doświadczenie w realizacji projektów z szeroko rozumianych środków zewnętrznych. Projekty te dotyczyły zarówno działań inwestycyjnych jak i projektów, których celem było podniesienie kompetencji uczestników konkretnych działań czy aktywizacja i integracja lokalnej społeczności, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zwłaszcza gminy wchodzące w skład LGD Zalew Zegrzyński zrealizowały wiele projektów mających na celu szeroko rozumiany rozwój obszarów wiejskich. Na przestrzeni tylko kilku ostatnich lat na obszarze LSR powstały nowe lub zostały wyremontowane istniejące świetlice wiejskie, kluby seniora czy centra aktywności kulturalnej. Gminy dzięki pozyskanym funduszom inwestowały również w poprawę infrastruktury technicznej takiej jak drogi, wodociągi czy kanalizacja. Rezultaty tych działań są szczególnie widoczne w zakresie poprawy wizerunku obszaru, jakości życia oraz zwiększonej aktywności mieszkańców.

Warto dodać, że osoby, które były odpowiedzialne za realizację wyżej wymienionych projektów gminnych aktywnie angażują się w działalność LGD Zalew Zegrzyński (jako członkowie Rady, Komisji Rewizyjnej i Zarządu) co jest ogromnym wsparciem i pomocą w skutecznej realizacji LSR.

Dzięki realizacji LSR w okresach programowania 2007-2013 oraz 2014-2020, pracownicy biura oraz członkowie organów LGD posiadają niezbędne doświadczenie oraz wiedzę w zakresie zarówno zarządzania Stowarzyszeniem oraz realizacji głównych działań w związku z wdrażaniem LSR w zakresie m.in. opracowania, aktualizacji i wdrożenia LSR, w tym animowania społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem osób w niekorzystnej sytuacji, młodzieży, seniorów oraz zidentyfikowanych na obszarze LSR grup interesu jak również opracowania i aktualizacji lokalnych kryteriów wyboru operacji, w tym procedury wyboru operacji opartej na niedyskryminujących i transparentnych zasadach, ponadto posiadają wiedzę i doświadczenie w zakresie przygotowania i koordynowania naborów wniosków o przyznanie pomocy oraz wybierania operacji do finansowania i ustalenia maksymalnej kwoty wsparcia oraz monitorowania realizacji LSR i jej ewaluacji.

Należy również podkreślić fakt, iż pracownicy biura uczestniczyli w wielu szkoleniach z zakresu funkcjonowania stowarzyszenia jako LGD, rozwoju obszarów wiejskich i aktywizacji społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem możliwości wykorzystania środków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Przeprowadzono łącznie 9 szkoleń. Pracownicy wzmocnili swoje kompetencje w obszarze wdrażania LSR, procedur związanych z oceną wniosków, wdrażaniem programów PROW na lata 2014-2020 oraz PO Rybactwo i Morze 2014-2020, ochroną danych osobowych. Dodatkowo zostali przeszkoleni z zakresu przygotowywania sprawozdań finansowych organizacji pozarządowych, z zakresu animacji oraz z poprawności językowej i komunikatywności tekstów urzędniczych oraz korzystają z bieżących szkoleń w zakresie zmian prawa m.in. prawa pracy.

Dodatkowym potwierdzeniem wiedzy i przygotowania merytorycznego pracowników biura LGD do wdrażania LSR w nowym okresie programowania jest raport z ewaluacji zewnętrznej przeprowadzonej w 2022 r. Biuro jest kompletnie wyposażone, czynne przez 5 dni w tygodniu. Pracownicy, zatrudnieni na podstawie umów o pracę, posiadają, lub będą posiadać (w przypadku jakiegokolwiek zmiany w tym zakresie), odpowiednie wysokie kwalifikacje i praktyczne umiejętności. Nie dziwi zatem fakt, że niemalże 80% badanych zdecydowanie pozytywnie oceniło pracę i funkcjonowanie LGD. Mieszkańcy gmin jednomyślnie dobrze oceniają funkcjonowanie Biura LGD. Najwyżej oceniają dogodnie godziny otwarcia Biura dla interesantów oraz możliwość uzyskania odpowiedzi na wiele pytań przez telefon. Wysoko oceniona została również możliwość umówienia się na spotkanie z pracownikiem Biura, a także merytoryczna zawartość strony internetowej.

Biuro nie ma statusu organu Stowarzyszenia, ale pełni w nim kluczową rolę. Skupia na sobie większość działań ukierunkowanych na realizację strategii i w praktyce te działania wykonuje. Ogłasza nabory, prowadzi szkolenia i doradztwo, konsultuje i przyjmuje wnioski, wspomaga Radę w procesie dokonywania oceny, przygotowuje dokumentację, prowadzi i realizuje projekty współpracy, plan komunikacji, promocję i wiele innych działań. Jednocześnie oceny pracy biura są bardzo wysokie, zarówno wśród członków LGD jak i wnioskodawców. Szczególnie symptomatyczne jest to, że nawet wnioskodawcy, którzy nie otrzymali dofinansowania i którzy negatywnie ocenili wszystkie aspekty procesu ubiegania się o dofinansowanie, o pracy biura wyrażali się w samych superlatywach. Ważnym czynnikiem dobrego funkcjonowania biura jest łączenie w jednej osobie Dyrektora i Prezesa Zarządu. Bliskość realnych problemów, szybkości podejmowania działań, brania odpowiedzialności sprawia, że sprawność biura znacząco wzrasta.

Swoje doświadczenie i zdobytą wiedzę pracownicy wykorzystali podczas prowadzenia spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami obszaru LGD Zalew Zegrzyński, które organizowane były zarówno w ramach realizacji planu włączenia społeczności lokalnej w trwającej perspektywie jak i spotkań mających na celu opracowanie LSR na lata 2023-2027, która będzie najlepiej odpowiadać na najważniejsze problemy zidentyfikowane na obszarze. Nie rozwiąże ona wszystkich, ale skoncentruje się na tych, które najlepiej odzwierciedlają potrzeby zgłoszone przez mieszkańców, w tym młodzież, seniorów oraz osoby w niekorzystnej sytuacji. Będą również odzwierciedleniem oczekiwań wszystkich grup interesu sektorów, zidentyfikowanych na obszarze objętym LSR.

Współpraca

Niewątpliwie silną stroną i potencjałem Stowarzyszenia jest bogate doświadczenie jeżeli chodzi o współpracę z innymi podmiotami.

LGD Zalew Zegrzyński jest partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Współpraca z KSOW przejawia się przede wszystkim we wspólnym uczestnictwie w ogólnopolskich imprezach targowych, podczas których Województwo Mazowieckie prezentuje swoje dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe, a także we współorganizacji międzynarodowych szkoleń w formie wyjazdów studyjnych.

Stowarzyszenie zrealizowało 5 projektów współpracy. Pierwszy, pt.: „Dziedzictwo dla Przyszłości (ANCHOR)” jest wspólnym projektem LGD Zalew Zegrzyński, LGD Aktywni Razem, LGD „Wspólny Trakt” oraz LAG Consorzio Alto Casertano (Włochy). Celem projektu była integracja i aktywizacja społeczna mieszkańców na rzecz wykorzystania potencjału grup defaworyzowanych oraz rozwój i zachowanie dziedzictwa kulturowego obszarów lokalnych grup działania uczestniczących w projekcie. Cele zostały zrealizowane m.in. przez takie działania, jak: szkolenia z technik archiwizacji dokumentów, wzajemną wymianę doświadczeń między polskimi i włoskimi LGD

dotyczące archiwizacji społecznej, lokalne imprezy promujące dziedzictwo, konferencje międzynarodowe na temat efektów projektu, wydanie publikacji, mapy oraz film prezentujący historię polskich i włoskich społeczności wiejskich, a także stworzenie 4 zbiorów zapisów tej historii. Projekt był skierowany do osób młodych (do 35 roku życia) oraz starszych (50+) będących mieszkańcami obszarów partnerskich LGD.

Kolejnym projektem współpracy, w którym LGD Zalew Zegrzyński brała udział był projekt pt.: „HESTIA - Culinary & Natural Heritage for Tourism and Identity / HESTIA – Dziedzictwo kulinarne i przyrodnicze dla turystyki i tożsamości”. Celem projektu był rozwój potencjału turystycznego obszarów współpracujących Lokalnych Grup Działania w zakresie turystyki kulinarnej i ekoturystyki. Projekt był zrealizowany we współpracy z LGD Aktywni Razem (partner koordynujący), LGD Outokaira (Finlandia) i LGD Cse Cserhatalja (Węgry). Cel główny to wymiana doświadczeń w zakresie tworzenia produktów turystyki kulinarnej i (eko)turystyki poprzez wzajemną promocję produktów i usług kulinarnych i turystycznych, wykorzystanie i promocję dziedzictwa kulinarnego i przyrodniczego na obszarach LGD. Celem projektu było także zwiększenie szans młodzieży biorącej udział w projekcie na rynku pracy poprzez zwiększenie ich kwalifikacji zawodowych. Projekt był skierowany do lokalnych podmiotów gastronomicznych, młodzieży zainteresowanej pracą w gastronomii lub prowadzeniem placówek gastronomicznych, mieszkańców zainteresowanych promocją swoich własnych wyrobów, produktów lokalnych, a także turystyki kulinarnej i ekoturystyki.

„Mazowieckie Mazury - rozwój turystyki i rekreacji na obszarach LGD Zalew Zegrzyński i LGD AKTYWNI RAZEM” to kolejny projekt współpracy Stowarzyszenia, realizowany wspólnie z LGD Aktywni Razem. Cel projektu został określony już w samej jego nazwie i był realizowany poprzez rozwój infrastruktury turystycznej, w tym miejsc informacji i obsługi turystycznej, publikację przewodników tematycznych, organizację wydarzeń i forum poświęconych turystyce wodnej na Mazowszu. Efektem końcowym był wzrost ruchu turystycznego nad Zalewem Zegrzyńskim. Projekt skierowany do właścicieli wybudowanej infrastruktury turystycznej, samorządów lokalnych, uczestników forum „Mazowieckie Mazury”.

Fishing Intelligently (Inteligentne Rybactwo) to projekt współpracy, zrealizowany przez Stowarzyszenie wspólnie z LGD „Mazurskie Morze” i LGD Pohjoisin Lappi (Finlandia). Celem projektu było rozpropagowanie nieselektywnych technik śródlądowego połowu ryb, a efektem uzyskanie przez rybaków wiedzy nt. nieselektywnej metody połowów, wzrost świadomości dotyczący wpływu poszczególnych technik łowienia na środowisko oraz długofalowo poprawa dobrostanu środowiska wodnego i jakości spożywanych ryb. Odbiorcami projektu byli poza rybakami także turyści, lokalne władze odpowiedzialne za ochronę środowiska, a także inne podmioty, które wykorzystują zasoby turystyczne (np. firmy turystyczne).

Fishing Intelligently part. 2 (Inteligentne Rybactwo cz.2) jest kolejnym projektem współpracy zrealizowanym w partnerstwie z LGD Mazurskie Morze i LGD Pohjoisin Lappi (Finlandia). Celem tego projektu było rozpropagowanie nieselektywnych technik śródlądowego połowu ryb poprzez realizację działań zwiększających wiedzę z zakresu tych technik przy udziale LGD Mazurskie Morze i zagranicznej LGR. Projekt ten skierowany był głównie do rybaków i społeczności obszarów rybackich, ale także do turystów oraz innych podmiotów i korzystających z lokalnych zasobów przyrodniczych. Dzięki projektowi poszerzyła się wiedza polskich rybaków z technik stosowanych w Finlandii, dzięki czemu stan środowiska i dobrostan ryb może ulec poprawie, a rybactwo stać się jeszcze bardziej zrównoważone.

Największą wartością projektów współpracy było to, że w ich realizację angażowali się głównie młodzi ludzie – młodzież, studenci. Dzięki tym projektom, biorący w nim udział uczyli się współpracy, aktywizowali się, także w kierunku dbania o wspólnotę lokalną, seniorów, zdobywali umiejętności, które wykorzystają w przyszłej pracy, poznawali techniki informatyczne, metody nagrywania, robienia filmów, brali udział w projekcie kulinarnym, podczas którego poznawali tradycje regionu.

Aktywizacja/ komunikacja

W minionym okresie programowania LGD przeprowadziło wiele działań o charakterze aktywizującym. W latach 2017 - 2022 zorganizowało kolejne edycje Festiwalu Aktywności Społecznej i Kulturalnej Sołectw. Festiwal jest jednym z najciekawszych

i najbogatszych, pod względem kultywowania regionalnych tradycji, wydarzeń na mapie kulturalnej środkowego Mazowsza. Głównym celem konkursu jest pobudzenie aktywności i integracja mieszkańców sołectw z gmin położonych w regionie Jeziora Zegrzyńskiego oraz uspołecznienie działań na rzecz rozwoju wsi i obszarów zależnych od rybactwa. W ramach działań aktywizujących w 2020 zorganizowano uroczystości na 10-lecie utworzenia Stowarzyszenia Zalew Zegrzyński, dzięki któremu od 2010 r. obszar LGD korzysta zarówno z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, jak też z Programu Operacyjnego "Rybactwo i Morze".

Turystyka i ochrona dziedzictwa kulturowego to jeden z najważniejszych obszarów działania LGD. W tym zakresie w 2018 przeprowadzono operację własną pt.: „Budowanie partnerstw lokalnych istotnym elementem rozwoju społeczności wiejskich”, a w 2020 operację pt.: „Budowanie partnerstw lokalnych istotnym elementem zachowania dziedzictwa kulturowego urbanistycznego, produktów regionalnych i tradycyjnych oraz zasobów przyrodniczo turystycznych obszaru”. W 2020 zorganizowano operację własną pt.: „Współpraca lokalna na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i urbanistycznego, produktów regionalnych i tradycyjnych oraz zasobów przyrodniczo turystycznych obszaru”, a z zakresu turystyki operację pt.: „Promocja oferty gospodarczo-turystycznej LGDZZ na targach branżowych”.

W ramach działań na rzecz promocji obszaru w 2016 r. wydano ulotki o LGD, w 2021 opublikowano książkę dobrych praktyk pt.: „Leader nad Zalewem Zegrzyńskim”, a w 2022 publikację pt.: „NIE TYLKO ZALEW. Tematyczny przewodnik turystyczny po Krainie Dolnego Bugu i Jeziora Zegrzyńskiego”. Promocja regionu odbywa się także przez stronę internetową i media społecznościowe, zamieszczanie artykułów o działaniach LGD w prasie lokalnej i współpracę z Lokalną Organizacją Turystyczną „Przystań w sercu Mazowsza”.

LGD bierze aktywny udział w wydarzeniach i działaniach innych instytucji. Była gospodarzem spotkania z grupą samorządowców z Ukrainy (2016). Wizyta została zorganizowana w ramach projektu realizowanego przez Związek Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego w partnerstwie z Podolską Agencją Regionalnego Rozwoju i Radą Wsi Sewerynowka „Ukraiński szlak samorządności” w ramach Polsko-Kanadyjskiego Programu Wsparcia Demokracji finansowanego ze środków Programu Polskiej Współpracy Rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP oraz Kanadyjskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Handlu i Rozwoju (DFATD).

LGD uczestniczy w cyklicznych warsztatach, których celem jest wypracowanie diagnozy do programu turystycznego wykorzystania Wisły na odcinku mazowieckim. Warsztaty będą pomocne przy realizacji projektu współpracy, który LGD Zalew Zegrzyński będzie prowadziła we współpracy z LGD Aktywni Razem. Projekt będzie skoncentrowany na rozwoju turystyki na środkowym Mazowszu. Organizatorem warsztatów jest Województwo Mazowieckie w ramach realizacji strategii rozwoju turystyki na Mazowszu.

Przy współpracy LGD została zorganizowana wizyta studyjna po terenie LGDZZ podczas XI Mazowieckiego Kongresu Rozwoju Obszarów Wiejskich (2017) zorganizowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, a także spotkanie informacyjno-szkoleniowe poświęcone Regionalnemu Konkursowi Grantowemu "Równać Szanse" (2018) - głównym organizatorem było Elckie Stowarzyszenie Aktywnych STOPA.

LGD prowadzi szeroką działalność międzynarodową. W 2019 była gospodarzem spotkania przedstawicieli państw regionu Morza Bałtyckiego, zainteresowanych sposobem wdrażania w Polsce Programu Operacyjnego "Rybactwo i Morze". W grupie tej znajdowali się przedstawiciele Szwecji, Finlandii, Łotwy, Litwy i Polski. Reprezentowali oni ministerstwa odpowiedzialne za wdrażanie PO Rybactwo i Morze w poszczególnych krajach. LGD gościła także przedstawicieli mołdawskiej Agencji ds. Interwencji i Płatności dla Rolnictwa. Goście odwiedzili LGD, a także jej beneficjentów.

LGD brała udział w projekcie „Akademia Umiejętności Animatora LGD” zorganizowanym przez Forum Obszarów Wiejskich (2018), a także służyła pomocą podczas organizacji wyjazdów studyjnych „Turystyczna Karuzela Równiny Wołomińskiej” zorganizowanych przez Fundację Ogarnij Emocje (2018 rok), udział KGW z regionu LGDZZ.

Współpraca z UMWM w Warszawie, Regionalnym Biurem KSOW, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi ma charakter ciągły, podobnie jak współpraca z lokalnymi organizacjami, stowarzyszeniami, KGW, np. poprzez wsparcie i przekazywanie nagród w konkursach i wydarzeniach organizowanych przez te organizacje.

LGD bierze także udział w wyjazdach zagranicznych przedstawicieli LGD organizowanych przez KSOW, FARNET, MAZOWIECKĄ i OGÓLNOPOLSKĄ SIEĆ. Była uczestnikiem VIII Międzynarodowych Targów Turystyki Wiejskiej i Agroturystyki Agrotravel w Kielcach (2016), w X Międzynarodowych Targach Rzemiosła Artystycznego RĘKODZIEŁO (2021).

Ponadto brała udział w projektach innych niż zapisane w LSR, w tym w projekcie pn.: „Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich poprzez tworzenie inkubatorów przetwórstwa lokalnego” 2016 r. W ramach projektu LADDER przewiduje się wsparcie merytoryczne i finansowe dla organizacji działających lokalnie, które planują przedsięwzięcia, nadające się do zastosowania w budowaniu świadomości globalnej. Działania takie są obecnie podejmowane przez wiele organizacji pozarządowych realizujących projekty finansowane przez Fundusz Solidarności Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

Przedstawiciele LGD brali udział w wystawie projektów zrealizowanych w obecnej perspektywie finansowej 2014-2020 ze środków Programu Operacyjnego "Rybacko i Morze" (Ferrara, Włochy 2021). Organizatorem wystawy była europejska sieć LGR Farnet. Międzynarodowy projekt zrealizowany przez LGD Zalew Zegrzyński we współpracy z LGD Mazurskie Morze oraz fińską grupę LGD Pohjoisin Lappi został wytypowany do prezentacji w centrum wystawienniczym w Regionie Emilia Romagna.

Należy podkreślić, że wszystkie te działania nie miałyby racji bytu, ani tym bardziej nie znalazłyby odbiorców gdyby nie siła budowanego od 15 lat partnerstwa. To właśnie otwartość na potrzeby lokalnej społeczności, pomoc w realizowaniu oddolnych inicjatyw, promocja realizowanych działań, skuteczność realizacji planu komunikacji oraz wzmacnianie kapitału społecznego sprawia, że w raporcie zewnętrznej ewaluacji, który został opracowany w oparciu o zróżnicowanie zarówno źródeł danych i metod badawczych, można przeczytać, że mieszkańcy obszaru LGD nie tylko potrafią zidentyfikować LGD Zalew Zegrzyński, jak również wiedzą, że infrastruktura, z której korzystają została sfinansowana ze środków UE w związku z wdrażaniem LSR. Równie pozytywnie wypowiadają się na temat pracy biura i budowania relacji z beneficjentami.

Budowanie partnerstwa nie jest jednak procesem zakończonym. Fakt istnienia od ponad dekady LGD Zalew Zegrzyński

w środowisku lokalnym motywuje kolejne osoby, kolejne młode organizacje i podmioty gospodarcze do aktywniejszego włączenia się w działania na rzecz najbliższego otoczenia.

Bogate doświadczenie w komunikacji i współpracy, co zaowocowało opracowaniem Planu komunikacji z lokalną społecznością. Plan uwzględnia prezentację głównych celów i podstawowych założeń, które legły u podstaw jego opracowania, a także opis działań komunikacyjnych, grup docelowych i planowanych środków przekazu, w tym przykłady działań jakie mogą być podejmowane w przypadku problemów związanych z realizacją LSR lub brakiem społecznego poparcia dla działań LGD. Przedstawiono w nim również zakładane wskaźniki rezultatów oraz oczekiwane efekty działań komunikacyjnych.

Budżet Planu został skonstruowany z uwzględnieniem minimalnego nakładu na zakup gadżetów i drukowanych materiałów informacyjno-promocyjnych. Plan komunikacji uwzględnia również obowiązki komunikacyjne beneficjentów wynikające z art. 50 ust. 1 ww. rozporządzenia UE 2021/1060 oraz obowiązujące zasady komunikacji, w tym wymogi dotyczące wizualizacji w zakresie PS WPR.

Priorytetem w budowaniu partnerstwa LGD jest zapewnienie łatwego dostępu i sprawnej komunikacji. W tym celu, wszystkie informacje, w tym dane kontaktowe, będą dostępne na stronie internetowej, portalu społecznościowym oraz tablicach ogłoszeń. Dodatkowo, wzorem lat ubiegłych, we współpracy z gminami członkowskimi, informacje zarówno w zakresie bieżących działań LGD jak i ogłoszeń o naborach czy zaproszeń do udziału w wydarzeniach, spotkaniach, warsztatach itp. będą zamieszczane na stronach internetowych gmin oraz tablicach ogłoszeń w sołectwach. Dzięki temu osiągniemy możliwie szeroki zasięg komunikacji.

Jak pokazują wyniki badania ewaluacji ex-post LSR 2014-2020, możliwie najszersze partnerskie podejście doceniają zarówno beneficjenci wsparcia jak i mieszkańcy.

Z uwagi na fakt, iż obecność Stowarzyszenia na stałe wpisała się w świadomość lokalnej społeczności, sami mieszkańcy

i instytucje z terenu działania LGD tworzą okazje i otwierają przestrzeń do wspólnych spotkań i dialogu. Potwierdzają to wyniki ewaluacji zewnętrznej, gdzie prawie czterech na pięciu ankietowanych mieszkańców zna

LGD Zalew Zegrzyński. Źródłem tej wiedzy jest przede wszystkim lokalna prasa, a także instytucje takie jak urzędy gmin czy szkoły. Co trzeci z respondentów, którzy zadeklarowali znajomość Stowarzyszenia, widział działania LGD lub osobiście brał udział w jej inicjatywach.

Aby jeszcze skuteczniej zachęcić mieszkańców obszaru do włączania się w działalność LGD Zalew Zegrzyński umożliwiliśmy zgłaszanie inicjatyw oraz możliwości ich realizacji.

LGD Zalew Zegrzyński jest również otwarta na nowych członków co potwierdzają zapisy Statutu, które oprócz tego, że wprost zachęcają do wstępowania w szeregi LGD seniorów to również dają możliwość zwołania Walnego Zebrania przez wąską grupę członków. W dodatku, na podstawie dotychczasowego doświadczenia jasno wynika, że pełne partnerstwo, wzajemne zrozumienie na linii LGD - mieszkańiec i tym samym skuteczne zaspokojenie potrzeb lokalnej społeczności możliwe jest jedynie poprzez współpracę przedstawicieli różnorodnych środowisk i grup interesu sektorów ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji.

1.3. Struktura LGD

W skład LGD wchodzi z każdej gminy przedstawiciele lokalnych grup interesów reprezentujących interesy sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego (co najmniej po 1 przedstawicielu danej grupy interesów z każdej gminy).

Organami stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja Rewizyjna oraz Rada Decyzyjna. Dla potrzeb realizacji celów statutowych zostało powołane biuro LGD.

LGD Zalew Zegrzyński na dzień sporządzania niniejszej LSR liczył 202 członków. Władza publiczna reprezentowana jest przez przynależność dziewięciu gmin członkowskich oraz powiatów – legionowskiego, wołomińskiego i wyszkowskiego, jak również przedstawiciele samorządowych ośrodków kultury, sportu, itp. Lokalni partnerzy społeczni są reprezentowani przez członków organizacji pozarządowych, Kół Gospodyń Wiejskich oraz mieszkańców obszaru działania LGD Zalew Zegrzyński nie zaangażowanych bezpośrednio w działalność organizacji pozarządowych. Natomiast partnerzy gospodarczy posiadają w strukturach LGD swoich przedstawicieli w postaci przedsiębiorców i rolników.

Należy jednocześnie zauważyć, że członkowie Zarządu aktywnie działają w sektorze społecznym na terenie gmin, które reprezentują. Bardzo często są to członkowie różnych organizacji społecznych, którzy aktywnie włączają się w inicjatywy lokalne służące integracji mieszkańców. Ich zaangażowanie jest tym bardziej cenne, ponieważ jako liderzy, którzy posiadają doświadczenie w działalności społecznej, stanowią dobry przykład do naśladowania i motywacji dla mieszkańców do podejmowania oddolnych inicjatyw.

Zgodnie z obowiązującymi wytycznymi, grupa interesu to jednostek połączonych więzami wspólnych interesów lub korzyści publicznych, gospodarczych albo społecznych.

W celu właściwego przyporządkowania Członków do odpowiednich grup interesu sektorów, stosowano metodę kolejnych wykluczeń. Oznacza to, że badano po kolei wszystkie przesłanki przynależności do poszczególnych grup. Jeżeli istniały przesłanki do reprezentacji grupy interesu sektora publicznego, dalsze analizy nie były prowadzone. Z kolei, jeżeli dane, którymi dysponowało LGD nie kwalifikowało członka Rady do grupy interesu sektora publicznego, badano jego przynależność do grupy interesu sektora gospodarczego. Jeżeli tutaj również analiza danych nie potwierdziła przynależności, badano reprezentację grupy interesu sektora społecznego.

Przyporządkowanie Członków do odpowiednich grup interesów odbywało się poprzez weryfikację deklaracji przez nich składanych dotyczących aktywności na obszarze LSR. Chcąc uniknąć składania fałszywych oświadczeń we wnioskach dotyczących wyboru LSR, LGD przeprowadzała weryfikację złożonych deklaracji. W przypadku osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, przynależność do grupy interesów była ustalana poprzez weryfikację rzeczywistego statusu Członka na podstawie odpowiedniego dokumentu, który jednoznacznie potwierdzał przynależność do danej grupy interesu, eliminując wszelkie wątpliwości.

Organy LGD Zalew Zegrzyński korzystają z możliwości kolegialnego podejmowania decyzji, posilkując się opinią np. zespołów roboczych przed podjęciem decyzji. Stosowane są również przyjazne dla odbiorcy formy komunikacji, a nawet powstał system zachęt do zgłaszania nowych pomysłów oraz inicjatyw dotyczących bieżącego funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR.

LGD Zalew Zegrzyński wyróżnia się pełną inkluzywnością, co wyraża się między innymi w otwartej formule przyjmowania nowych członków, co potwierdzają zapisy Statutu (§ 12), które zachęcają do wstępowania do

Stowarzyszenia LGD ludzi młodych oraz seniorów (§ 9 pkt. 2n). Każdy, kto spełni wymagania określone statutem zostanie członkiem LGD. Inklusywny charakter organizacji potwierdzają zapisy Statutu gwarantujące kadencyjność organów Stowarzyszenia (§ 20, pkt.1). Wprowadzenie kadencyjności motywuje członków organów do aktywnego uczestnictwa i skupienia się na realizacji celów organizacji. Członkowie wiedząc, że mają określony czas na wprowadzenie zmian i osiągnięcie postawionych przed nimi zadań, bardziej się angażują zabiegają o efektywność. Możliwość cyklicznego dokonywania zmian w składzie organów zapobiega stagnacji i eliminuje rutynę, zmęczenie, czy apatię w pracy organów. Przeciwdziała również skumulowaniu władzy czy zbytnej koncentracji na jednostkowych interesach.

Partnerstwo i oddolne podejście widoczne jest na każdym etapie działania, w tym również w strukturze Członków. Dbałość

o poprawę sytuacji osób w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów czy osób młodych nie ogranicza się jedynie do diagnozy sytuacji i zaplanowania przedsięwzięć kierunkowych. Reprezentanci tych grup mogą mieć faktyczny wpływ na działalność LGD Zalew Zegrzyński, w tym poprzez członkostwo w Stowarzyszeniu oraz jego organach. Wśród Członków znajdują się przedstawiciele z grup najbardziej narażonych na wykluczenie z życia społecznego, które zostały określone na etapie diagnozy obszaru LGD, tj. seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia oraz osoby w niekorzystnej sytuacji, zgodnie z obowiązującymi wytycznymi rozumiane jako: osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, kobiety, migranci rolnicy z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia np. mieszkańcy osiedli po-PGR.

Widząc duże zaangażowanie lokalnej społeczności podczas przygotowań LSR na lata 2023-2027, na etapie jej wdrażania chcemy podtrzymać aktywność mieszkańców i jednocześnie zachęcić nieaktywnych członków i innych interesariuszy z obszaru LSR do zaangażowania się w bieżącą działalność i wskazywania kierunków rozwoju. W tym celu zostały wprowadzone przejrzyste, sformułowane zrozumiałym językiem oraz publicznie dostępne zasady zgłaszania inicjatyw dotyczących funkcjonowania LGD, w tym wdrażania LSR. Umożliwiono składanie propozycji w różnych formach, tj. poprzez wypełnienie formularza w biurze LGD, online oraz z możliwością przesłania pocztą tradycyjną lub mailowo. Informacje o możliwości składania inicjatyw zostały opublikowane na naszej stronie internetowej, tablicy ogłoszeń oraz są przekazywane podczas spotkań animacyjno-integracyjnych, szkoleń i innych wydarzeń.

Zachętą do większej aktywności członków w ramach działalności LGD może być również zaproszenie do udziału w panelach dyskusyjnych lub internetowych forach organizowanych w celu podsumowania działalności LGD oraz do uczestnictwa w różnych grupach roboczych powoływanych przez Walne Zebranie Członków lub Zarząd LGD jak również możliwość zwołania Walnego Zebrania Członków na wniosek wąskiej grupy członków.

W czasie bezpośredniego wdrażania LSR planuje się działania mające na celu zachęcenie ludzi młodych oraz seniorów do wstępowania w struktury LGD Zalew Zegrzyński oraz podejmowanie działań na rzecz zgłaszania przez nich inicjatyw społecznych, aktywizacji gospodarczej jak również opracowywania koncepcji Smart Village na rzecz miejscowości, w której mieszkają.

Transparentność działań LGD przejawia się również w przyjętym obiegu dokumentacji. W Biurze LGD korespondencja przychodząca jest rejestrowana i jeśli dany wniosek czy sprawa nie wymaga szczegółowej analizy czy konsultacji z Zarządem lub Radą, odpowiedź udzielana jest maksymalnie w terminie dwóch tygodni. Jeśli sprawa wymaga dodatkowej analizy, takiej jak opinia prawna lub opinia innej instytucji, wnioskodawca otrzymuje informację o konieczności przeprowadzenia dalszych badań i ustalany jest nowy termin udzielenia wyjaśnień.

Zgłaszane inicjatywy są również uwzględniane w bieżącym monitoringu (następnie w corocznych raportach monitoringowych lub corocznych raportach z ewaluacji on-going) zaś ciekawe, innowacyjne propozycje przedstawiane są Zarządowi, który analizuje możliwość wdrożenia proponowanych zmian.

Niemożliwe jest zbudowanie trwałego zaufania do jakiegokolwiek instytucji, w tym LGD bez wprowadzenia i stosowania transparentnych i powszechnie dostępnych zasad informowania o wynikach weryfikacji zgłoszonych inicjatyw, wraz

z uzasadnieniem tych wyników, dlatego w nowym okresie programowania biuro LGD będzie szczególnie zwracać uwagę na korespondencję w zakresie zgłaszanych pomysłów i inicjatyw.

1.4. Organ decyzyjny

LGD Zalew Zegrzyński w swoich strukturach posiada wyłącznie jeden organ uprawniony do dokonywania wyboru operacji. Funkcję organu decyzyjnego pełni Rada LGD, do której wyłącznej kompetencji należy wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 4 ww. rozporządzenia 2021/1060, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia. Zasady funkcjonowania Rady określa Statut LGD oraz Regulamin Rady.

Są to przedstawiciele władzy samorządowej i pracownicy podległych podmiotów, członkowie lokalnych stowarzyszeń oraz mieszkańcy gmin członkowskich niezaangażowani bezpośrednio w działalność organizacji pozarządowych. W skład Rady wchodzi również osoby prowadzące działalność gospodarczą.

Liczebność organu decyzyjnego została ustanowiona podczas posiedzenia Walnego Zebrania Członków i zapisana w Statucie LGD Zalew Zegrzyński. Obecny skład Rady pozwala na ograniczenie reprezentowania grup interesu sektora społeczno-gospodarczego przez osoby reprezentujące grupy interesu sektora publicznego. Osoby trzecie nie są upoważniane do udziału w podejmowaniu decyzji, a członkowie organu decyzyjnego pełnią swoje funkcje osobiście.

Reprezentatywność poszczególnych grup interesu sektorów wygląda w następujący sposób

- Grupa interesu sektora publicznego – 3 osoby (30%);
- Grupa interesu sektora społecznego – 3 osoby (30%);
- Grupa interesu sektora gospodarczego - 4 osoby (40%),

Dodatkowa grupa interesu, wynikająca z doświadczeń z wdrażania w dwóch perspektywach UE lokalnej strategii rybackiej, została wydzielona w sposób naturalny. Jest nią grupa interesów rybaków, która liczy 3 osoby (30% składu Rady). Osoby te należą również do odpowiedniej grupy interesów sektorów.

Przedstawiciele grupy interesu sektora publicznego stanowią 30% składu organu decyzyjnego. W składzie Rady znajduje się dwie kobiety (reprezentujące osoby w niekorzystnej sytuacji), jedna osoba powyżej 60 roku życia (reprezentująca seniorów).

Przyporządkowania do poszczególnych grup interesu sektorów dokonano według wyżej opisanej metody kolejnych wykluczeń. Taki skład Rady zapewnia, iż proces decyzyjny nie został zdominowany przez władzę publiczną ani żadną z grup interesu.

W celu zapewnienia wyboru operacji bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu w organie decyzyjnym i unikania konfliktu interesu, biuro LGD będzie prowadzić rejestr interesów.

Ponadto przed rozpoczęciem pracy podczas posiedzenia, każdy z członków Rady podpisuje deklaracje bezstronności

i poufności dotyczącą każdego projektu. Dokument ten umożliwi identyfikację charakteru powiązań członków organu decyzyjnego z wnioskodawcami lub poszczególnymi projektami oraz zapewnia zachowanie odpowiedniego parytetu każdorazowo na etapie głosowania. Oznacza to, iż podczas głosowania członkowie Rady, którzy nie są bezstronni w podjęciu decyzji o wsparciu podmiotu ubiegającego się o dofinansowanie operacji, zostają wykluczeni z oceny rozpatrywanego wniosku. Fakt ten zostaje również odnotowany w protokole z posiedzenia Rady.

W celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania Rady, a dzięki temu sprawnej oceny operacji, które mają być realizowane

w ramach LSR Stowarzyszenie zaplanowało szereg szkoleń mających na celu podniesienie kompetencji członków Rady oraz praktycznych umiejętności związanych z wypełnianiem kart oceny operacji pod względem zgodności z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej oraz według lokalnych kryteriów. Osobowy wykaz osób Członków Rady wraz z nazwą reprezentowanej gminy oraz wskazaniem przynależności do zdiagnozowanych na obszarze LSR grup interesu stanowi załącznik do wniosku o wybór LSR.

1.5. Proces decyzyjny

Proces decyzyjny Rady przebiega zgodnie z zapisami Statutu oraz pozostałymi dokumentami wewnętrznymi, w szczególności Regulaminem Rady oraz Procedurami utworzonymi na bazie zasad poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”.

Członkowie Rady wybierani są spośród członków stowarzyszenia przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia. Członek Rady nie może być członkiem innego organu LGD. Kadencja Rady trwa 5 lat. Liczba osób wchodzących w skład Rady ustalana jest przez WZC LGD. W chwili obecnej skład Rady liczy 10 osób. Do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji i ustalanie kwoty wsparcia. Rada wybiera spośród swego grona w głosowaniu jawnym Przewodniczącego. Wybór operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez Stowarzyszenie Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywany jest w formie uchwały Rady, podjętej zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków uprawnionych do głosowania. Skład tego organu jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i zapewnia taką reprezentację, że żadna z grup interesu nie dominuje na poziomie podejmowania decyzji.

W przypadku Rady, LGD Zalew Zegrzyński zastosowała skuteczne mechanizmy gwarantujące bezstronność i rzetelność podczas oceny i wyboru operacji do finansowania. Przejawia się to między innymi w skrupulatnej weryfikacji przynależności danego członka Rady do grup interesu zdiagnozowanych na obszarze działania LGD, obowiązku wypełnienia deklaracji bezstronności dla każdego projektu.

Członek Rady lub jego reprezentant, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru. Regulamin zakłada ponadto obowiązek wyłączenia członków Rady w przypadku stwierdzenia innych powiązań. Na podstawie deklaracji, Przewodniczący Rady wraz z Sekretarzem Rady kontroluje czy skład Rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie parytetów. Dla zapewnienia prawidłowości wyborów dokonanych przez członków Rady LGD Zalew Zegrzyński przewidziane są także działania dyscyplinujące w przypadku gdy członek organu decyzyjnego opuścił 3 kolejne posiedzenia Rady bez usprawiedliwienia lub nierzetelnie wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków. Ponadto, w celu skutecznej realizacji zadań przez Radę oraz dostosowując ocenę wniosków do współczesnych realiów, opracowano system oceny, który umożliwia jak największej liczbie osób wzięcie udziału w posiedzeniach – ocena wniosków odbywa się zdalnie.

LGD Zalew Zegrzyński dzięki planowanym szkoleniom dla członków Rady z zakresu oceny wniosków, procedur oraz zakresu wsparcia udzielanego w ramach LSR, gwarantuje wnioskodawcom, że każdy wniosek zostanie oceniony przez zespół ludzi merytorycznie do tego przygotowanych.

W codziennym funkcjonowaniu wdrożono skuteczne mechanizmy zarządzania, które gwarantują zdolność do realizacji LSR. Zaliczamy do nich:

- potencjał partnerstwa, wynikający z synergii i wzajemnego wsparcia, które powstaje, gdy różne podmioty łączą swoje zasoby, umiejętności i cele aby osiągnąć wspólne rezultaty (szerszy opis znajduje się w rozdziale I.7 Standardy partnerstwa),
- skuteczną komunikację (opartą nie tylko na informowaniu, ale również na udzielaniu doradztwa przez pracowników Biura LGD, organizowaniu szkoleń i warsztatów, ułatwianiu kontaktów z innymi partnerami, co pomaga w budowaniu zaufania i mobilizowaniu lokalnej społeczności do udziału w procesie rozwoju),
- wybór operacji wraz z określeniem lokalnych kryteriów wyboru, co odzwierciedla Rozdział VII niniejszej LSR,
- posiadaniu Plan działania opartego na lokalnych potrzebach i potencjałach, co odzwierciedla Rozdział VIII niniejszej LSR,
- skuteczny Plan finansowy, zapewniający odpowiednie wykorzystanie środków, co odzwierciedla Rozdział IX niniejszej LSR,
- monitorowanie postępów i ewaluację realizacji LSR - pozwalające na ocenę, czy cele są osiągalne, czy podejmowane działania są skuteczne, a alokowane środki są wykorzystywane efektywnie, co odzwierciedla Rozdział X niniejszej LSR.

1.6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Działanie wszystkich organów LGD regulowane jest przez Statut oraz odpowiednie regulaminy. Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD Zalew Zegrzyński są: Statut stowarzyszenia o nazwie Lokalna Grupa Działania Zalew Zegrzyński, Regulamin funkcjonowania Rady LGD Zalew Zegrzyński (organ decyzyjny), Regulamin pracy Zarządu Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zalew Zegrzyński, Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Zalew Zegrzyński oraz Regulamin Organizacyjny Biura LGDZZ. Statut reguluje najważniejsze kwestie funkcjonowania Stowarzyszenia: nazwę stowarzyszenia, teren działania i siedzibę stowarzyszenia, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, a także wskazuje władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązania się stowarzyszenia. Wskazuje ponadto organ nadzoru nad stowarzyszeniem, jakim jest Marszałek Województwa Mazowieckiego, a także określa organ LGD kompetentny w zakresie uchwalenia kierunków LSR (WZC) i przyjęcia i aktualizacji LSR (Zarząd). Ponadto, Statut zwiera zobowiązanie do stosowania zasad pogłębionego partnerstwa i skutecznej komunikacji w tym korzystanie z możliwości kolegiąlnego podejmowania decyzji (w tym możliwość powoływania zespołów/grup roboczych). Zapisy Statutu potwierdzają równocześnie gotowość na poszerzanie partnerstwa (otwartość na nowych członków) w tym otwartość na szeroko pojętą współpracę oraz otwartość na inicjatywy członków LGDZZ. Statut zawiera także gwarancję kadencyjności organów LGD oraz reguluje możliwość zwołania WZC na wniosek dość wąskiej grupy członków LGD i ponadto zawiera ograniczenia zakresu czynności, co do których zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji/uzgodnienia z pozostałymi członkami LGD.

Regulamin funkcjonowania Rady reguluje najważniejsze kwestie w zakresie funkcjonowania tego organu. Rada LGD powoływana jest przez Walne Zebranie Członków. Dokument regulaminu zawiera przede wszystkim szczegółowe kompetencje Rady, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego oraz zasady nabywania i utraty mandatu, w szczególności w przypadku niezłożenia deklaracji umożliwiających identyfikację charakteru powiązań z Wnioskodawcami lub złożenia deklaracji niezgodnych ze stanem faktycznym lub zatajenia informacji o charakterze powiązań jak również zasady składania informacji (oświadczenia) w postaci Rejestru interesów / deklaracji bezstronności, umożliwiających identyfikację charakteru powiązań Członków Rady z Wnioskodawcami. Regulamin zawiera również rozwiązania dotyczące wyłączenia członka organu z wyboru operacji oraz obowiązek ujawnienia okoliczności mogących wywołać wątpliwości, co do bezstronności członka Rady biorącego udział w głosowaniu.

Regulamin pracy Zarządu zawiera zapisy dotyczące przede wszystkim kompetencji Zarządu, zasad organizacji posiedzeń w tym zasad protokołowania posiedzeń. Dokument ten zawiera zapisy dotyczące stosowania zachęt do zgłaszania propozycji, wniosków lub postulatów dotyczących funkcjonowania LGD, w tym wdrażania LSR oraz jednocześnie obowiązek informowania o wyniku weryfikacji propozycji/inicjatywy zgłoszonej przez członka LGD z uzasadnieniem tego wyniku. Regulamin pracy Zarządu gwarantuje także zapewnienie możliwości uczestnictwa w zespołach powołanych przez WZC lub Zarząd w tym również zapewnienie możliwości uczestnictwa w panelach dyskusyjnych lub forach internetowych dotyczących funkcjonowania LGD, w tym wdrażania LSR przy jednoczesnym zapewnieniu możliwości korzystania z przyjaznego dla odbiorcy kanału komunikacji (adekwatnego do oczekiwań i możliwości wyrażanych zarówno podczas konsultacji na etapie opracowania LSR jak również na etapie jej wdrażania).

Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej zawiera regulacje w sprawie szczegółowych kompetencji organu, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych, zasady protokołowania posiedzeń.

Regulamin Biura określa zasady funkcjonowania Biura stowarzyszenia, w tym uprawnienia dyrektora biura, podział zadań (oraz metody pomiaru) w zakresie doradztwa, zasady zatrudniania pracowników (w tym zasady naboru i weryfikacji dokumentów, pracy komisji Rekrutacyjnej, ogłaszania informacji o wynikach naboru, zasady wynagradzania pracowników, zawiera regulacje w zakresie polityki bezpieczeństwa danych osobowych stowarzyszenia Zalew Zegrzyński, regulującą zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych. Tym samym Regulamin Biura stowarzyszenia LGD ZZ określa szczegółowo podział zadań pracowników biura, a także zapewnia adekwatność wymagań przypisanych poszczególnym stanowiskom do przewidzianych obowiązków. Wyznaczono także zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, a także przewidziano metody ich pomiaru. Podobnie jak w przypadku Rady LG DZZ, także dla pracowników biura opracowany został plan szkoleń.

1.7. Standardy funkcjonowania partnerstwa

LGD Zalew Zegrzyński jak każda organizacja funkcjonuje w określonym otoczeniu publicznym, prawnym, gospodarczym

i społecznym. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że jedną z fundamentalnych zasad idei LEADER jest partnerstwo i oddolne działanie. Aby móc skutecznie realizować misję, jaka została określona u podstaw tej organizacji, LGD musi legitymować się odpowiednimi standardami funkcjonowania.

LGD przez wiele lat aktywności w lokalnym środowisku, poprzez ogromne zaangażowanie w realizacji celów kolejnych Strategii, doskonalenia metod i mechanizmów komunikacji czy procedur, na podstawie których były oceniane wnioski niejako samoczynnie wypracowała wysokie standardy funkcjonowania.

Jakość oparta na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji wyraża się to przede wszystkim w odpowiedniej komunikacji – zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz partnerstwa, która szczegółowo została opisana w Planie komunikacji. Podstawą komunikacji jest jej dwustronność oraz dostosowanie przekazu do zasad przyjaznej komunikacji oraz do potrzeb wyrażanych przez interesariusza na etapie budowania LSR w tym w szczególności przez osoby młode, seniorów i osoby w niekorzystnej sytuacji.

Stosowane są skuteczne metody partycypacji na każdym etapie budowy, wdrażania i aktualizacji LSR wg. metod opisanych

w niniejszej LSR. LGD Zalew Zegrzyński opiera relacje na realnej otwartości na osoby w niekorzystnej sytuacji (poprzez ich udział w organach LGD).

Wdrożono mechanizmy zachęcające i ułatwiające zgłaszanie przez członków LGD pomysłów / inicjatyw dotyczących zarówno funkcjonowania LGD jak i wdrażania LSR w tym wymogu przekazania odpowiedzi wraz z uzasadnieniem. W LGD Zalew Zegrzyński obowiązuje kadencyjności organów, tj. Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej.

Sosowane są zasady kolegialnego sposobu podejmowania decyzji m.in. poprzez wprowadzenie formuły zespołów / grup roboczych, których zadaniem jest przedyskutowanie konkretnej propozycji zanim zostanie przekazana na obrady Zarządu. Ogranicza to zakres uprawnień Zarządu, co do kwestii, w których może samodzielnie podejmować decyzje bez konsultacji z pozostałymi członkami LGD. Wdrożone zostały jasne procedury przyjmowania nowych członków potwierdzonych zapisami w Statucie;

Ważnym elementem jakości partnerstwa są jasne i czytelne procedur oceny i wyboru operacji, w tym obiektywne kryteria, które gwarantują bezstronność na każdym etapie oceny dokumentacji aplikacyjnej. Dostępność harmonogramu naboru wniosków zapewnia Wnioskodawcom z wyprzedzeniem zaplanować swoje projekty.

LGD Zalew Zegrzyński zabiega o ciągłe podnoszenie kompetencji, tj. skrupulatną realizację Planu szkoleń zarówno dla pracowników Biura jak i członków poszczególnych organów. Systematyczne podnoszenie kwalifikacji i kompetencji daje interesariuszom gwarancję świadczenia doradztwa na najwyższym poziomie oraz gwarancję skutecznego i kompetentnego zarządzania partnerstwem.

Wzmacnianie zaufania i reputacji odbywa się poprzez stosowanie standardów funkcjonowania, które pomagają budować zaufanie wśród partnerów, społeczności lokalnej i innych interesariuszy. Poprzez przestrzeganie

standardów, LGD Zalew Zegrzyński demonstruje profesjonalizm, rzetelność i wiarygodność, co przyczynia się do wzmocnienia jej reputacji a w dalszej konsekwencji zwiększenia zaangażowania w działalność LGD.

Ponadto, w LGD zalew Zegrzyński jest przestrzegana zasada równości szans i niedyskryminacji. Zarówno w swoich działaniach jak i działaniach podejmowanych LGD Zalew Zegrzyński zwraca uwagę na zachowanie standardu minimum w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji. Wzorem w tym zakresie są „Wytoczne dotyczące realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027” opracowane w celu zapewnienia zgodności wdrażania programów z zasadami horyzontalnymi: zasadą równości szans i niedyskryminacji oraz zasadą równości kobiet i mężczyzn, a także zapewnienie spójnego podejścia w tym zakresie w ramach programów i projektów współfinansowanych ze środków EFS+, EFRR, FS i FST. Dokumenty będące podstawą funkcjonowania LGD Zalew Zegrzyński są doskonałym przykładem otwartości, ponieważ w żadnym przypadku nie zawierają zapisów dyskryminujących. Równość płci polega na odwzorowaniu istniejących proporcji płci na obszarze działania LGD lub zwiększaniu we wsparciu udziału grupy niedoreprezentowanej.

Możliwe są jednak przypadki, w których proporcja 50/50 wynika z sytuacji kobiet i mężczyzn i stanowi proporcję prawidłową z perspektywy równości szans kobiet i mężczyzn.

Ponadto, LGD Zalew Zegrzyński będzie premiować operacje, które będą miały pozytywny wpływ na włącznie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji (w tym z niepełnosprawnościami) poprzez tworzenie miejsc pracy, niwelowanie barier architektonicznych oraz tworzenie miejsc integracji społecznej.

ROZDZIAŁ II. CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

2.1 Zwięzły opis obszaru objętego LSR wraz z mapą

Obszar LGD Zalew Zegrzyński tworzą 4 gminy powiatu legionowskiego: Jabłonna, Nieporęt, Serock i Wieliszew, 2 gminy powiatu wołomińskiego: Dąbrówka i Radzymin, 1 gmina powiatu wyszkowskiego: Somianka oraz 2 gminy powiatu nowodworskiego: Pomiechówek i Zakroczym. W sumie obejmuje 9 gmin. Poprzez swoje sąsiedztwo, wszystkie gminy tworzą zwarty geograficznie obszar, spójny przestrzennie, o kształcie podobnym do rombu z dłuższą osią zbliżoną do kierunku Wschód – Zachód, a krótszą zbliżoną do kierunku Północ – Południe. Spójność obszaru LSR wynika także z jego położenia wokół akwenu Zalewu Zegrzyńskiego i nad rzekami zasilającymi go: Narwią i Bugiem oraz ich dopływami. Wkra w gm. Pomiechówek.

Realizacja operacji w ramach EFRROW, EFRR czy EFS+ będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR. Powierzchnia obszaru objętego LSR wynosi 908 km².

Obszar ten przecina kilka ważnych dróg, w tym międzynarodowa droga E 67 (w Polsce – droga nr 8): Praga - Warszawa - Kowno oraz drogi krajowe: nr 61 Warszawa - Augustów, nr 62 Strzelno - Włocławek - Płock - Wyszaków i nr S7 Gdańsk - Warszawa - Rabka-Zdrój. Przez południową część obszaru przechodzi linia kolejowa: Warszawa - Legionowo - Nasielsk - Działdowo - Gdańsk. Środkowo-wschodnią część przecina lokalna linia kolejowa Legionowo - Radzymin - Tłuszcz, z odgałęzieniem do Zegrza.

Szczegółowe dane dotyczące powierzchni gmin tworzących obszar LGD oraz liczby ludności według faktycznego miejsca zamieszkania przedstawia Tabela nr 1.

Obszar LGD Zalew Zegrzyński jest bardzo zwarty przestrzennie. Jest także **spójny historycznie**, jako dawna część Mazowsza Płockiego, diecezji płockiej, a później województwa mazowieckiego, warszawskiego, stołecznego (większa część) i znów mazowieckiego. Ponadto cechuje go silna **spójność przyrodnicza** – położenie w widłach Wisły, Narwi i Bugu oraz wokół Jeziora Zegrzyńskiego. Oznacza to niespotykany na Mazowszu odsetek wód na obszarze oraz wiele zachowanych cennych obszarów i obiektów przyrodniczych. Cechę tą mają wszystkie gminy obszaru, nawet te podlegające najsilniejszej urbanizacji. Wspólną cechą obszaru (mimo występujących różnic, jest też wysoka jak na warunki centralnej Polski lesistość). Obszar LGD jest także **spójny funkcjonalnie i gospodarczo**. Stanowi część warszawskiego węzła komunikacyjnego. Prawie cały należy do Warszawskiego Obszaru Metropolitalnego, zaś cały podlega oddziaływaniu Warszawy, która jest dla niego rynkiem pracy oraz zbytu towarów i usług, a także zaopatrzenia w towary i usługi. Obszar LGD jest zaś dla stolicy zapleczem osadniczym, rekreacyjnym i rezerwuarem siły roboczej.

L.P.	Gmina wchodząca w skład LGDZZ	Teryt	Powierzchnia ogółem (km2)	Ludność ogółem	Gęstość zaludnienia (osoba/ km2)
1.	Dąbrówka(gmina wiejska)	1434052	109	8 453	77,7
2.	Jabłonna (gmina wiejska)	1408022	65	22 138	348,8
3.	Nieporęt (gmina wiejska)	1408032	96	16 546	175,0
4.	Serock (gmina miejsko-wiejska)	1408043	110	16 477	153,3
5.	Somianka (gmina wiejska)	1435042	118	5 643	47,6
6.	Radzymin (gmina miejsko-wiejska)	1434093	130	29 898	234,1
7.	Wieliszew (gmina wiejska)	1408052	105	18 638	184,1
8.	Pomiechówek (gmina wiejska)	1414052	103	9 358	90,7
9.	Zakroczym (gmina miejsko-wiejska)	1414063	72	6 011	83,0
Razem obszar LGD			908	133 162	154,9

Tabela nr 1 Powierzchnia oraz ludność obszaru

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS, stan na 31 grudnia 2020 roku

Rysunek nr 1 Mapa obszaru LGD Zalew Zegrzyński

Źródło: opracowanie własne

2.2 Uwarunkowania społeczne

Na poziomie województwa mazowieckiego określono obszary strategicznej interwencji – w tym obszary problemowe. Zidentyfikowane obszary odnoszą się do problemów utrudniających rozwój poszczególnych podregionów. **Żadna z gmin obszaru LSR nie jest zagrożona trwałą marginalizacją.**

Z analizy obszaru zagospodarowania przestrzennego wynika, że obszar objęty **LSR jest dość dobrze zurbanizowany**

i charakteryzuje się średnią gęstością zaludnienia 154,9 osób/km², tj. na poziomie województwa mazowieckiego (155 osób/km²). Dość wysoka gęstość zaludnienia wpływa na nieco niższe koszty utrzymania infrastruktury

technicznej (w tym: wodno-kanalizacyjnej), społecznej (szkół, przedszkoli, domów pomocy społecznej), a co za tym idzie również kosztów usług komunalnych (wodociągów, odbioru ścieków i odpadów). **W porównaniu do roku 2015 na obszarze LSR zanotowano duży wzrost liczby mieszkańców o 22 083 (19%).** Na stabilność populacji obszaru mają wpływ migracje, które nie tylko tworzą wielkość populacji na danym obszarze, ale wpływają również na jej wiek. Od kilku lat na obszarze można zanotować dużą przewagę zameldowań nad liczbą wymeldowań na pobyt stały. Jedynym wyjątkiem w tym zakresie jest gmina Zakroczym. Dużą część napływowej ludności stanowią ludzie młodzi, którzy widzą szansę na poprawę jakości życia właśnie na obszarze objętym LSR. **W 2020 r. saldo migracji wewnętrznych na obszarze LSR wyniosło 2 082.**

Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w Gminie Jabłonna (370), najniższą w Gminie Zakroczym (-13). **Natomiast współczynnik migracji na obszarze LSR wyniósł 1,56.** Mimo to mieszkańcy wskazują na potrzebę zwiększenia dostępu do usług na wsi, zwłaszcza dla młodzieży, rosnącej liczby seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji. Dość trudna sytuacja występuje w gminach wiejskich w zakresie usług transportowych, ochrony zdrowia, opieki w żłobkach, edukacji przedszkolnej oraz zajęć pozalekcyjnych dla starszych dzieci. Problem ten stanowi zazwyczaj odległość danej wsi od większych ośrodków oraz stopnia rozwoju transportu publicznego, który na obszarze LSR jest słabo rozwinięty pomiędzy miejscowościami a doskonale rozwiniętym w zakresie dojazdu do miasta stołecznego. Trudności w dostępie do usług publicznych, których doświadczają dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich mogą być ujmowane w kategoriach wykluczenia i ograniczenia dostępności. **Z przeprowadzonych badań jasno wynika, że na terenach wiejskich konieczna jest aktywizacja ludzi młodych oraz rozszerzenie oferty dla seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.** Tworzenie stałej oferty zajęć animujących i integrujących stanowiłoby dobrą inwestycję w rozwój obszarów wiejskich. **To generuje potrzebę inwestycji w zakresie infrastruktury publicznej.** Pomimo utworzenia wielu świetlic i miejsc integracji, oferta spędzania wolnego czasu i animacyjna nadal jest w niektórych miejscach uboga. Badania wykazały duże zapotrzebowanie na różnego rodzaju zajęcia integracyjno-aktywizujące, spotkania, warsztaty, imprezy. Wyraźnie podkreślano potrzebę wyrównania oferty na całym obszarze oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Tabela nr 2 Liczba ludności na obszarze LSR

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	18 364	18 638	18 916	19 253	19 659	22 138	22 605
Nieporęt	13 917	14 208	14 369	14 493	14 687	16 546	16 806
Serock	14 073	14 287	14 485	14 708	15 125	16 477	16 905
Wieliszew	12 716	13 151	13 573	14 255	15 228	18 638	19 526
Pomiechówek	9 008	9 034	9 106	9 092	9 090	9 358	9 316
Zakroczym	6 164	6 124	6 111	6 082	6 033	6 011	5 954
Dąbrówka	7 925	8 010	8 032	8 097	8 150	8 453	8 484
Radzymin	25 663	26 140	26 574	26 997	27 504	29 898	30 302
Somianka	5 590	5 588	5 593	5 604	5 605	5 643	5 605
Razem:	113 420	115 180	116 759	118 581	121 081	133 162	135 503

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura wiekowa całego obszaru charakteryzuje się wysokim udziałem dzieci i młodzieży (osób w wieku przedprodukcyjnym) – wzrost o 27,3% na przestrzeni lat 2015 - 2021 oraz również silnie wzrastającym udziałem osób w wieku emerytalnym (osób w wieku poprodukcyjnym) – wzrost o ok. 28%. Udział osób w wieku produkcyjnym rósł wolniej o 12,1%. Jest to wynik wyjątkowy w skali kraju. Tendencja ta nie dotyczy gminy

Zakroczym, w której nastąpił jedynie wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym o 24% oraz gmin Pomiechówek i Somianka, w których spada liczba osób w wieku produkcyjnym (odpowiednio o 6,5% i 4,5%). **Współczynnik ludności w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LGD Zalew Zegrzyński za 2020 rok wyniósł 4,21.**

Tabela nr 3 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem

	ludność w wieku przedprodukcyjnym		ludność w wieku produkcyjnym		ludność w wieku poprodukcyjnym	
	2015	2021	2015	2021	2015	2021
Jabłonna	4 508	5 607	11 555	13 721	2 301	3 277
Nieporęt	3 063	3 904	8 621	9 704	2 233	3 198
Serock	2 914	3 701	8 931	9 919	2 228	3 285
Wieliszew	2 711	4 980	8 141	11 647	1 864	2 899
Pomiechówek	1 639	1 745	5 651	5 312	1 718	2 259
Zakroczym	1 119	1 035	3 989	3 536	1 056	1 383
Dąbrówka	1 777	1 956	4 940	4 966	1 208	1 562
Radzymin	6 027	7 576	16 096	17 915	3 540	4 811
Somianka	1 164	1 216	3 418	3 251	1 008	1 138
Razem:	24 922	31 720	71 342	79 971	17 156	23 812

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W sytuacji zagrożenia wykluczeniem znajdują się również osoby z grup w niekorzystnej sytuacji oraz osoby młode i seniorzy. W zakresie potrzeb wspierania aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększenia zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji, ważnymi obszarami wsparcia są: Instrumenty aktywnej integracji – wsparcie indywidualne: np. kursy, szkolenia, wsparcie doradcze.

Szczególnie ważne wydaje się wsparcie aktywnej integracji mieszkańców i odbudowywania relacji międzyludzkich w społeczności (utraconej po pandemii Covid-19). Działania w tym obszarze mogą być wydatnym wsparciem aktualnych potrzeb w obszarze pomocy społecznej na obszarze LSR. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze gmin LGD bardzo się zmniejszył na przestrzeni ostatnich 6 lat, wciąż jednak pozostaje nieco powyżej średnich wartości dla województwa mazowieckiego, **a współczynnik środowiskowej pomocy społecznej na obszarze LSR wynosi 3,01** Najtrudniejsza sytuacja w dalszym ciągu dotyczy gminy Somianka i Zakroczym.

Zjawisko bezrobocia należy do największych problemów społecznych. Geograficzne usytuowanie powiatu, czy stopień rozwoju infrastruktury ma wpływ m.in. na poziom rozwoju gospodarczego, stopień rozwoju kapitału ludzkiego oraz decyduje o szybkości znalezienia zatrudnienia zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami. **Współczynnik udziału liczby bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjny na obszarze objętym LSR wyniósł 2,98.** Natomiast średni dochód podatkowy na mieszkańca wyniósł 2 348,23 zł (**współczynnik dochodu podatkowego na obszarze LSR wyniósł w 2020 r. 1,6.** Ogólna dynamika spadku bezrobocia została zahamowana w roku 2020, w efekcie pandemii COVID-19. Odcisnęła ona swój ślad na rynku pracy, jak również spowodowała zmiany o charakterze socjologicznym, zachowawczym, kulturowym i organizacyjnym (np. praca zdalna ze wszystkimi konsekwencjami – zarówno dla pracodawców, jak i pracowników oraz ich życia rodzinnego). Pandemia przyspieszyła wszystkie ewolucyjnie toczące się zmiany w obszarze cyfryzacji, pozwoliła też wdrożyć w błyskawicznym tempie wiele rozwiązań, które przez lata pozostawały w fazie testów i przymiarek. Efektem pandemii było masowe zwalnianie pracowników np. osób starszych (po 50. roku życia), kobiet (głównie zamieszkujących obszary wiejskie, matek, słabiej wykształconych), osób z niepełnosprawnościami, osób młodych, nieposiadających doświadczenia zawodowego, nisko wykształconych lub o kwalifikacjach nieadekwatnych do potrzeb. **Współczynnik**

przedsiębiorstw zatrudniających mniej niż 50 pracowników na terenie LGD według stanu na koniec 2020r. wyniósł 1,93.

ROZDZIAŁ III. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

W niniejszym rozdziale zaprezentowano metody partycypacji zastosowane w kluczowych etapach prac nad budową LSR dla obszaru działania LGD Zalew Zegrzyński. Należy jednocześnie podkreślić, iż informacje o przygotowaniach LSR zostały przekazane wszystkim interesariuszom jeszcze przed ogłoszeniem konkursu na wybór LSR.

Należy podkreślić, iż po zakończeniu zaplanowanego cyklu spotkań i udostępnieniu projektu dokumentów konkursowych przez MRiRW, pracownicy LGD przystąpili do wypracowania propozycji zapisów w LSR, aby zapewnić spełnienie wymogów formalnych wynikających z obowiązującej dokumentacji oraz spełnić szczegółowo określone warunki dostępu. Pracownicy LGD i przedstawiciele Zarządu w tym celu brali udział w wielu warsztatach prowadzonych przez przedstawicieli IZ oraz KSOW. Ponadto, uczestniczyli w konsultacjach indywidualnych i grupowych z ekspertem zewnętrznym, w trakcie których prezentowane były propozycje zapisów do poszczególnych części LSR, sporządzane w zgodności z obowiązującymi przepisami, Wytycznymi MRiRW z jednoczesnym uwzględnieniem dobrych praktyk zarówno wypracowanych w poprzednich okresach programowania przez LGD Zalew Zegrzyński jak i zebrane w ramach partnerskiej współpracy od LGD z kilku województw.

Z uwagi na brak dostępu do szczegółowych wytycznych, wiele rozwiązań takich jak m.in. proces monitoringu i ewaluacji, zasady wyboru projektów, zasady zatwierdzania i aktualizacji lokalnych kryteriów wyboru, zasady podziału środków w ramach Planu finansowego uwzględniające kamienie milowe czy skład i zasady pracy organu decyzyjnego zostały wypracowane we współpracy z LGD z kilku województw i opierają się na tych samych podstawach i wspólnych założeniach. Z kolei dokumentacja konkursowa dostarczyła cennych wskazówek w zakresie aspektów, na jakich należało się koncentrować, żeby spełnić wymogi określone w dokumentacji konkursowej. Zatem pod konsultacje poddane zostały przemyślane i skrupulatnie opracowane propozycje, które następnie podlegały modyfikacjom.

Ponadto, należy podkreślić, iż przez cały czas trwania procesu budowy LSR stosowano całą gamę systemu zachęt do włączenia się w proces budowy lub konsultacji LSR. Na uwagę zasługują następujące strategie:

- Staranne dobieranie tematyki i formy przekazu, aby informacje były zrozumiałe dla wszystkich odbiorców, zrezygnowanie z trudnego języka branżowego, który może być niejasny dla odbiorców,
- Aktywne promowanie udziału w opracowaniu LSR poprzez szerokie rozpowszechnianie informacji i zachęt na stronach internetowych, tablicach ogłoszeń oraz w mediach społecznościowych,

Dodatkowo, przez cały czas trwania prac nad LSR była prowadzona strona www.lgdzz.pl, na której utworzono zakładkę dedykowaną procesowi budowy LSR i gdzie na bieżąco aktualizowano informacje z prac i spotkań konsultacyjnych,

- Zachęta do zdobycia wiedzy na temat zasad wdrażania projektów w nowej perspektywie poprzez udział ekspertów, którzy mogą dostarczyć niezbędnych informacji i wyjaśnień,
- Komunikacja przyjazna i dostosowana do indywidualnych potrzeb i możliwości odbiorców, aby zapewnić jej skuteczność,
- Pełne otwarcie się na propozycje i uwzględnianie opinii respondentów, zapewnienie wszechstronnych i kompleksowych informacji w odpowiedzi na zgłaszane wątpliwości.

Dla usprawnienia prac nad budową LSR cały proces podzielono na pięć etapów, podczas których LGD zastosowała różne metody współudziału społeczności lokalnej w pracach nad dokumentem. Należy podkreślić, iż wybór metod został dokonany na podstawie wieloletniego doświadczenia w komunikacji z lokalną społecznością oraz w wyniku uwzględnienia potrzeb zgłaszanych przez przedstawicieli poszczególnych grup interesu sektorów w tym osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji przy jednoczesnym zastosowaniu przyjaznych form komunikacji na każdym z ww. etapów, tak aby zapewnić możliwość włączenia jak największej grupy interesariuszy.

Wyróżniono zatem:

- Etap I Diagnoza i analiza SWOT

- Etap II Określenie / konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania
- Etap III Opracowanie / konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów
- Etap IV Opracowanie / konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji
- Etap V Opracowanie / konsultacje planu komunikacji

Tabela nr 4 Metody partycypacji zastosowane na poszczególnych etapach prac nad przygotowaniem LSR obejmujące również konsultacje wypracowanych propozycji

Lp.	Nazwa metody	Etap I	Etap II	Etap III	Etap IV	Etap V
1.	badania ankietowe	X	X	X		X
2.	karta pomysłu	X	X			X
3.	dyżury w biurze LGD, rozszerzone o konsultacje konkretnych zapisów i propozycji w LSR przeprowadzane w konkretnych terminach	X	X	X	X	X
4.	wywiady fokusowe / wywiady indywidualne / spotkania zespołów roboczych ds. LSR	X	X	X	X	X
5.	spotkania otwarte	X	X			X
6.	warsztat strategiczny	X	X	X		
7.	system zachęt do włączenia się w proces budowy/konsultacji LSR	X	X	X	X	X

Źródło: Opracowanie własne

Omówienie poszczególnych metod partycypacji

Badania ankietowe.

Dołożono wszelkich starań aby kwestionariusze dotarły do jak największej liczby interesariuszy. Ankiety zostały rozdysponowane na obszarze objętym LSR jak również udostępnione poprzez stronę internetową, bezpośrednio w biurze LGD, w czasie wywiadów, podczas spotkań roboczych itd. Dodatkowo Członkowie LGD przekazywali ankiety swoim znajomym, członkom rodzin itd. Rozsyłano je drogą mailową, udostępniano za pośrednictwem mediów społecznościowych oraz dostarczano w formie papierowej na różnego rodzaju wydarzenia, spotkania o charakterze integracyjno-kulturalnym jakie były organizowane na obszarze LSR.

Pracownicy LGD przez cały czas trwania badania służyli merytorycznym wsparciem każdej osobie, która zgłosiła taką potrzebę. Wypełnione ankiety respondenci mieli możliwość przesłać przez Internet, pocztą elektroniczną, tradycyjną, złożyć bezpośrednio w biurze LGD lub w innej, dogodnej formie. Dopuszczono również możliwość telefonicznego udzielenia odpowiedzi na pytania postawione w kwestionariuszu.

Dzięki temu ankiety zostały wypełnione przez mieszkańców reprezentujących wszystkie zdiagnozowane na obszarze LSR grupy interesów, w tym osoby młode, seniorów oraz osoby w niekorzystnej sytuacji.

W wyniku przeprowadzonego badania ankietowego i udzielonych odpowiedzi uzyskano cenny materiał dla potrzeb opracowania diagnozy i analizy SWOT, sformułowania celów i wskaźników LSR, w tym planu działania, zasad wyboru operacji oraz planu komunikacji

Karty pomysłu (tzw. fiszki projektowe) umożliwiały opisanie zamierzonych działań na przyszłość. Kartę pomysłu mógł złożyć każdy podmiot (również osoby fizyczne) zainteresowany pozyskaniem dofinansowania z budżetu LSR. Dzięki temu zebrano istotne dane, wskazujące na preferowane inicjatywy w ramach LSR, które będą cieszyć się największym zainteresowaniem beneficjentów.

Analogicznie, jak w przypadku ankiet, karty pomysłu były dostępne w różnych miejscach i formach (online i papierowo), aby zapewnić szeroki dostęp dla uczestników. Można było je pobrać poprzez stronę internetową, bezpośrednio w biurze LGD oraz podczas wywiadów i spotkań roboczych. Dodatkowo, były rozsyłane drogą mailową, udostępniane za pośrednictwem mediów społecznościowych oraz dostarczane w formie papierowej na różnego rodzaju wydarzenia związane z obszarem objętym LSR.

Członkowie LGD również przekazywali karty pomysłu i ankiety swoim znajomym, członkom rodziny i innym zainteresowanym osobom. Wypełnione karty pomysłu można było przesłać elektronicznie, pocztą elektroniczną, złożyć osobiście w biurze LGD lub przedstawicielom LGD podczas spotkań.

Zgłoszone karty pomysłu okazały się cenną pomocą dla sporządzenia diagnozy i analizy SWOT obszaru LSR, opracowania celów i wskaźników LSR i tym samym planu działania jak również fundamentalnego dokumentu w zakresie angażowania lokalnej społeczności – Planu komunikacji.

Dyżury w biurze LGD, rozszerzone o konsultacje konkretnych zapisów i propozycji w LSR.

Jak pokazały wyniki ewaluacji ex-post LSR 2014-2020, bezpośredni kontakt z pracownikiem biura ma kluczowe znaczenie zarówno dla budowania relacji z partnerami z obszaru LGD jak i dla późniejszej rozpoznawalności i budowy zaufania społecznego. Podczas spotkania z pracownikiem biura, każdy zainteresowany mógł zdobyć informacje na temat działania LGD, możliwego zakresu pozyskania wsparcia finansowego (lub też jako uczestnik różnych działań) ale także dostępnych możliwości zaangażowania w opracowanie LSR. Osobista rozmowa miała również znaczenie w wyjaśnieniu idei LEDER oraz dlaczego opinie każdej osoby mają tak duże znaczenie dla rozwoju całego obszaru. Na spotkaniu w biurze LGD istniała również możliwość wypełnienia ankiety lub karty pomysłu. Każda osoba, która uczestniczyła w takim dyżurze została zaproszona do kontynuowania udziału w kolejnych etapach prac nad LSR, aktywnego zaangażowania się w działalność struktur LGD, jak również zgłaszania pomysłów i inicjatyw mogących mieć wpływ na funkcjonowanie LGD i wdrażanie LSR. Informacje na temat dyżurów były dostępne na stronie internetowej LGD.

Informacje pozyskane w trakcie dyżurów stanowiły cenny wkład w opracowanie diagnozy i analizy SWOT obszaru LSR, sformułowania celów i wskaźników LSR a co za tym idzie Planu działania jak również zasad wyboru operacji i sformułowania lokalnych kryteriów wyboru operacji, ponadto zasad monitorowania i ewaluacji oraz Planu komunikacji.

Wywiady fokusowe / wywiady indywidualne / spotkania zespołów roboczych ds. LSR. Metody te pozwoliły na aktywne zaangażowanie osób merytorycznie przygotowanych w konkretnych tematach dotyczących LSR. Podczas tych dyskusji skupiano się na kluczowych kwestiach związanych z LSR.

Spotkania zespołów roboczych miały na celu opracowanie skutecznych rozwiązań lub adekwatnych zapisów, które można było włączyć do LSR, bazując na zebranych danych, informacjach i ustaleniach. Natomiast rozmowy indywidualne uzupełniały wywiady fokusowe, umożliwiając indywidualne wyrażenie opinii i uwag przez uczestników. Swobodna atmosfera podczas spotkań pozwoliła na zebranie bogatego materiału stanowiącego wkład w opracowanie diagnozy i analizy SWOT obszaru LSR, sformułowania celów i wskaźników LSR a co za tym idzie Planu działania jak również zasad wyboru operacji i sformułowania lokalnych kryteriów wyboru operacji, ponadto zasad monitorowania i ewaluacji oraz Planu komunikacji.

Spotkania otwarte zostały zorganizowane w każdej gminie członkowskiej LGD. W celu dotarcia do jak największej liczby odbiorców, skontaktowaliśmy się również telefonicznie z członkami LGD, liderami lokalnymi, przedsiębiorcami i władzami publicznymi. Dodatkowo, informacje na temat prac nad przygotowaniem LSR były publikowane na stronach gmin członkowskich, aby zaproszenie do partycypacji miało jak największy zasięg. Informacje o terminach spotkań udostępniliśmy na stronie internetowej LGD Zalew Zegrzyński, w mediach społecznościowych oraz na tablicach ogłoszeń w biurze LGD i siedzibach gmin. Zaproszenia do udziału w spotkaniach rozpowszechniliśmy również za pośrednictwem plakatów, które zostały rozesłane do podmiotów publicznych, przedsiębiorstw i organizacji pozarządowych (w tym nieformalnych) z obszaru LSR.

Dzięki temu w spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele różnych grup społecznych, takich jak wójtowie, burmistrzowie, radni, sołtysi, przedstawiciele instytucji kulturalnych, OSP, KGW, grupy nieformalne, przedsiębiorcy i mieszkańcy.

Zarówno spotkania stacjonarne jak i badanie ankietowe online były ukierunkowane m.in. na zagadnienia dotyczące głównych cech podejścia LEADER tj. innowacyjność, cyfryzacja, środowisko i klimat, partnerstwo oraz zmiany demograficzne. Miały na celu analizę potrzeb rozwojowych i potencjału danego obszaru, przeprowadzenie analizy SWOT oraz zdiagnozowanie osób w niekorzystnej sytuacji, które wymagają szczególnego wsparcia w ramach interwencji LEADER i w konsekwencji sformułowanie adekwatnych celów nowej Lokalnej Strategii Rozwoju.

Plan spotkań przebiegał według wspólnego schematu:

- Przywitanie uczestników i wprowadzenie do tematyki przygotowania LSR.
- Prezentacja złożenia dla okresu programowania PROW 2023-2027 oraz dla RLKS.
- Omówienie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń obszaru LSR (analiza SWOT).
- Wypracowanie głównych kierunków rozwoju, celów i przedsięwzięć.
- Dyskusja z moderatorem.
- Podsumowanie spotkania.
- Konsultacje indywidualne.

Tabela nr 5 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonych spotkań

Lp.	Gmina	Data i godz.	Liczba uczestników w	Grupa docelowa	Dokument potwierdzający
1	Wieliszew	12.05.2022 g. 10.00-14.00	23	Przedstawiciele grupy interesów: sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, mieszkańcy, w tym osoby młode, seniorzy oraz osoby w niekorzystnej sytuacji	Z każdego spotkania sporządzono notatkę oraz zbiorczy Raport z realizacji planu włączenia społeczności zgodnie z opisem procesu przygotowania LSR
2	Dąbrówka	20.05.2022 g. 10.00-14.00	14		
3	Jabłonna	26.05.2022 g. 10.00-14.00	17		
4	Zakroczym	02.06.2022 g. 10.00 - 14.00	15		
5	Somianka	09.06.2022 g. 10.00-14.00	21		
6	Pomiechówek	15.06.2022 g. 10.00-14.00	29		
7.	Nieporęt	23.06.2022 g. 10.00 - 14.00	14		
8.	Radzymin	30.06.2022 g. 10.00-14.00	11		
9.	Serock	07.07.2022 g.10.00-14.00	18		

Źródło: Opracowanie własne

Głównym celem tych spotkań było opracowanie podstawowych założeń do przyszłej analizy SWOT. Uzyskano także informacje dotyczące preferowanych sposobów komunikacji z różnymi grupami docelowymi, takimi jak osoby młode, seniorzy oraz osoby znajdujące się w trudnej sytuacji. Sprawna komunikacja jest podstawowym warunkiem efektywnej identyfikacji sytuacji, w których realizacja założonych wskaźników może być zagrożona oraz daje możliwość podjęcia skutecznej interwencji.

Na spotkaniach skoncentrowano się na zgłaszanych potrzebach rozwojowych i potencjałem obszaru oraz ustalono cele LSR i wskaźniki dotyczące planowanych rezultatów i działań. W szczególności omówiono następujące zagadnienia:

- Innowacyjność planowanych projektów i przedsięwzięć,
- Możliwości wykorzystania elementów cyfryzacji w proponowanych rozwiązaniach,
- Kwestie związane z ochroną środowiska i działaniami na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu,
- Identyfikację sposobów przeciwdziałania zmianom demograficznym, w tym związanych z wyludnieniem i starzeniem się społeczeństwa,
- Potencjalne obszary współpracy i partnerstwa między różnymi podmiotami w ramach realizacji LSR.

Spotkania miały formę warsztatów prowadzonych przez moderatora, który czuwał nad zachowaniem planu i scenariusza dyskusji tak, aby uczestnicy nie odbiegali od tematu i byli skupieni na głównych zagadnieniach, istotnych z punktu widzenia opracowania LSR. Dzięki temu, uczestnicy swobodnie wyrażali swoje opinie i mówili o potrzebach, które z ich punktu widzenia są najistotniejsze do zaspokojenia.

Ponadto, w celu wykonania dokładnej diagnozy obszaru, wykorzystano również dostępne dane z innych źródeł, takich jak Główny Urząd Statystyczny (GUS), bazy danych gmin członkowskich, ankiety, karty pomysłów oraz wywiady.

Warsztat strategiczny z udziałem przedstawicieli organu decyzyjnego oraz aktywnych Członków LGD był jedną z kluczowych metod partycypacji, niezbędnych do prawidłowego opracowania LSR.

Podczas warsztatu dokonano szczegółowej analizy wszystkich zagadnień omawianych na wcześniejszych etapach

i przedstawionych propozycji. Przeanalizowano każdy element, który wpływał na strukturę LSR, brzmienie załączników czy spełnienie warunków formalnych i kryteriów wyboru LSR określonych w dokumentacji konkursowej.

Szczególne uwagi zwrócono na specyfikę obszaru, potrzeby, potencjał, oczekiwania i dostępne źródła finansowania.

Tematyka wywiadów, spotkań grup roboczych odnosiła się do następujących zagadnień:

- 1) **współpraca z parterami spoza obszaru LSR** (projekty partnerskie z udziałem podmiotów zagranicznych i krajowych w zakresie wymiany doświadczeń),
- 2) **oczekiwane standardy w działaniu partnerstwa** (partnerstwo wewnętrzne, relacje między Członkami LGD na etapie wdrażania LSR są oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, częste korzystanie z możliwości kolegiąlnego podejmowania decyzji (np. praca w zespołach), inkluzyjność (otwartość na nowych Członków, kadencyjność organów LGD, otwartość na szeroko pojętą współpracę, możliwość zwołania WZC na wniosek dość wąskiej grupy Członków, otwartość na inicjatywy Członków LGD, stosowania przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji (nie tylko formalnych, stosowanie zachęt do zgłaszania nowych pomysłów/inicjatyw dot. funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, zasada informowania o wyniku weryfikacji propozycji/inicjatywy zgłoszonej przez Członka LGD z uzasadnieniem tego wyniku)
- 3) **partnerstwo na obszarze poprzez operacje w partnerstwie** (wspólne działania i rozwiązania dla problemów obszaru LSR, korzyści ze współpracy) **oraz projekty partnerskie** (wymiana doświadczeń, wspólne działania i rozwiązania dla problemów obszaru LSR, korzyści ze współpracy, zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych pomysłów, poszukiwanie i kojarzenie parterów w ramach operacji realizowanych w partnerstwie poprzez nabór fiszek z pomysłami, formularz kontaktowy na stronie internetowej, szkolenia, spotkania aktywizujące, kojarzenie parterów, udostępnienie wzorów umów partnerskich),
- 4) **innowacyjność** (definicja innowacyjności, stopniowalna ocena innowacyjności, kontekst lokalny, wypracowanie uzasadnienia dla nowej definicji, wskazanie przedsięwzięć / zakresów wsparcia, w których powinna być badana innowacyjność, animowanie do wdrażania innowacji – stosowanie zachęt do realizacji projektów innowacyjnych w ramach lokalnych kryteriów, poprzez stworzenie bazy innowacji, ujęcie warsztatów w Planie komunikacji itp.).
- 5) **wypracowanie rozwiązań mających na celu integrację i aktywizację osób młodych** (włączenie poprzez Członkowsko Zarządzie, Radzie, identyfikacja potrzeb na rzecz lokalnego środowiska młodzieżowego, w tym integrujących, animujących itp., (wyniki ankiet, wywiadów, kart pomysłów), identyfikacja oferty istniejącej na obszarze, wzmocnienie efektu komplementarności lub synergii, wypracowanie wskaźników produktu, działania w Planie komunikacji) także na etapie przygotowania LSR
- 6) **wypracowanie rozwiązań mających na celu włączenie społeczne, cyfrowe i inne seniorów** (włączenie poprzez Członkowsko Zarządzie, Radzie, identyfikacja potrzeb na rzecz seniorów, w tym działań w zakresie włączenia społecznego, cyfrowego lub innego (wyniki ankiet, wywiadów, kart pomysłów), identyfikacja oferty

- istniejącej na obszarze, wzmocnienie efektu komplementarności lub synergii, wypracowanie wskaźników produktu, działania w Planie komunikacji) także na etapie przygotowania LSR
- 7) **dobór metod aktywizujących (metod wdrażania LSR)** – operacja klasyczna, operacja w partnerstwie, projekt partnerski, – oraz operacja własna, **dobór zakresów wsparcia i określenie ewentualnych limitów, poziomów dofinansowania** dla projektów / beneficjentów /, **wypracowanie rozwiązań do Planu finansowego** w odniesieniu do stwierdzonych potrzeb, zakresów wsparcia, źródła finansowania, **możliwość synergii w zakresie Planu finansowego** - realizacja wielozakresowych naborów wniosków o wsparcie lub harmonizacja zakresów tematycznych następujących po sobie naborów wniosków),
  - 8) **wypracowanie założeń pod przyjazne i efektywne metody komunikacji** (przekazanie informacji w taki sposób, aby odbiorca zrozumiał intencje nadawcy i charakteryzujący się odpowiednim stosunkiem nakładów do korzyści) oraz adekwatny (przekaz w formie i treści, która dotrze do grupy docelowej i zakładany cel zostanie osiągnięty) sposób animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji;
  - 9) **wsparcie grup osób w niekorzystnej sytuacji** (definicja, czy powstanie grupa interesu, identyfikacja potrzeb osób w niekorzystnej sytuacji (wyniki ankiet, wywiadów, kart pomysłów), identyfikacja oferty istniejącej na obszarze, wzmocnienie efektu komplementarności lub synergii, wypracowanie wskaźników produktu, działania w Planie komunikacji) - także na etapie przygotowania LSR - w tym **wsparcie rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach** (zaliczanych do osób w niekorzystnej sytuacji) będzie mogło być wykazane, jeśli zostaną przewidziane zakresy wsparcia dotyczące rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych (gosp. agroturystyczne, zagrody edukacyjne. gosp. opiekuńcze, rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwijanie KŁŻ)
  - 10) **wartość dodana Podejścia LEADER w realizacji LSR** (korzyści planowane do osiągnięcia poprzez realizację LSR poprzez Podejście LEADER, wpływ na rozwój społeczny, w tym wzrost potencjału Członków lokalnych społeczności),
  - 11) **dywersyfikacja źródeł finansowania LSR** (analiza dostępnych źródeł finansowania),
  - 12) **wypracowanie założeń do lokalnych kryteriów wyboru i aktualizacji procedury zmiany kryteriów** (obowiązkowe kryteria wyboru operacji, inne kryteria dostępowe, procedura aktualizacji lokalnych kryteriów wyboru, mierzalność, zrozumiałość, itp.)
  - 13) **harmonogram naboru wniosków** (zgodnego z obowiązującymi wytycznymi oraz złożonymi kartami projektów).

Syntetyczny opis poszczególnych etapów budowy LSR.

Na każdym etapie zastosowano metody partycypacji schematycznie przedstawione w tabeli „Metody partycypacji zastosowane na poszczególnych etapach prac nad przygotowaniem LSR obejmujące również konsultacje wypracowanych propozycji”.

Etap I Diagnoza i analiza SWOT.

W pierwszym etapie prac nad strategią została przeprowadzona szczegółowa diagnoza obszaru uwzględniająca niezbędne obszary strategiczne, tj.: innowacyjność, cyfryzację, środowisko i klimat, zmiany demograficzne z uwzględnieniem starzenia się społeczeństwa oraz wyludnienia oraz partnerstwo w realizacji LSR w szczególności poprzez wspólną realizację przedsięwzięć i projektów.

Etap II Określenie / konsultacje celów i wskaźników oraz Planu działania.

Istotnym narzędziem na tym etapie było wykorzystanie Matrycy celów, która była podstawowym elementem konsultacji, zapewniającym skompletowanie informacji do wielkości rozdziałów LSR. Podjęto próbę zapewnienia zgodności propozycji z obowiązującymi przepisami (w szczególności z ustawą o RLKS), Wytycznymi horyzontalnymi i projektem wytycznych szczególnie dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju* oraz komponent *Zarządzanie lokalnymi strategiami rozwoju*.

Z uwagi na fakt, iż szczegółowe Wytyczne w ww. zakresach znajdowały się na etapie pre-konsultacji, propozycje zostały opracowane w oparciu o wspólne doświadczenia sieci LGD z obecnej perspektywy programowej UE 2014-2020. Wskaźniki rezultatu zostały określone w oparciu o Katalog obowiązkowych wskaźników rezultatu PS WPR (do wyboru)

z załącznika nr I do rozporządzenia 2021/2115 z wyjaśnieniami co do sposobu ich opracowania (informacja dodatkowa do dokumentacji w ramach konkursu na wybór LSR).

Etap III Opracowanie / konsultacje zasad wyboru operacji i lokalnych kryteriów.

Zasady wyboru operacji oraz sformułowanie lokalnych kryteriów muszą być wyraźnie i precyzyjnie określone, aby były zrozumiałe dla wszystkich beneficjentów i nie budziły wątpliwości co do ich interpretacji. Istotną kwestią jest również ich zgodność z obowiązującymi w tym zakresie. Oprócz wskazanych metod partycypacji LGD wykorzystana również doświadczenia z okresu programowania 2014-2020 w tym wyniki ewaluacji ex-post.

Etap IV Opracowanie / konsultacje zasad monitorowania i ewaluacji.

Proces monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień. Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej strategii.

W tym zakresie, oprócz wyników konsultacji i własnych doświadczeń, LGD wykorzystana wytyczne MRiRW obowiązujące w tym zakresie w ramach PROW na lata 2014-2020.

Etap V Opracowanie / konsultacje planu komunikacji.

Głównym celem Planu komunikacji z lokalną społecznością jest stworzenie warunków i możliwości, które umożliwią aktywne i ciągłe zaangażowanie lokalnej społeczności w bieżący proces wdrażania LSR, nie tylko na etapie opracowania dokumentu. Działania komunikacyjne muszą być dostosowane do wszystkich grup docelowych, zwłaszcza tych istotnych z perspektywy realizacji LSR i muszą zapewniać stosowanie przyjaznych metod komunikacji. Ten etap budowy LSR pozwolił na pozyskanie informacji dotyczących najdogodniejszych i najbardziej skutecznych form komunikacji.

Plan komunikacji zawiera niezbędne elementy wynikające z obowiązujących wytycznych w tym m.in.: propozycje działań, które zapewnią skuteczne zaangażowanie lokalnej społeczności; przedstawienie głównych celów i motywacji jakie leżą u podstaw jego opracowania; identyfikację grup docelowych; planowane środki przekazu; konkretne działania komunikacyjne; przykłady działań jakie zostaną podjęte w przypadku problemów z realizacją LSR lub braku wsparcia społecznego dla działań LGD; wskaźniki rezultatów i oczekiwane efekty działań komunikacyjnych; sposób oceny skuteczności działań komunikacyjnych; zasady ewentualnej aktualizacji Planu komunikacji; obowiązki komunikacyjne beneficjentów, wynikające z odpowiednich przepisów, oraz wymogi dotyczące wizualizacji w zakresie PS dla WPR na lata 2023-2027; planowany budżet, z uwzględnieniem głównych kategorii wydatków, przy jednoczesnej minimalizacji kosztów związanych z drukowanymi materiałami promocyjnymi

i reklamowymi. Plan komunikacji stanowi załącznik do wniosku dotyczącego wyboru LSR.

Mając powyższe na uwadze, ogromne zaangażowanie zarówno LGD jak i lokalnej społeczności na każdym etapie prac związanych z budową LSR, z pełną świadomością stwierdzamy, że niniejszy dokument to efekt pracy wielu osób, które zgłaszały propozycje rozwiązań lub wносиły swoje uwagi w trakcie różnorodnych form konsultacji społecznych.

To opinie mieszkańców reprezentujących wszystkie grupy interesu w tym szczególnie osoby młode, seniorów oraz osoby w niekorzystnej sytuacji pozwoliły na zbudowanie dokumentu, na podstawie którego pozyskane środki z EFRROW zostaną wydatkowane adekwatnie do potrzeb i będą miały realny wpływ na poprawę jakości życia na obszarze LSR.

Aktualizacja LSR

Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem planistycznym obejmującym kilkuletnie perspektywy czasowe i analogicznie jak inne plany rozwoju musi być regularnie aktualizowany, aby najlepiej odpowiadać aktualne wyzwania obszaru, który jest objęty LSR. W tym celu LGD wprowadziła zachęty i stworzyła możliwość zgłaszania propozycji i inicjatyw dotyczących zarówno funkcjonowania LGD, jak i wdrażania LSR zaś wyniki weryfikacji zgłoszonych propozycji lub inicjatyw będą udostępniane na stronie internetowej LGD. Jeśli zmiany zostaną zaakceptowane, będą one poddane dalszym konsultacjom społecznym i ostatecznie zatwierdzone przez Zarząd. Informacje dotyczące możliwości zgłaszania takich uwag będą dostępne w materiałach informacyjnych, na stronie internetowej oraz w ankietach ewaluacyjnych.

Mając na uwadze wysokie standardy funkcjonowania partnerstwa, aktualizacja LSR zawsze będzie przeprowadzana zgodnie z precyzyjnie określonymi i publicznie dostępnymi procedurami, zapewniając szerokie zaangażowanie lokalnej społeczności,

w tym zidentyfikowanych na obszarze LSR grup interesu sektorów na obszarze LSR oraz mieszkańców, a w szczególności młodych osób, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji. Ponadto, proces aktualizacji LSR będzie ściśle powiązany z procesem informowania o postępach wdrażania LSR. Będzie to doskonały moment na dokonanie swoistej rewizji założeń LSR w kontekście otaczającej sytuacji społeczno-gospodarczej. Ponadto, nawet w przypadku braku inicjatyw zewnętrznych, analiza potrzeby zmiany LSR będzie przeprowadzana co najmniej raz na dwa lata

Należy zauważyć, że konieczność zmian może wynikać również z dostosowania LSR do nowych przepisów, Wytycznych lub zaleceń organów kontroli.

Podsumowując, można wskazać kilka czynników, które wymagają aktualizacji LSR :

- a) wyniki monitoringu lub ewaluacji, które wskazują konieczność dostosowania LSR,
- b) aktualizacja Wytycznych horyzontalnych lub szczegółowych, wpływających na LSR,
- c) inicjatywy, wnioski lub zastrzeżenia zgłaszane przez społeczność za pośrednictwem formularzy lub kart pomysłów dostępnych na stronie internetowej i w biurze LGD,
- d) konieczność dostosowania LSR do zmieniających się warunków, takich jak czynniki zakłócające, zmiany sytuacji gospodarczej lub ograniczenia wynikające z pandemii,
- e) inicjatywy grupy członków LGD, Walnego Zebrania Członków lub innych organów LGD oraz mieszkańców, które wymagają dostosowania LSR do nowych potrzeb lub problemów na obszarze,
- f) zmiany w obszarze LSR, celach, przedsięwzięciach, wskaźnikach, budżecie lub innych elementach LSR, które mają istotny wpływ na osiągnięcie założeń,
- g) inne zmiany istotnie wpływające na możliwość realizacji celów, wskaźników i kamieni milowych LSR.

Metody konsultacji i zakres partycypacji . W przypadku LGD preferowaną formą będzie udostępnienie informacji na stronie internetowej. Natomiast w przypadku zmian dotyczących zakresów wskazanych w ppkt. c) - g) zastosowane zostaną różnorodne metody partycypacji, opisane w niniejszym Rozdziale, aby zapewnić udział wszystkich interesariuszy, zwłaszcza młodych osób, seniorów i osób w trudnej sytuacji, podobnie jak na etapie przygotowania LSR.

Ponadto, należy mieć na uwadze, że wszystkie działania związane z wdrażaniem LSR są jawne i podlegają zatwierdzeniu przez Zarząd Województwa. Biuro LGD przeprowadza weryfikację formalną dokumentacji, a następnie Zarząd lub dedykowana grupa robocza ds. LSR przeprowadza wstępną analizę merytoryczną zgłoszonych propozycji

Wdrażanie LSR

Jak już zostało szczegółowo omówione i wykazane w niniejszej LSR, funkcjonowanie LGD zarówno na każdym etapie realizacji działań statutowych jak i wdrażania LSR jest oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej ale przyjaznej komunikacji.

Wyraża się to przede wszystkim w stosowaniu różnorodnych form komunikacji (nie tylko formalnych), kolegialnym sposobie podejmowania decyzji (m.in. poprzez zastosowanie formuły zespołów roboczych) oraz

możliwością zwołania WZC przez wąską grupę członków LGD oraz ograniczenie tym samym zakresu czynności, co do których zarząd podejmuje decyzje bez konsultacji lub uzgodnienia z pozostałymi członkami LGD np. zatwierdzanie zmian w LSR.

LGD Zalew Zegrzyński, bazując na bogatych doświadczeniach wcześniejszych lat, zaplanowała szereg działań związanych

z animacją społeczności na rzecz projektów innowacyjnych, szczególnie w obszarach związanych z podejmowaniem i rozwijaniem działalności gospodarczej.

Przy czym innowacyjność zarówno na poziomie LSR jak i załączników, zgodnie z obowiązującymi wytycznymi, jest rozumiana jako zmiana mająca na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. Innowacyjność pomysłu, rozwiązania czy usługi zawsze należy odnosić do kontekstu lokalnego i w tym wymiarze oceniać jej stopień i poziom.

Zaufanie jakim jest obecnie darzona LGD Zalew Zegrzyński jest również zasługą skutecznej, przejrzystej i przede wszystkim dwustronnej komunikacji. W nowym okresie programowania zasady te również zostaną podtrzymane oraz rozszerzone.

Sposób komunikacji został tak zaplanowany aby przekaz był zrozumiały dla każdego odbiorcy. W przypadku seniorów, którzy w pewnym zakresie mogą być wykluczone cyfrowo i komunikacyjnie, dostępna będzie papierowa formularzy, która również zostanie dostarczona do miejsc publicznych znajdujących się w najbliższej odległości od miejsca zamieszkania. Osoby te będą mogły wyrazić swoją opinię podczas konsultacji telefonicznej czy biurze LGD. Z kolei w przypadku osób młodych najdogodniejszą formą wyrażenia opinii będzie strona internetowa czy portal społecznościowy.

LGD jest otwarta na wdrożenie nowych form komunikacji jeżeli pojawi się taka potrzeba. Wówczas propozycja, jeżeli zostanie uznana za zasadną, zostanie poddana procesowi konsultacji.

Mając na uwadze doświadczenia z poprzedniego okresu programowania oraz wyniki ewaluacji ex-post LSR 2014-2020, nadal podstawowymi źródłami informacji będą: biuro LGD, dyżury ekspertów, szkolenia, warsztaty, konsultacje, doradztwo, strona internetowa, strony internetowe Członków LGD, spotkania online, portal społecznościowy, informacje zamieszczane na lokalnych tablicach ogłoszeń i inne, dostosowane do rodzaju przekazywanych informacji oraz oczekiwań odbiorców.

Na stronie internetowej LGD zostaną zamieszczone podstawowe dokumenty dotyczące funkcjonowania, takie jak statut, regulaminy, informacje dotyczące godzin pracy biura, harmonogramy naborów wniosków, zasady doradztwa, a także dokumenty związane z LSR, takie jak procedury wyboru, lokalne kryteria wyboru, dokumenty aplikacyjne, dokumenty konkursowe, wyniki naborów wniosków,

Plan komunikacji, Plan szkoleń, wzory ankiet monitorujących, sprawozdania z realizacji LSR, wyniki badań ewaluacyjnych, monitorujących itp. Dodatkowo, zostanie stworzona baza dobrych praktyk, która będzie promować innowacyjne rozwiązania wdrożone na obszarze LSR. Dodatkowo, w celu zachęcenia do szukania i stosowania rozwiązań innowacyjnych, przed każdym naborem planowane są spotkania informacyjne i warsztatowe, na których omawiane będą kluczowe zagadnienia, przykłady działań i korzyści z innowacji.

Informacje w zakresie bieżącej działalności, realizacji planu komunikacji czy realizowanych naborów wniosków będą dostępne także w biurze LGD Zalew Zegrzyński oraz na lokalnych tablicach ogłoszeń. Na profilu społecznościowym, który staje się coraz popularniejszym narzędziem komunikacji, oprócz informacji w zakresie bieżącego funkcjonowania LGD, będą organizowane konkursy i działania aktywizacyjne, służące budowaniu relacji z partnerami i beneficjentami. Komentarze na platformach społecznościowych stanowią cenne źródło informacji o potrzebach lokalnej społeczności.

Pracownicy LGD nadal będą świadczyć bezpłatne doradztwo, zgodnie z Regulaminem / powszechnie dostępnymi zasadami doradztwa. Było ono wysoko oceniane przez beneficjentów w poprzedniej perspektywie i dawało wymierne efekty w postaci lepszej jakości dokumentacji aplikacyjnej, dlatego od początku wdrażania LSR będzie możliwe korzystanie z tej formy pomocy.

Ponadto, przez wiele lat funkcjonowania i współpracy z partnerami z różnych grup interesu sektorów w tym osobami młodymi, seniorami oraz osobami w niekorzystnej sytuacji posiada bogatą bazę kontaktów, która będzie doskonałym narzędziem informacyjno-promocyjnym na etapie wdrażania LSR.

Dodatkowo, LGD będzie utrzymywać relacje z mieszkańcami, partnerami i beneficjentami poprzez udział w imprezach plenerowych. Stoisko LGD na tego typu wydarzeniach, w poprzednim okresie programowania cieszyło się dużą popularnością i nadal będzie źródłem informacji na temat działalności i planowanych naborów.

ROZDZIAŁ IV. ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR

LSR na lata 2023-2027 będzie wykazywać większy poziom specjalizacji i ukierunkowanie na osiągnięcie tylko najistotniejszych, maksymalnie 3 celów w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027.

Dlatego też, aby obszary te były wskazane precyzyjnie w odpowiedzi na zdiagnozowane problemy, należało przeprowadzić dokładną analizę potrzeb i potencjału Lokalnej Strategii Rozwoju, ponieważ tylko w ten sposób będzie można zaplanować skuteczne działania i racjonalnie wykorzystać dostępne środki finansowe.

Ocena możliwości rozwoju obszaru LGD Zalew Zegrzyński została dokonana na kilku poziomach partycypacji społecznej

z udziałem przedstawicieli wszystkich zdiagnozowanych na obszarze grup interesu sektorów, na których oparte jest działanie LGD: społecznego, publicznego, i gospodarczego w tym z udziałem reprezentantów grup docelowych istotnych z punktu widzenia realizacji LSR.

Wieloetapowy proces opracowywania analizy pomógł zidentyfikować mocne strony determinujące rozwój i ocenę zagrożeń, które mogą w przyszłości mieć wpływ na realizację założonych celów. Zidentyfikowano czynniki wewnętrzne i zewnętrzne mające wpływ na obszar LGD Zalew Zegrzyński i jej mieszkańców. Wzięto również pod uwagę uwarunkowania charakterystyczne dla obszaru działania Stowarzyszenia oraz potencjał obszaru. Dodatkowe źródło danych w tym zakresie stanowiła ewaluacja zewnętrzna realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju.

Jako okres referencyjny przyjęto lata 2017-2021, ponieważ analiza kilkuletniego okresu umożliwia również określenie kierunku zmian, ich dynamiki oraz identyfikację „momentów przełomowych” i wyznaczenie trendów rozwojowych na przyszłość. Okres ten jest szczególnie również z uwagi na pandemię Covid-19, która wywarła ogromny wpływ zarówno na gospodarkę jak i codzienne życie całych społeczeństw w skali globalnej. Zatem ujęcie wskaźników z tego roku pozwoli na pełne zrozumienie tendencji rozwojowych obszaru. W podsumowaniu analizy potrzeb i potencjału obszaru LSR, przedstawiono podsumowanie, w którym ukazano główne problemy, z których wynikają konkretne potrzeby rozwojowe, a także zasoby, które można wykorzystać do przezwyciężenia trudności i zmierzenia się wyzwaniami dla obszaru objętego LSR. Podsumowanie zawiera również identyfikację obszarów, na które LSR może wpływać oraz grup docelowych, do których skierowane będą nabory wniosków.

4.1 Analiza SWOT

Skrócona analiza SWOT w ogólnym zarysie pokazuje kluczowe aspekty, które należy uwzględnić planując długofalowy rozwój obszaru LGD Zalew Zegrzyński.

Tabela nr 6 Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
Duża liczba mieszkańców, relatywnie duża gęstość zaludnienia, znacząca liczebność miejscowości.	Niekorzystne procesy demograficzne; wyludnianie się i marginalizacja części mieszkańców.
Duża liczba względnie młodych pracowników na obszarach wiejskich.	Migracje.
Relatywnie niewielka skala bezrobocia, w tym wśród młodych mieszkańców obszarów wiejskich.	Brak siły roboczej w rolnictwie. Niska wydajność pracy w rolnictwie.
Dość wysoki poziom wykształcenia lub doświadczenia mieszkańców.	Rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
Chęć podnoszenia kwalifikacji mieszkańców (wysokiej jakości oferta szkoleniowa).	Niskopłatne i niskiej jakości miejsca pracy.
Poprawa stanu wyposażenia obiektów infrastruktury spędzania wolnego czasu (baza zasobowa).	Utrudnienia w dostępie ludności wiejskiej do Internetu.
Wysoki poziom kapitału społecznego.	Braki w rozwoju infrastruktury transportowej i społecznej na obszarach wiejskich.
Zaangażowanie w działania na rzecz lokalnej społeczności.	Zapóźnienia infrastrukturalne w zakresie dostępu do specjalistycznych placówek usługowych.

Relatywnie duża liczba organizacji o charakterze społecznym.	Niefektywne zagospodarowanie odpadów komunalnych.
Dość wysoki poziom przedsiębiorczości.	Braki w gospodarce ściekowej na obszarach wiejskich.
Zróżnicowanie stanu zasobów dziedzictwa kulturowego.	Niewystarczający poziom świadomości ekologicznej, wiedzy o zmianach klimatu oraz praktyk pro-środowiskowych mieszkańców wsi.
Bliskość Warszawy, Zalew Zegrzyński, rzeki.	Relatywnie słabe nasycenie firmami. Niedostatek lokalnego kapitału.
Bogactwo przyrody.	Kwalifikacje pracowników słabo dostosowane do potrzeb nowoczesnej gospodarki (usługi, nowoczesne technologie).
Czyste powietrze.	Rozdrobnione, o niekorzystnych warunkach naturalnych rolnictwo.
Infrastruktura turystyczna (duże ośrodki, agroturystyka).	Odływ młodych ludzi do Warszawy.
Powiązania komunikacyjne z Warszawą i pozostałą częścią kraju i Europy.	Brak ogólnodostępnej, publicznej infrastruktury rekreacyjnej przy linii brzegowej Zalewu Zegrzyńskiego.
Infrastruktura techniczna.	Brak dostępu do ośrodków kultury, brak kawiarenek internetowych.
Obiekty historyczne.	Brak kompleksowej informacji turystycznej i słaba promocja obiektów historycznych.
Szlaki turystyczne.	Niedostatek taniej bazy noclegowej.
Partnerstwo samorządów i społeczności lokalnej.	Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa i administracji.
Nastawienie proinwestycyjne.	Zatłoczone drogi o niskiej jakości, brak komunikacji lokalnej.
Aktualizowane plany zagospodarowania przestrzennego. Infrastruktura społeczna (kultura, sport).	
SZANSE	ZAGROŻENIA
Rozwój gospodarczy obszarów wiejskich w oparciu o nowe modele biznesowe i biogospodarkę.	Postępujący proces starzenia się społeczeństwa.
Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa.	Wyższe zagrożenie ubóstwem niż w miastach.
Trendy pro-środowiskowe, wzrost znaczenia zachowań pro-ekologicznych np. biogospodarka, gospodarka odpadami.	Rosnące dysproporcje w zakresie dostępu do infrastruktury technicznej i społecznej oraz podstawowych usług.
Wysokie walory środowiskowe i kulturowe umożliwiające rozwój turystyki.	Wykluczenie cyfrowe, technologiczne, biznesowe.
Rozwój ekonomii wolnego czasu.	Wpływ zmian klimatu na obszary wiejskie.
Nowe trendy konsumpcyjne.	Konflikty między ludnością napływową a tradycyjnymi mieszkańcami obszarów wiejskich.
Rozwój cyfryzacji.	Zmniejszanie się zasobów wodnych.
Rosnące zainteresowanie i umiejętności posługiwania się technologiami informacyjno-komunikacyjnym w społeczeństwie.	Zagrożenie środowiska leśnego.
Rozwój nowoczesnej i taniej infrastruktury połączeń internetowych.	Brak skutecznej ochrony środowiska w Polsce.

Walory przyrodnicze i turystyczne obszaru LSR.	Niekontrolowany rozwój ruchu turystycznego. Negatywny wpływ rozwoju Warszawy na przestrzeń i społeczność lokalną.
Lokalizacja.	Obniżenie poziomu bezpieczeństwa.
Wzrost zamożności społeczeństwa.	Zagrożenie ruchem drogowym.
Zmiana stylu życia.	Degradacja środowiska, wpływ na młodzież (wzorce osobowe).
Rozwój zapotrzebowania na usługi turystyczne.	Tempo przyrostu mieszkańców, za którym nie nadąża rozwój infrastruktury.
Potencjał Warszawy.	Migracje - ich wpływ na tożsamość, konflikt między turystyką a ekologią.
Rozwój gospodarki opartej na wiedzy.	Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa polskiego.
Większa długość życia i aktywności mieszkańców.	Degradacja środowiska człowieka (antropopresja).
Rozwój dostępu do internetu.	Starzenie się społeczeństwa.
Dostęp do środków unijnych.	„Force majeure” – katastrofy naturalne niszczące środowisko i dorobek cywilizacyjny obszaru.
Obszar Natura 2000.	
Ustawa metropolitalna.	

Zródło: Opracowanie własne

Kwestie wskazane w powyższej analizie SWOT zostaną omówione w ramach kluczowych problemów społeczno-gospodarczych, jakie zostały objęte diagnozą.

4.2 Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Zastosowanie szerokiego wachlarza metod partycypacji na poszczególnych etapach budowy LSR pozwoliło na identyfikację najpierw kluczowych problemów hamujących rozwój regionu a następnie istotnych grup docelowych, które mają kluczowe znaczenie dla założeń oraz zrównoważonego rozwoju obszaru LSR.

Tabela nr 7 Grupy docelowe na obszarze objętym LSR

Przedsiębiorcy	Sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa kluczową rolę w tworzeniu nowych miejsc pracy i przeciwdziałaniu migracji młodych ludzi do miast zatem wymaga szczególnego wsparcia szczególnie mając na uwadze kluczowe problemy obszaru LSR.
Organizacje pozarządowe	Jednym z głównych wyzwań, przed którym stają organizacje społeczne, jest brak odpowiedniego wyposażenia i ograniczone możliwości pozyskiwania finansowania na swoje planowane projekty oraz brak możliwości stworzenia stałych kadr – zatrudnienia merytorycznie przygotowanych osób. Mimo to, te organizacje posiadają ogromny potencjał oraz kreatywne pomysły na współpracę z innymi podmiotami. Niestabilne wsparcie finansowe często staje im jednak na drodze, uniemożliwiając realizację tych wartościowych inicjatyw.
Mieszkańcy	W każdym działaniu realizowanym zarówno przez LGD jak i poszczególnych wnioskodawców, to właśnie mieszkańcy są ostatecznymi beneficjentami. Dlatego, uwzględniając wyniki spotkań konsultacyjnych, szczególnie pod kątem wzmocnienia kapitału społecznego, zwiększenia aktywizacji i włączenia szczególnie osób w niekorzystnej sytuacji, mieszkańcy zostali wyodrębnieni jako główna grupa docelowa.
Jednostki sektora finansów publicznych	Konsekwencją trwającego od czasu pandemii Covid-19 spowolnienia gospodarczego, wzrostu inflacji i malejących dochodów mieszkańców, jest zmniejszający się dochód tych jednostek. Jednocześnie, rosną oczekiwania społeczności wobec tworzenia usług o charakterze niekomercyjnym, mających na celu poprawę jakości życia w tym zapewnienie możliwości

	<p>spędzania wolnego czasu . Z tego powodu zdecydowano o wyróżnieniu JSFP jako oddzielnej grupy docelowej</p>
Osoby młode.	<p>Jak pokazały badania prowadzone na etapie opracowania LSR, młodzi ludzie nie widzą przyszłości w swoim miejscu zamieszkania. Brak możliwości znalezienia pracy poza sektorem rolnictwa, niska rentowność małych gospodarstw rolnych, ograniczony dostęp do infrastruktury publicznej i niedostateczna oferta aktywnego spędzania czasu to niektóre ze wskazywanych problemów. W przypadku osób młodych oferta spędzania wolnego czasu jest najczęściej dostępna na etapie uczęszczania do szkoły podstawowej (tj. ok 14 r.ż.). Z reguły są to zajęcia pozalekcyjne, kółka zainteresowań, zajęcia sportowe. W tym czasie zarówno szkoły jak i gminy pozyskują dotacje na organizację tego typu zajęć. Natomiast osoby młode w wieku 14 – 25 lat jeżeli chcą skorzystać z oferty zajęć zarówno edukacyjnych czy sportowych, rekreacyjnych to z reguły są to oferty komercyjne zlokalizowane w najbliższych miastach / miasteczkach i w dodatku łączone z osobami dorosłymi (z uwagi na oszczędność kosztów). Brakuje ogólnodostępnych, niekomercyjnych ofert spędzania czasu wolnego w miejscu zamieszkania. Ofert, które nie obciążałyby dodatkowo domowego budżetu i były na tyle atrakcyjne, że osoby młode chciałyby z nich korzystać. Istniejąca infrastruktura w postaci np. boisk czy sal gimnastycznych jest dostępna w określonych godzinach i dla zorganizowanej grupy co nie zawsze jest możliwe do spełnienia przez co, w praktyce oferta staje się niedostępna.</p>
Seniorzy	<p>Starzenie się społeczeństw to niestety globalny trend, z którym mierzą się społeczności na całym świecie. Wyzwaniem jest stworzenie atrakcyjnej oferty aktywności i integracji społecznej, aby osoby starsze mogły w pełni wykorzystać swój potencjał, wiedzę i doświadczenie dla rozwoju obszaru LGD oraz wzmocnienia kapitału społecznego.</p> <p>W ostatnich latach w przestrzeni publicznej coraz częściej zaczęły powstawać inicjatywy na rzecz seniorów w tym np. kluby seniora, jednakże z uwagi na ograniczone środki finansowe ich oferta jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb i problemu starzejącego się społeczeństwa. Ponadto, kluby seniora organizują z reguły zajęcia manualne takie jak rękodzieło czy wyjazdy do teatrów. Mając na uwadze ogromny potencjał tej grupy społecznej oraz wyrażane przez nich potrzeby brakuje oferty wzmacniającej ich kompetencje w kontekście zmian otaczającego świata i wyzwań w tym technologicznych i ekologicznych. Aby utrzymać na wysokim poziomie szeroko rozumianą aktywność tej grupy docelowej należy zaproponować działania, które będą na tyle ważne, atrakcyjne, że znów uwierzą w siebie, w swoją wiedzę, wagę życiowej mądrości i doświadczenia i jednocześnie zmotywują do wyjścia z domu oraz zaangażowania się w działania sprzyjające rozwojowi miejsca, w którym mieszkają.</p>
Osoby w niekorzystnej sytuacji	<p>Mimo postępu społecznej świadomości i istnienia dedykowanych programów wsparcia, osoby z niepełnosprawnościami wciąż doświadczają wykluczenia społecznego. Borykają się z trudnościami w integracji społecznej, znalezieniu pracy oraz dostępie do publicznej infrastruktury, która często pozostaje niedostępna z powodu barier architektonicznych. Również ich opiekunowie, z uwagi na niemalże całodobowe zaangażowanie związane z opieką nad osobą niepełnosprawną, są w pewien sposób wykluczeni z aktywności społecznej a niekiedy również zawodowej.</p> <p>Kobiety, odgrywają kluczową rolę w organizacjach pozarządowych, angażując się w organizację różnorodnych wydarzeń i podejmując formalne sprawy. Warto również zauważyć, że większość kobiet równocześnie zajmuje się wychowywaniem dzieci, prowadzeniem gospodarstwa domowego i zaangażowaniem w pracę w gospodarstwie rolnym, które w dużej części przypadków nie</p>

przynosi oczekiwanych zysków. Ponadto, z uwagi na obowiązki bardzo często nie mogą podjąć pracy zawodowej. Ze względu na to wielkie obciążenie, wymagają szczególnego wsparcia. Rolnictwo na obszarze LGD ma często postać niewielkich, rodzinnych gospodarstw, które są przekazywane z pokolenia na pokolenie. Niestety, malejąca opłacalność produkcji rolnej stwarza liczne wyzwania finansowe dla **rolników z małych gospodarstw rolnych**. Ponadto, brak dostępu do fachowej wiedzy i doradztwa utrudnia znalezienie skutecznych rozwiązań, które pozwoliłyby zwiększyć dochody bez konieczności rezygnacji z prowadzenia gospodarstwa. Dodatkowo, mimo ogólnego spadku bezrobocia, jak pokazują dane statystyczne GUS, często członkowie gospodarstw rolnych, choć nieformalnie zatrudnieni, nie są zarejestrowani w Urzędach Pracy jako osoby bezrobotne, stanowiąc tym samym znaczną grupę, która znajduje się w sferze tzw. ukrytego bezrobocia.

Województwo mazowieckie, wraz z regionem Mazowsze, często kojarzone jest z wyższym standardem życia w porównaniu do innych części kraju, co przyciąga wielu **migrantów**. Niemniej jednak, jak wskazują obserwacje w poszczególnych gminach migranci nie tworzą oddzielnych społeczności i często skupiają się na rozwiązywaniu własnych problemów, nie angażując się w lokalne sprawy miejsca, w którym mieszkają. W ramach RLKS istnieją jednak możliwości podjęcia działań mających na celu integrację mieszkańców obszaru objętego LSR oraz osób, które z różnych powodów zdecydowały się zamieszkać w tym konkretnym regionie.

Kolejną grupą osób w niekorzystnej sytuacji, pomimo obserwowanego spadku wskaźników w tym zakresie są **osoby bezrobotne/szukające pracy**. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych może z jednej strony być kojarzone z rozwojem obszaru ale z drugiej jedną z przyczyn są migracje młodych osób do dużych ośrodków miejskich. Obszar LSR, jeżeli ma się rozwijać i być konkurencyjny nie może pozwolić sobie na odpływ tak cennego kapitału dlatego też działania z zakresu przedsiębiorczości będą w dużej mierze kierowane do osób pozostających bez pracy, aby przywrócić im godność i motywację do pozostania w miejscu zamieszkania.

Mieszkańcy obszarów po-PGR. Wprawdzie, dla tej grupy nie wyszczególniono oddzielnych przedsięwzięć, ale mając na uwadze, że na obszarze LSR znajdują się miejscowości, w których funkcjonowały PGR-y, planując konkretne operacje w ramach poszczególnych przedsięwzięć, należy mieć również na uwadze tę grupę społeczności.

Źródło: Opracowanie własne

LGD Zalew Zegrzyński planuje wykorzystać cenne doświadczenia z poprzedniego okresu programowania w obszarze wsparcia osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Wyniki przeprowadzonej ewaluacji jednoznacznie pokazały, że takie działania spotykały się z pozytywnym przyjęciem i były trafną reakcją na potrzeby mieszkańców, zwłaszcza wśród osób starszych i poszukujących pracy.

4.3 Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości

Wszystkie gminy należące do Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński odnotowują wzrost podmiotów gospodarki narodowej na swoim terenie. Od 2017 r. liczba ta wzrosła średnio o 25%, zaś najwięcej od 2015 r. przybyło ich w gminie Wieliszew, która odnotowała wzrost niemalże o 40%.

Tabela nr 8 podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	3 042	3 140	3 333	3 508	3 749
Nieporęt	2 271	2 321	2 451	2 569	2 718
Serock	1 775	1 865	1 995	2 106	2 260
Wieliszew	1 960	2 088	2 264	2 497	2 737
Pomiechówek	921	942	973	996	1 025
Zakroczym	527	547	582	614	646

Dąbrówka	713	754	799	809	846
Radzymin	3 195	3 385	3 602	3 789	4 032
Somianka	358	381	393	428	456
Razem LGD	14762	15423	16392	17316	18469

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie gmin wchodzących w skład LGD odnotowujemy również zwiększanie się liczby podmiotów wpisanych do systemu REGON, średnio o 8% od 2017 r. Najwięcej podmiotów wpisanych do REGON przybyło w gminie Somianka – 27%, z kolei gmina Wieliszew odnotowała spadek w tej kategorii o niecałe 3%.

Tabela nr 9 Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	1 608	1 631	1 695	1 585	1 658
Nieporęt	1 580	1 601	1 669	1 553	1 617
Serock	1 225	1 268	1 319	1 278	1 337
Wieliszew	1 444	1 465	1 487	1 340	1 402
Pomiechówek	1 011	1 036	1 070	1 064	1 100
Zakroczym	862	899	965	1 021	1 085
Dąbrówka	888	931	980	957	997
Radzymin	1 202	1 254	1 310	1 267	1 331
Somianka	640	680	701	758	814
Razem LGD	10460	10765	11196	10823	11341

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym może świadczyć również o tym, czy dany region rozwija się dobrze. Poza gminami Jabłonna, Serock, Dąbrówka i Radzymin, we wszystkich gminach z obszaru LGD nowo zarejestrowanych podmiotów przybyło. Średnio od 2017 r. o 8,77%. Najwięcej przybyło ich również w gminie Somianka – aż o niemalże 102%

Tabela nr 10 Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	223	233	211	180	212
Nieporęt	196	218	223	183	216
Serock	194	219	208	164	183
Wieliszew	202	203	216	190	228
Pomiechówek	123	177	147	102	137
Zakroczym	106	125	142	111	147
Dąbrówka	139	151	175	97	127
Radzymin	190	208	203	165	184
Somianka	64	148	103	134	129
Razem LGD	1437	1682	1628	1326	1563

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W kontekście zakresu działań realizowanych przez LGD w ramach interwencji LEADER dość istotnym wskaźnikiem

w kontekście rozwoju gospodarczego jest wskaźnik dotyczący liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na

100

osób

w wieku produkcyjnym. W tym przypadku wszystkie gminy odnotowały znaczący wzrost w odniesieniu do 2017 r. Największy wzrost odnotowały gminy Zakroczym i Somianka - w granicach 37%, najmniejszy – gmina Wieliszew – 4,23%

Tabela nr 11 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	20,77	21,37	22,34	21,03	21,97
Nieporęt	19,28	20,02	20,93	20,24	21,20
Serock	15,66	16,46	17,39	17,27	18,21
Wieliszew	17,95	18,69	19,52	17,82	18,71
Pomiechówek	12,83	13,36	13,95	14,40	15,19
Zakroczym	10,39	11,13	12,31	13,30	14,28
Dąbrówka	11,85	12,63	13,35	13,51	14,10
Radzymin	15,39	16,38	17,25	16,87	17,77
Somianka	8,63	9,56	9,85	11,04	11,84

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Ostatnie lata przyniosły rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR. Przede wszystkim należy stwierdzić, że w badanym okresie wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej w całym województwie, jak i na obszarach wiejskich. Co ciekawe, pomimo tego mieszkańcy nadal wskazywali na niewystarczającą ofertę sektora przedsiębiorców w zakresie usług i konieczność wsparcia osób fizycznych w podejmowaniu działalności gospodarczej.

4.4 Rynek pracy

W latach 2017- 2021 dla gmin z obszaru LGD Zalew Zegrzyński liczba bezrobotnych spadła średnio o ok. 1,29%. Jak widać na poniższej tabeli, najtrudniejszym pod tym względem był rok 2020, gdzie liczba bezrobotnych niemalże we wszystkich gminach znacznie wzrosła. Mając na uwadze dynamikę rynku pracy w zakresie bezrobocia dla całego obszaru LGD w analizowanym okresie to w 4 na 9 gminach odnotowano wzrost bezrobocia. Najmniejszy w gminie Jabłonna (3,68%) zaś największy w gminie Pomiechówek (12,94%). Najbardziej dynamicznym tempem spadku osób bez pracy charakteryzuje się Somianka (28,89%), zaś najmniejszy spadek bezrobocia odnotowano w gminie Nieporęt (1,18%).

Tabela nr 12 Liczba bezrobotnych ogółem

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	353	325	319	417	366
Nieporęt	254	233	233	269	251
Serock	384	375	331	464	424
Wieliszew	322	320	309	396	338
Pomiechówek	201	208	193	255	227
Zakroczym	216	184	149	196	193
Dąbrówka	225	196	152	191	165
Radzymin	751	698	570	790	732
Somianka	90	88	69	118	64
Razem LGD	2796	2627	2325	3096	2760

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Potwierdzają to również dwa inne wskaźniki badające rynek pracy tj. udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym -%, który przedstawia poniższa tabela

Tabela nr 13 udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym -%,

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Dąbrówka	4,6	4,0	3,1	3,9	3,3
Jabłonna	3,0	2,7	2,6	3,1	2,7
Nieporęt	2,9	2,7	2,6	2,8	2,6
Pomiechówek	3,6	3,8	3,6	4,7	4,3
Serock	4,3	4,2	3,6	4,8	4,3
Somianka	2,6	2,6	2,0	3,6	2,0
Radzymin	4,6	4,3	3,5	4,5	4,1
Wieliszew	3,8	3,6	3,3	3,5	2,9
Zakroczym	5,6	4,8	4,0	5,4	5,5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

oraz „pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym- osoba” tabelarycznie ujęty dla obszaru LGD w poniższym zestawieniu

Tabela nr 14 pracujący na 1000 ludności w wieku produkcyjnym- osoba

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Dąbrówka	357,1	404,2	406,4	424,8	464,6
Jabłonna	152,6	156,2	161,5	174,3	167,0
Nieporęt	307,2	351,3	350,9	334,7	342,1
Pomiechówek	148,3	157,7	157,5	170,7	183,9
Serock	182,0	185,0	193,8	172,5	165,3
Somianka	264,5	265,6	283,5	307,7	328,2
Radzymin	348,7	368,3	377,7	352,8	359,2
Wieliszew	262,0	248,9	247,6	224,2	228,4
Zakroczym	456,1	488,6	331,6	706,9	729,4

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Jednym z głównych celów LGD jest zapobieganie exodusowi mieszkańców do miasta, a więc rozwój przedsiębiorczości jest warunkiem koniecznym realizacji tego celu. Ludzi w miejscu zamieszkania może zatrzymać tylko praca, tworzenie nowych miejsc pracy. Sytuacja optymalna, najbardziej związująca ludzi z miejscem zamieszkania, to tworzenie miejsc pracy przez samych ludzi, czyli podejmowanie działalności.

Podejmowanie działalności jest jednym z priorytetów LGD i cieszy się tu dużym powodzeniem, na nie też przeznaczają się najwięcej środków. Na podejmowanie działalności są też przeznaczane środki z funduszu rybackiego, ale tu stworzenie miejsca pracy jest warunkiem koniecznym, żeby w ogóle ubiegać się o środki.

Wykorzystując potencjał obszaru (m.in. dogodna lokalizacja w pobliżu Warszawy, infrastruktura turystyczna, szlaki turystyczne, sprawna komunikacja z Warszawą) LGD Zalew Zegrzyński, wzorem poprzedniego okresu programowania, będzie promować działania związane z rozwojem przedsiębiorczości (podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej i rozwijanie działalności gospodarczej). Będą wykorzystywane do tego możliwości planu komunikacji tj. spotkania informacyjne, szkolenia dla beneficjentów podczas których będą pokazywane dobre praktyki z ostatnich kilku lat jak i korzyści z dofinansowania pozyskanego za pośrednictwem Lokalnej Grupy Działania.

Ponadto, uprawnionym jest stwierdzenie, że do spadku bezrobocia niewątpliwie przyczyniła się działalność Lokalnej Grupy Działania, ponieważ to z budżetu tej organizacji, dzięki pozyskanemu dofinansowaniu przedsiębiorcy utworzyli niemalże kilkadziesiąt miejsc pracy.

Planuje się również promowanie przedsiębiorców za tworzenie miejsc pracy dla osób ze zdiagnozowanych w LSR grup społecznych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w tym w szczególności dla ludzi młodych.

4.5 Działalność sektora społecznego

Kapitału społeczny na danym terenie rozwija się głównie w postaci organizacji pozarządowych. Im więcej tego typu podmiotów funkcjonuje na obszarze tym aktywność społeczna jest większa. Ma to szczególnie istotne znaczenie z punktu widzenia LGD w tym realizacji zaplanowanych działań, również pod kątem zaangażowania społecznego. W 2021 r. na terenie gmin działały 281 organizacje na 10 tys. mieszkańców. Poza gminami Serock i Wieliszew, w których od 2017 r. liczba organizacji zmniejszyła się odpowiednio o 2 i 5 podmiotów (na 10 tys. mieszkańców) we wszystkich pozostałych gminach liczba ich wzrosła, średnio o niecałe 3%.

Tabela 15 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	27	26	27	26	27
Nieporęt	33	31	35	35	35
Serock	39	38	36	36	37
Wieliszew	40	37	35	30	30
Pomiechówek	23	22	24	24	24
Zakroczym	41	41	41	43	44
Dąbrówka	26	27	28	27	29
Radzymin	21	21	25	24	26
Somianka	23	21	23	25	29
Razem LGD	273	264	274	270	281

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

4.6 Problemy społeczne

Głównym problemem społecznym zdiagnozowanym na obszarze działania LGD Zalew Zegrzyński jest starzenie się społeczeństwa. Od 2017 r. na terenie wchodzącym w skład LGD Zalew Zegrzyński wzrosła liczba osób w wieku senioralnym (pow. 65 r.ż.), średnio o 4,24%. Najszybsze tempo starzenia ludności odnotowano w gminie Zakroczym (7,60%), zaś najwolniej starzeje się gmina Wieliszew (1,10%).

Tabela nr 16 wskaźnik obciążenia demograficznego obszaru

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	15,6	16,4	17,3	17,4	17,9
Nieporęt	19,9	21,3	22,4	23,9	24,6
Serock	19,7	20,7	22,2	23,7	24,5
Wieliszew	17,5	18,1	18,5	17,8	18,6
Pomiechówek	24,2	25,6	26,6	30,2	31,6
Zakroczym	21,2	22,2	24,2	27,2	28,8
Dąbrówka	19,0	20,2	20,6	22,6	23,1
Radzymin	17,1	17,8	18,7	19,3	19,7
Somianka	22,9	23,9	23,8	26,4	26,5
Średnia LGD	19,68	20,69	21,59	23,17	23,92

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 17 Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	10,7	11,2	11,7	11,7	12,1
Nieporęt	13,6	14,4	15,0	15,5	15,9
Serock	13,6	14,1	14,9	15,6	16,0
Wieliszew	12,2	12,4	12,5	11,8	12,2
Pomiechówek	16,5	17,2	17,7	19,5	20,2

Zakroczym	14,9	15,5	16,6	18,2	19,1
Dąbrówka	12,9	13,5	13,8	14,8	15,1
Radzymin	11,6	11,9	12,4	12,7	13,0
Somianka	15,3	15,8	15,7	17,0	17,1
Średnia LGD	13,5	14,0	14,5	15,2	15,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie gmin wchodzących w skład LGD w latach 2017-2021 znacząco zmniejszyła się liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej (dla obszaru o 48,89%). W 2021 r. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, z takiej pomocy korzystało średnio na całym obszarze LSR 327,44 osób. Najwięcej w gminie Zakroczym 656 osób, najmniej w gminie Wieliszew 144 osób. Należy mieć na uwadze, że spadek ten może być skorelowany z poziomem migracji ludzi do dużych ośrodków miejskich.

Tabela nr 18 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	398	308	281	259	221
Nieporęt	538	469	396	317	269
Serock	948	924	784	372	401
Wieliszew	372	299	263	188	144
Pomiechówek	662	547	539	340	350
Zakroczym	1 034	1 002	877	701	656
Dąbrówka	591	434	368	312	211
Radzymin	385	358	291	220	171
Somianka	838	670	644	560	524
Średnia LGD	640,67	556,78	493,67	363,22	327,44

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze LGD Zalew Zegrzyński działa Powiatowe Centrum Integracji Społecznej (CIS), które zostało powołane do życia w lipcu 2014 r. przez Radę Powiatu jako samorządowy zakład budżetowy. CIS realizuje zadania wynikające z ustawy z 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym.

Jego głównym celem jest szeroko rozumiana reintegracja, jako działanie przywracające do normalnego funkcjonowania w życiu społecznym i zawodowym osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej z terenu powiatu legionowskiego.

Każdy uczestnik CIS realizuje Indywidualny Program Zatrudnienia Socjalnego, w którym otrzymuje wsparcie w zakresie:

- reintegracji społecznej, mającej na celu odbudowanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy i zamieszkania: indywidualne poradnictwo (socjalne, psychologiczne, prawne, zawodowe), edukacja ogólna (zajęcia z zakresu przedsiębiorczości, obsługi komputerów), aktywna integracja (animacja życia kulturalnego),
- reintegracji zawodowej, mającej na celu przygotowanie uczestnika CIS do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy: praca w warsztatach zawodowych CIS (gospodarczo – porządkowym, remontowo – budowlanym, gastronomicznym, usług opiekuńczych), kursy zawodowe branżowe, praktyki zawodowe u lokalnych pracodawców.

Pracodawca zatrudniający osobę, która pomyślnie ukończyła proces reintegracji w Centrum Integracji Społecznej zyskuje pracownika posiadającego wiedzę i umiejętności niezbędne w danej branży oraz dobrze przygotowanego do samodzielnego świadczenia pracy. Dodatkową korzyścią dla pracodawcy związaną z zatrudnianiem absolwentów

CIS jest możliwość skorzystania z zatrudnienia wspieranego, w ramach którego Powiatowy Urząd Pracy refunduje pracodawcy część wypłaconego dla pracownika wynagrodzenia przez okres pierwszych 12 miesięcy.

CIS poza procesem reintegracji prowadzi również odpłatną działalność usługową, handlową i wytwórczą, zgodną z profilami branżowymi warsztatów zawodowych. Są to: usługi gastronomiczne, remontowo – budowlane, gospodarczo – porządkowe.

4.7 Dziedzictwo kulturowe/zabytki

Obszar objęty LSR jest zamieszkiwany od pradawnych czasów. Najstarsze ślady osadnictwa, pochodzące sprzed 8.000 lat p.n.e., zostały odnalezione na terenie wsi Komornica w gminie Wieliszew (tzw. kultura komornicka – jedna z najstarszych odkrytych na kontynencie europejskim). W średniowieczu znaczna część obszaru należała do biskupów płockich i książąt mazowieckich, później część ziem przeszła w ręce rodów magnackich, m.in. Nałęczów, Poniatowskich, Potockich, Radziwiłłów, Krasieńskich. Okresem historycznym, który najdobitniej zaznaczył się w świadomości mieszkańców obszaru i żyjącym w niej do dziś, jest okres odzyskiwania i utrwalania, po 123 latach rozbiorów, niepodległości przez Państwo Polskie – od utworzenia przez Józefa Piłsudskiego Legionów po Kampanię Wrześniową 1939 r. Ważnym wydarzeniem okresu międzywojennego było powstanie na terenie gminy Jabłonna, wokół koszar legionowych, nowego (z czasem samodzielnego) organizmu miejskiego – Legionowa. Okolice Radzymina były teatrem Bitwy Warszawskiej w sierpniu 1920 r., zwanej potocznie „Cudem nad Wisłą”, kiedy to armia polska pod dowództwem Józefa Piłsudskiego zatrzymała u bram Warszawy nacierającą z impetem bolszewicką Armię Czerwoną.

Świadectwem burzliwej historii i wojskowej roli, jaką odegrał w niej obszar, są zlokalizowane na nim i w bezpośrednim sąsiedztwie zabytki militarne: forty w Beniaminowie, Zegrzu, Dębem, Janówku, Pomiechówku, Modlinie, Kosewie i Goławicach Pierwszych, prochownia w Zakrocymiu oraz zespół koszarowy w Pomiechówku. Obszar zachował też znaczącą ilość obiektów, które świadczą o bogactwie jego kultury. Są to m.in.: średniowieczny zespół urbanistyczny Serocka i późnogotycki kościół parafialny, zespół pałacowo-parkowy Poniatowskich w Jabłonie, kościół pw. NMP Niepokalanego Poczęcia z 1651 r. w Nieporęcie, wotum Jana Kazimierza po zwycięstwie nad Szwedami, drewniany, barokowy kościół z 1758 r. w Barcicach (gm. Somianka), neogotycki pałac Skarżyńskich w Popowie (gm. Somianka), pałace Radziwiłłów w Zegrzu i Jadwisinie (gm. Serock), neogotycki kościół z 1865 r. w Chotomowie (gm. Jabłonna), neobarokowy kościół z 1899 r. w Woli Kiełpińskiej (gm. Serock), cmentarz żydowski w Serocku, monumentalna, klasycystyczna kaplica na cmentarzu parafialnym w Wieliszewie z 1834 r., zespół pałacowy w Ślężanach z lat 1880-1889 (gm. Dąbrówka), Kościół rzymskokatolicki pw. Św. Anny oraz cmentarz parafialny w Pomiechowie (gm. Pomiechówek), prawosławna cerkiew pw. św. Aleksandry w Stanisławowie oraz cmentarz prawosławny (gm. Pomiechówek), cmentarz z okresu I wojny światowej w Kikołach, Kościół św. Wawrzyńca w Zakrocymiu, Klasztor o. Kapucynów w Zakrocymiu, Kościół Parafialny p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego w Zakrocymiu oraz wiele innych. Świadectwem minionej kultury włościańskiej m.in. obszaru LGD są obiekty zgromadzone w skansenie w Kuligowie (gm. Dąbrówka), zaś cywilnej sztuki inżynierskiej - Kanał Żerański i zaporę na Narwi w Dębem z hydroelektrownią o mocy 20 MW.

4.8 Obszary atrakcyjne turystycznie

Teren objęty LSR ma charakter nizinny, ale dość urozmaicony dzięki dolinom przecinających go rzek i kulminacjom w postaci ostańców wzgórz morenowych i kemowych. Charakterystyczną jego cechą jest bardzo znaczący, unikalny na Mazowszu, udział wód w jego powierzchni wynoszący około 8 %. Wynika on z faktu, że przez obszar LGD przepływają aż trzy z czterech największych rzek Polski: Wisła, Narew i Bug. Wody dwóch ostatnich zostały w 1964 r. spiętrzone zaporą w Dębem, tworząc Jezioro Zegrzyńskie, popularnie zwane Zalewem. Sieć hydrograficzną tworzą ponadto: Kanał Żerański, łączący szlaki żeglugowe rzek Wisły i Narwi, kanały: Bródnowski, Wieliszewski i Komornicki oraz mniejsze ciek: Rządza, Czarna, Klusówka i małe zbiorniki wodne – jeziora: Klucz, Góra, Olszewskie, Drążewo, Wieliszewskie, Kwietniówka, Przerwaniec, Parów Koński oraz stare koryto Bugu.

Obszar LGD cechuje też wysoki, jak na warunki środkowego Mazowsza, wskaźnik lesistości, wynoszący 24,81%. Dla porównania grunty leśne na Mazowszu zajmują średnio 23% powierzchni regionu, ale w jego centralnej części z reguły nie przekraczają 15% (dane: Rocznik Statystyczny Województwa Mazowieckiego 2014).

O walorach przyrodniczych i krajobrazowych obszaru LGD świadczy objęcie znacznej jego części (57%) ochroną prawną. Na formy tej ochrony składają się: Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu (zajmujący 46% powierzchni obszaru LGD), Nasielsko-Karniewski Obszar Chronionego Krajobrazu, obszary Natura 2000: Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Ostoja Nadbużańska, Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Środkowej Wisły, Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Dolina Dolnego Bugu, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Puszcza Biała, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Łęgi Czarnej Strugi, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Forty Modlińskie, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Krogulec, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Kampinowska Dolina Wisły, Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Świetliste dąbrowy i grądy w Jabłonie. Łącznie obszary Natura 2000 zajmują ponad 9% powierzchni obszaru LGD.

O atrakcyjności przyrodniczej obszaru stanowi też utworzenie na nim ponad 10 rezerwatów przyrody. Są to: rezerwat leśny Wąwóz Szaniawskiego, rezerwat leśny Zegrze, rezerwat leśny Jabłonna, rezerwat leśny Łęgi Czarnej Strugi, rezerwat leśny Bukowiec Jabłonowski, rezerwat florystyczny Wieliszewskie Łęgi (najbogatsze stanowisko storczyków w województwie), rezerwat leśny Puszcza Słupecka, rezerwat leśny Jadwisin, rezerваты ornitologiczne na Wiśle: Ławice Kiełpińskie i Kępy Kazuńskie, Zakole Zakroczymskie, Wikliny Wiślane, Rezerwat „Pomieczówek”, rezerwat Dolina Wkry. Liczne są także pomniki przyrody, głównie drzewa i ich skupiska oraz głązy narzutowe.

Główny rynek na produkty turystyczne obszaru LGD Zalew Zegrzyński wyznacza w przeważającej mierze położenie obszaru. Większość jego gmin wchodzi w skład aglomeracji warszawskiej, więc obszar jako całość pełni funkcję (między innymi) rekreacyjną dla mieszkańców tej aglomeracji, najludniejszej w Polsce. Ten efekt położenia i liczebności wzmacnia dodatkowo relatywna zamożność (względem średniej krajowej) oraz poziom wykształcenia mieszkańców Warszawy i okolic. To właśnie te 3 czynniki razem wzięte, co potwierdzają liczne badania na całym świecie, przekładają się na bezwzględną liczbę osób korzystających z usług turystycznych, których nie zalicza się do potrzeb pierwszego rzędu.

Analiza zasobów przyrodniczych i kulturowych oraz szeroko pojętej infrastruktury turystycznej: typów i standardu obiektów noclegowych i gastronomicznych, infrastruktury rekreacyjnej, infrastruktury kulturalnej na obszarze LGD Zalew Zegrzyński w połączeniu z analizą podmiotów świadczących usługi turystyczne na tym obszarze, pozwalają wyróżnić następujące główne grupy docelowe dla tych usług: amatorzy rekreacji w środowisku wiejskim, blisko natury i w spokojnych miejscach, rodziny, w tym rodziny z dziećmi oraz grupy nieformalne, na ogół młodych ludzi, poszukujące możliwości aktywnego wypoczynku niezbyt daleko od miejsca zamieszkania, klienci korporacyjni, poszukujący możliwości realizowania konferencji, szkoleń, wyjazdów motywacyjnych w atrakcyjnym miejscu, standardzie i formule, wędkarze. Wędkarze to dość słabo zagospodarowana grupa – na obszarze jest zbyt mało obiektów o standardzie i specyfice dopasowanych do ich potrzeb.

Rozwój branży spowalnia brak zintegrowanej oferty turystycznej i niewystarczający poziom zintegrowanej promocji turystycznej obszaru.

Obszar LGD pod względem infrastruktury noclegowej przedstawia się dość korzystnie, jednak mając na uwadze potencjał obszaru LGD należy wspierać powstawanie nowych miejsc noclegowych. Analizując poniższe tabele wyraźnie widać negatywny wpływ pandemii na działalność tego typu obiektów. Łącznie na obszarze działania stowarzyszenia na 2021 rok było dostępnych 28 całorocznych obiektów noclegowych, które dysponowały 3508 miejscami noclegowymi. Z kolei w przypadku miejsc noclegowych udostępnianych w gospodarstwach agroturystycznych, widać powolny wzrost liczby obiektów i dostępnych miejsc.

Jak wskazują dane statystyczne GUS w 2021 r. z turystycznych obiektów noclegowych w województwie mazowieckim skorzystało 3027,3 tys. turystów, którym udzielono 5475,9 tys. noclegów. W porównaniu z 2020 r. było to więcej odpowiednio o 43,0% i o 34,9%. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych wyniósł 27,5% i w ciągu roku wzrósł o 6,2%. Powyższe badania jednoznacznie wskazują na rosnące zapotrzebowanie na miejsca noclegowe. Rozwój infrastruktury turystycznej, a w ślad za tym zwiększenie przychodów i tworzenie nowych miejsc pracy może mieć pozytywny wpływ na zmniejszenie migracji młodych ludzi do Warszawy.

Poniższe tabele przedstawiają stan infrastruktury noclegowej dostępnej na obszarze LGD na przestrzeni ostatnich lat

i jednoznacznie wskazują na konieczność podjęcia działań zwiększających liczbę miejsc noclegowych na terenie Lokalnej Grupy Działania.

Tabela 19 Obiekty noclegowe całoroczne

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	1	1	1	1	1
Nieporęt	6	10	10	6	6
Pomiechówek	4	3	4	3	4
Serock	14	14	13	13	10
Somianka	1	1	1	1	2
Radzymin	2	3	3	3	3
Wieliszew	1	1	1	1	1
Zakroczym	2	2	2	2	1
Razem LGD	31	35	35	30	28

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 20 Miejsca noclegowe ogółem – całoroczne

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	46	46	46	46	46
Nieporęt	978	1220	1215	703	601
Pomiechówek	161	71	125	35	125
Serock	2669	2634	2528	2525	2267
Somianka	178	178	178	178	303
Radzymin	51	138	130	135	110
Wieliszew	27	24	26	27	24
Zakroczym	79	76	81	72	32
Razem LGD	4189	4387	4329	3721	3508

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 21 Pokoje gościnne i gospodarstwa agroturystyczne/ obiekty

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Nieporęt	0	3	3	3	3
Pomiechówek	1	1	1	1	1
Serock	1	1	0	0	1
Razem LGD	2	5	4	4	5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela 22 Pokoje gościnne i gospodarstwa agroturystyczne/ miejsca noclegowe

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Nieporęt	0	70	63	64	66
Pomiechówek	12	12	12	12	12
Serock	15	15	0	0	12
Razem LGD	27	97	75	76	90

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

4.9 Obszary wiejskie

LGD Zalew Zegrzyński skupia na swoim obszarze gminy wiejskie i gminy miejsko wiejskie. Według danych GUS (Bank Danych Lokalnych) na dzień 31.12.2021 r. gminy LGD zamieszkiwało łącznie 135 536 osób z czego 112 106 osób to mieszkańcy wsi (83%).

Źródłem dochodów dla gospodarstw domowych z terenu LGD jest przede wszystkim działalność rolnicza, następnie praca najemna, w dalszej kolejności emerytury i renty, pozarolnicza działalność gospodarcza oraz inne źródła. Wielu rolników utrzymuje się także ze sprzedaży ziemi: na działki rekreacyjne lub budowlane.

Tabela nr 23 Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	398	308	281	259	221
Nieporęt	538	469	396	317	269
Serock	948	924	784	372	401
Wieliszew	372	299	263	188	144
Pomiechówek	662	547	539	340	350
Zakroczym	1 034	1 002	877	701	656
Dąbrówka	591	434	368	312	211
Radzymin	385	358	291	220	171
Somianka	838	670	644	560	524
Średnia LGD	640,67	556,78	493,67	363,22	327,44

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W obliczu wyzwań, przed jakimi stoją rolnicy z małych gospodarstw oraz w wyniku przeprowadzonych konsultacji na etapie budowy LSR, w ramach celu nr 2 LGD będzie wspierać powstawanie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych promując koncepcję gospodarki doświadczeń. Agroturystyka oferuje turystom niezwykle i oryginalne przeżycia, które są niedostępne w tradycyjnych miejscach wypoczynkowych.

Podczas pobytu w gospodarstwie rolnym, turyści mają możliwość doświadczenia unikalnych atrakcji, których nie znajdują poza obszarami wiejskimi.

4.10 Rolnictwo i rynek rolny

Rolnictwo, niegdyś dominujące, współcześnie traci znaczenie ekonomiczne. Może to być spowodowane zarówno niską opłacalnością produkcji rolnej jak i starzejącym się społeczeństwem, migracją młodych ludzi do dużych ośrodków miejskich przy jednoczesnym braku alternatywnych źródeł dochodów.

Na terenie LGD gospodarstwa o wielkości 1-5 ha stanowią niemalże 50% ogólnej liczby gospodarstw (wg. danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r.), w dalszej kolejności są gospodarstwa o większej powierzchni tj. 5-10 ha. Takie rozdrobnienie nie wpływa pozytywnie na specjalizację produkcji i zwiększenie źródła dochodu właśnie z produkcji rolnej.

Największe znaczenie ma rolnictwo w gminach: Dąbrówka, Radzymin, Somianka, Serock i Zakroczym ale często bardziej jako źródło zatrudnienia niż dochodów. Świadczy o tym struktura wielkości gospodarstw z przewagą gospodarstw o powierzchni do 5 ha.

Tabela 24 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych

Nazwa gminy	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha	10 - 15 ha	15 ha i więcej
Dąbrówka	749	18	393	241	76	21
Jabłonna	111	0	55	29	0	5
Nieporęt	217	13	118	60	11	15
Pomiechówek	427	5	166	124	73	59
Serock	522	11	255	132	72	52
Somianka	838	4	307	247	163	117
Radzymin	668	10	386	188	57	27
Wieliszew	309	24	148	94	26	17
Zakroczym	517	10	278	114	49	66
Razem LGD	4 358	95	2 106	1 229	527	379
% udział		2,18	48,32	28,20	12,09	8,70

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W gospodarstwach rolnych, wg. danych GUS w 2020 r. zatrudnionych było ponad 3 tys. osób przy czym znaczna większość stanowili mężczyźni.

Tabela 25 Pracujący w gospodarstwach rolnych (członkowie rodziny i pracujący najemni stali) wg płci w osobach

Nazwa gminy	ogółem	mężczyźni	kobiety
Dąbrówka	1 295	787	508
Jabłonna	235	136	99
Nieporęt	387	250	137
Pomiechówek	744	432	312
Serock	1 048	610	438
Somianka	1 601	959	642
Radzymin	1 045	587	458
Wieliszew	463	276	187
Zakroczym	1 102	628	474
Razem LGD	7 920	3 878	3 255

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie LGD dominującą uprawą jest żyto, w dalszej kolejności pszenżyto, następnie owies i ziemniaki.

Tabela 26 Gospodarstwa rolne z powierzchnią zasiewów / gospodarstwo

Nazwa gminy	owies	pszenżyto	ziemniaki	żyto	warzywa gruntowe	pszenica
Dąbrówka	284	206	59	224	0	58
Jabłonna	7	10	0	8	7	0
Nieporęt	29	35	23	25	0	11
Pomiechówek	92	158	55	164	9	62
Serock	126	135	38	205	10	47
Somianka	341	475	217	510	3	89
Radzymin	147	112	43	106	5	57
Wieliszew	55	46	0	40	9	16
Zakroczym	0	116	178	103	160	84
Razem LGD	1 081	1 293	613	1 385	203	424

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Rolnictwo, mimo unijnych dopłat bezpośrednich, przegrywa „bitwę o ziemię” z budownictwem mieszkaniowym i rekreacyjnym. Tak jest szczególnie na terenach o słabych glebach, których na obszarze jest wiele. Średnio ponad 60% gleb stanowią gleby słabe i najslabsze - V i VI klasy bonitacyjnej, a około 30% - gleby średniej jakości, klasy IVa i IVb. Uprawa ziemi, często w gospodarstwach dziedzicznych od pokoleń ma dla rolników wymiar nie tylko ekonomiczny ale przede wszystkim sentymentalny i tradycyjny. Szanując przywiązanie rolnika do ziemi, ale też chcąc wspomóc opłacalność gospodarstw, LGD Zalew Zegrzyński będąc swoistym liderem innowacji w lokalnym środowisku będzie prowadzić działania zachęcające rolników, szczególnie z małych gospodarstw do szukania rozwiązań, które pozwolą na zachowanie tradycyjnej formy gospodarstwa przy jednoczesnym nadaniu mu nowej funkcji; mowa tutaj o tworzeniu gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych.

4.11 Charakterystyka rybactwa i rynku rybnego

Gospodarka rybacka na obszarze LGD Zalew Zegrzyński jest prowadzona w akwenach obejmujących Jezioro Zegrzyńskie wraz z odcinkami Narwi, Bugu, Wisły i Wkry. Prowadzą ją głównie dwa podmioty zrzeszone w Polskim Związku Wędkarskim. Okręg Mazowiecki PZW dzierżawi obwody rybackie obejmujące Jezioro Zegrzyńskie wraz z wodami Narwi, Bugu, Kanału Żerańskiego, mniejszych rzek, jak Rządza, Długa, Jezioro Góra, Jezioro Pomocnia. Natomiast Okręg Ciechanowski PZW zagospodarowuje wody Wkry. Dominuje wędkarskie wykorzystanie tych wód poprzez członków Okręgów, wędkarzy, skupionych w kołach wędkarskich. Ponadto Okręgi Mazowiecki i Ciechanowski zatrudniają pracowników, którzy wykonują inne funkcje gospodarcze związane z rybactwem, jak zarybianie czy połowy sieciowe w tym na obszarze obejmującym gminy członkowskie LGD: Jabłonna, Dąbrówka, Nieporęt, Pomiechówek, Radzymin, Serock, Somianka, Wieliszew, Zakroczym.

Duży wpływ na gospodarkę rybacką regionu Zalewu Zegrzyńskiego mają połowy wędkarskie. Wynika to z sąsiedztwa aglomeracji stołecznej i braku innych znaczących łowisk w pobliżu Warszawy. Wymagają one rozwoju ekologicznej infrastruktury wędkarskiej i turystycznej (pomosty, parkingi, pojemniki na śmieci, punkty odbioru nieczystości z łodzi itp.).

Na obszarze LGD Zalew Zegrzyński w miejscowości Łajski funkcjonuje duża hurtownia ryb słodkowodnych i morskich w której mieszkańcy oraz sklepy i restauracje mogą się zaopatrzyć w świeże, mrożone lub wędzone ryby.

4.12 Edukacja

Dostęp do edukacji na obszarze LGD należy ocenić jako optymalny mając na uwadze problem starzejącego się społeczeństwa. Jak pokazują dane GUS, liczba obiektów na przestrzeni ostatnich kilku lat nie uległa zmniejszeniu. Na terenie Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński funkcjonuje łącznie 5 szkół ponadgimnazjalnych, 47 szkół podstawowych oraz 93 przedszkola oraz ponad 200 punktów, w których świadczone jest wychowanie przedszkolne (są to zarówno oddziały jak i punkty przedszkolne).

Tabela nr 27 Szkoły ponadgimnazjalne – łącznie

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Jabłonna	0	0	1	1	1
Nieporęt	0	0	1	1	1
Pomiechówek	3	4	3	3	3
Serock	2	2	2	2	2
Radzymin	4	4	4	4	4
Wieliszew	1	1	1	1	1
Razem LGD	10	11	12	12	12

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Tabela nr 28 Szkoły podstawowe.

Nazwa gminy	2017	2018	2019	2020	2021
Dąbrówka	4	4	4	4	4

Jabłonna	5	5	5	5	5
Nieporęt	7	7	7	8	8
Pomiechówek	3	3	3	3	3
Serock	4	4	4	4	4
Somianka	6	6	6	6	6
Radzymin	9	9	9	9	9
Wieliszew	6	6	6	6	6
Zakroczym	3	3	3	2	2
Razem LGD	47	47	47	47	47

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

4.13 Zrównoważenie środowiskowe

Dbając o poprawę jakości życia na obszarze działania LGD Zalew Zegrzyński w tym rozwój przedsiębiorczości, nie można pominąć istotnych kwestii związanych z ochroną środowiska oraz przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym.

Zrównoważenie środowiskowe jest rozumiane jako efektywne gospodarowanie zasobami naturalnymi w działalności produkcyjnej, pozwalające na ich zachowanie na przyszłe potrzeby. Należy jednocześnie pamiętać, że rozwój gospodarczy, tak istotny dla obszaru działania LGD Zalew Zegrzyński to łańcuch, który ma kilka ogniw, a jednym z nich jest środowisko. Żadne podmioty, ani firmy, ani instytucje publiczne ani organizacje pozarządowe nie mogą nim dysponować tak, jakby była niewyczerpanym źródłem zasobów, nawet jeśli ich celem jest zaspokojenie ludzkich potrzeb poprzez konsumpcję.

Zasoby naturalne są ograniczone, a ich nadmierna eksploatacja lub niewłaściwe zarządzanie może skutkować brakiem ważnych źródeł zaopatrzenia w podstawowe elementy w perspektywie średnio- lub długoterminowej: takich jak woda, prąd, ziemia, drzewa itp.

LGD Zalew Zegrzyński, wzorem poprzedniego okresu programowania, będzie premiować operacje mające pozytywny wpływ na kwestie zrównoważenia środowiskowego

4.14 Podsumowanie. Kluczowe problemy obszaru LGD

Definicja problemu może różnić się w zależności od kontekstu, jednak ogólnie można ją przedstawić jako opis sytuacji lub warunków, które wymagają rozwiązania lub osiągnięcia określonego celu. Problem może być definiowany jako luka między aktualnym stanem rzeczy a pożądanym rezultatem, która wymaga podjęcia działań lub znalezienia odpowiednich strategii w celu naprawienia sytuacji lub osiągnięcia zamierzonego rezultatu. Definiowanie problemu jest ważnym krokiem w procesie rozwiązywania problemów, ponieważ umożliwia zrozumienie natury problemu, określenie celu i opracowanie planu działania w celu jego rozwiązania.

Do zdiagnozowania problemów na obszarze LSR posłużyły przede wszystkim wnioski z analizy SWOT oraz przeprowadzonych badań wśród mieszkańców obszaru w tym osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji.

Mając powyższe na uwadze, na obszarze LGD zidentyfikowano dwa problemy kluczowe:

1. Niewystarczający dostęp do infrastruktury publicznej, w tym uboga oferta spędzania czasu wolnego oraz niski poziom włączenia społecznego i aktywizacji w tym poprzez szkolenia rozwojowe oraz wsparcie organizacji pozarządowych.
2. Niska dochodowość małych gospodarstw rolnych oraz niewystarczający dostęp do produktów i usług komercyjnych.

Rozwiązanie problemów (przynajmniej w pewnym zakresie) nastąpi poprzez realizację konkretnych przedsięwzięć, które wspólnie przyczynią się do osiągnięcia pożądanej zmiany na obszarze LSR. Jednakże sformułowanie celów i przedsięwzięć to nie wszystko. Mając na uwadze ograniczony budżet przeznaczony na realizację LSR, LGD powinna bardzo uważnie dokonać wyboru operacji tak, aby przy stosunkowo niewielkim nakładzie finansowym, osiągnąć maksymalne rezultaty. Temu będą służyć kryteria wyboru operacji, które zostały sformułowane również z udziałem lokalnej społeczności na etapie budowy LSR.

Właściwe kryteria wyboru operacji zostaną opracowane i zamieszczone w innym dokumencie.

Tabela nr 29 Przykładowe kryteria wyboru na tle potrzeb i potencjału obszaru objętego LSR sformułowane na etapie budowy LSR

Kryterium, które pozwoli wybrać operacje:	Uzasadnienie
Zapewniające racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko	Kurczenie się zasobów naturalnych jest globalnym wyzwaniem, przed którym stoją społeczności na całym świecie. Wskazaniem jest, aby na każdym poziomie decyzyjności uwzględniać ten negatywny trend i podejmować działania mające na celu ochronę zasobów naturalnych dla przyszłych pokoleń.
Realizowane przez młode kobiety prowadzące/współprowadzące gospodarstwo rolne w ramach zakresu rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych	Kobiety zostały zdiagnozowane jako jedna z grup docelowych istotnych z punktu widzenia LSR z uwagi na ich ogromny potencjał z jednej strony, zaś z drugiej na niekorzystną sytuację spowodowaną brakiem możliwości rozwojowych z uwagi na pracę w gospodarstwach rolnych, które w dużej części i tak nie przynoszą oczekiwanych korzyści finansowych.
Innowacyjne, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru),	Jednym z pozytywnych aspektów podejmowanych inicjatyw mających na celu wyrównywanie szans pomiędzy obszarami wiejskimi a miejskimi jest łatwiejszy dostęp do sprawdzonych praktyk, które prezentują innowacyjne rozwiązania. Mieszkańcy obszaru LSR są coraz bardziej świadomi globalnych trendów i pragną, aby nowoczesne technologie i rozwiązania znalazły zastosowanie również na ich terenie. Ostatnie nabory składania wniosków jednoznacznie wskazują, że przedsiębiorcy głównie poszukują innowacyjnych rozwiązań, które mogą zastosować w swoich firmach, zwiększając tym samym ich konkurencyjność na rynku.
- wykorzystujące lokalny potencjał - mające na celu kultywowanie lokalnych tradycji	Globalizacja nie może przesłonić bogactwa lokalnego potencjału (kulturowego, przyrodniczego, kulinarnego itp.). LGD jako organizacja działająca „na rzecz” rozwoju danego obszaru powinna zadbać o to, aby mieszkańcy w pierwszej kolejności odkryli a następnie korzystali z jego zasobów promując tym samym obszar LSR.
Realizowane przez Wnioskodawców, którzy korzystali z doradztwa w biurze LGD lub braki udział w wydarzeniach / spotkaniach lub innych formach aktywności lub uczestniczyli w szkoleniu	Z uwagi na ograniczony budżet LSR oraz skrócony czas wdrażania LGD powinna podejmować działania w celu minimalizacji ryzyka nieosiągnięcia zakładanych wskaźników oraz w dalszej konsekwencji celów LSR. Doświadczenia poprzedniego okresu programowania pokazują, że beneficjenci, którzy nie korzystali z doradztwa, nie uczestniczyli w szkoleniach, spotkaniach itp. składali wnioski gorszej jakości oraz w późniejszym etapie rezygnowali z realizacji operacji co miało negatywny wpływ na harmonogram osiągnięcia celów i wdrażanie LSR.
Przyczyniające się do utworzenia miejsca pracy	Jest to niezbędne z uwagi na fakt, iż stopa bezrobocia spada bardzo powoli oraz jedną z grup docelowych są ludzie młodzi, którzy nie widzą możliwości rozwoju w swoim miejscu zamieszkania a jak powszechnie wiadomo, jednym z głównych czynników, który może zachęcić młodych ludzi do pozostania są atrakcyjne miejsca pracy.
Realizowane przez wnioskodawców posiadających doświadczenie lub kwalifikacje w zakresie	Wybór wnioskodawców o odpowiednich kwalifikacjach i doświadczeniu w danym obszarze projektu jest kluczowy. Szczególnie w przypadku zakładania nowej działalności gospodarczej, to właśnie gwarantuje wysoką jakość oferty od samego początku, po wejściu na lokalny rynek. Dzięki temu oferta staje się

odpowiednim do zakresu projektu	konkurencyjna i ma większe szanse na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań klientów a w dalszej konsekwencji większe szanse na utrzymanie się na rynku.
Dedykowane osobom młodym, seniorom, osobom w niekorzystnej sytuacji	Są to grupy docelowe zdiagnozowane na etapie budowy LSR z wykorzystaniem szerokiego wachlarza metod partycypacji lokalnej społeczności.
Uwzględniające promocję LGD	Jako organizacji wpierającej rozwój obszarów wiejskich w oparciu o oddolne budowanie partnerstwa. Im więcej osób zaangażuje się w prace na rzecz rozwoju „małej ojczyzny” tym większe szanse, że działania podejmowane przez LGD będą odpowiadać na potrzeby większej liczby interesariuszy obszaru LSR

Zródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Kluczowe problemy zidentyfikowane na obszarze objętym LSR:

Problem kluczowy 1: Niewystarczający dostęp do infrastruktury publicznej, w tym uboga oferta spędzania czasu wolnego oraz niski poziom włączenia społecznego i aktywizacji w tym poprzez szkolenia rozwojowe oraz wsparcie organizacji pozarządowych.

Przyczyny

- Braki w rozwoju infrastruktury transportowej i społecznej na obszarach wiejskich.
- Zapóźnienia infrastrukturalne w zakresie dostępu do specjalistycznych placówek usługowych
- Niewystarczający poziom świadomości ekologicznej, wiedzy o zmianach klimatu oraz praktyk prośrodowiskowych mieszkańców wsi
- Brak kompleksowej informacji turystycznej i słaba promocja obiektów historycznych
- Niska świadomość ekologiczna społeczeństwa i administracji.
- Brak dostępu do ośrodków kultury, brak kawiarenek internetowych

Grupy docelowe istotne z punktu widzenia LSR: Seniorzy (60+), ludzie młodzi (do 25 r.ż.), osoby w niekorzystnej sytuacji, organizacje pozarządowe, JSFP, mieszkańcy

Najważniejsze obszary, na które może mieć wpływ LSR: Działalność sektora społecznego, problemy społeczne, dziedzictwo kulturowe / zabytki, obszary atrakcyjne turystycznie

Zasoby/ potencjał LSR, który może być wykorzystany

- Poprawa stanu wyposażenia obiektów infrastruktury spędzania wolnego czasu (baza zasobowa).
- Wysoki poziom kapitału społecznego
- Zaangażowanie w działania na rzecz lokalnej społeczności
- Relatywnie duża liczba organizacji o charakterze społecznym.
- Zróżnicowanie stanu zasobów dziedzictwa kulturowego.
- Bogactwo przyrody
- Czyste powietrze.
- Infrastruktura turystyczna (duże ośrodki, agroturystyka).
- Obiekty historyczne
- Szlaki turystyczne.
- Partnerstwo samorządów i społeczności lokalnej

Wyzwania rozwojowe:

Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie dostępu do małej infrastruktury publicznej, wzmocnienie kapitału społecznego w tym włączenie i integracja lokalnej społeczności w szczególności ludzi młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji.

Problem kluczowy 2: Niska dochodowość małych gospodarstw rolnych oraz niewystarczający dostęp do produktów i usług komercyjnych

Przyczyny

- Niekorzystne procesy demograficzne; wyludnianie się i marginalizacja części mieszkańców.
- Migracje.
- Brak siły roboczej w rolnictwie. Niska wydajność pracy w rolnictwie

- Rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
- Niskopłatne i niskiej jakości miejsca pracy
- Relatywnie słabe nasycenie firmami. Niedostatek lokalnego kapitału.
- Kwalifikacje pracowników słabo dostosowane do potrzeb nowoczesnej gospodarki (usługi, nowoczesne technologie)
- Rozdrobnione, o niekorzystnych warunkach naturalnych rolnictwo.
- Odływ młodych ludzi do Warszawy
- Niedostatek taniej bazy noclegowej.

Grupy docelowe istotne z punktu widzenia LSR: Seniorzy (60+), ludzie młodzi (do 25 r.ż.), przedsiębiorcy, kobiety, rolnicy, osoby w niekorzystnej sytuacji, mieszkańcy

Najważniejsze obszary, na które może mieć wpływ LSR: Działalność sektora społecznego, problemy społeczne, dziedzictwo kulturowe / zabytki, obszary atrakcyjne turystycznie, zasady zrównoważenia środowiskowego

Zasoby/ potencjał LSR, który może być wykorzystany

- Duża liczba mieszkańców, relatywnie duża gęstość zaludnienia, znacząca liczebność miejscowości.
- Duża liczba względnie młodych pracowników na obszarach wiejskich
- Relatywnie niewielka skala bezrobocia, w tym wśród młodych mieszkańców obszarów wiejskich
- Dość wysoki poziom wykształcenia lub doświadczenia mieszkańców.
- Chęć podnoszenia kwalifikacji mieszkańców (wysokiej jakości oferta szkoleniowa).
- Dość wysoki poziom przedsiębiorczości
- Bliskość Warszawy, Zalew Zegrzyński, rzeki
- Powiązania komunikacyjne z Warszawą i pozostałą częścią kraju i Europy.
- Infrastruktura techniczna.
- Nastawienie proinwestycyjne
- Aktualizowane plany zagospodarowania przestrzennego. Infrastruktura społeczna (kultura, sport).

Wyzwania rozwojowe:

Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR

ROZDZIAŁ V - SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

5.1 Zgodność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru Zalewu Zegrzyńskiego jest spójna zarówno z dokumentami strategicznymi dotyczącymi tego gmin objętych działaniem LGD, jak nadrzędnymi dokumentami strategicznymi na lata 2023-2027. Dzięki unikalnemu podejściu LEADER, wszystkie lokalne inicjatywy realizowane przez LGD przyczyniają się do osiągnięcia strategicznych celów nie tylko na poziomie lokalnym, ale również regionalnym, powiatowym, wojewódzkim a nawet krajowym.

LSR z uwagi na fakt, iż jest zbudowany w oparciu o współpracę wszystkich zdiagnozowanych na obszarze grup interesu sektorów jest strategicznym dokumentem, który obejmuje swoim zasięgiem to samo terytorium i tę samą ludność, które są objęte strategiami na szczeblu gminy, powiatu, województwa i kraju. W rezultacie LSR stanowi spójne uzupełnienie dla wyższych strategii, tworząc synergiczny efekt. Wszystkie działania związane z LSR i strategiami nadrzędnymi współtworzą integralną całość, której celem jest wprowadzenie pożądaných zmian na konkretnym obszarze.

Tabela nr 30 Opis korelacji na poziomie przedsięwzięć w LSR

LSR 2023-2027	Cel 1 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja
	Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego
	Przedsięwzięcie 1.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego

	Przedsięwzięcie 1.3 Aktywizowanie organizacji pozarządowych
	Przedsięwzięcie 1.4 Aktywizacja i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji
	Przedsięwzięcie 1.5 Kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć
	Cel 2. Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR
	Przedsięwzięcie 2.1 Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	
Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych	
CS 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego	
CS 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym	
<p>Przedsięwzięcia LSR są względem celów KSRR komplementarne, spójne i synergiczne.</p> <p>W ramach LSR zaplanowano przedsięwzięcia, które pozytywnie wpłyną na rozwój i wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego m.in. poprzez rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego (P.1.1.), czy aktywizację i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji (P.1.4.) oraz kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć (P.1.5.)</p> <p>Z kolei w ramach przedsięwzięcia obejmującego Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR (P.2.1.) wsparcie uzyskują istniejące przedsiębiorstwa oraz powstaną nowe podmioty gospodarcze generujące nowe miejsca pracy zwiększając jednocześnie szanse na znalezienie zatrudnienia w miejscu zamieszkania, bez konieczności migracji do dużych miast oraz rolnicy, w tym kobiety z małych gospodarstw rolnych, którzy utworzą gospodarstwo agroturystyczne / zagrodę edukacyjną.</p>	
Strategia Na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	
Cel szczegółowy I Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	
Cel szczegółowy II Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	
<p>Przedsięwzięcia LSR są względem celów Strategii komplementarne, spójne i synergiczne.</p> <p>Cele LSR i Strategii Na Rzecz odpowiedzialnego Rozwoju są spójne i wzajemnie się przenikają w zakresie w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy (P.2.1.). Z celami strategii są również komplementarne przedsięwzięcia z zakresu poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej (P.1.1.), aktywizacji i włączenia społecznego lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji (P.1.4.) oraz wzmocnienia kapitału społecznego w tym aktywizacja organizacji pozarządowych (P.1.3; P.1.5)</p>	
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030	
Cel szczegółowy II Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska	
Cel szczegółowy III Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa	
<p>Przedsięwzięcia LSR są względem celów Strategii komplementarne, spójne i synergiczne.</p> <p>Cele LSR spójne i wykazują wysoki stopień komplementarności z celami Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 przede wszystkim w zakresie rozwoju małej infrastruktury publicznej (P.1.1.), rozwoju kapitału społecznego poprzez aktywizację i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji oraz aktywizację organizacji pozarządowych (P.1.3; P.1.5) jak również w zakresie rozwoju przedsiębiorczości (P.2.1.)</p>	
PS dla WPR na lata 2023-2027	
CS 8.P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	

CS 8.P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego
CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczności
CS 8.P 13. Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat
CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno- rekreacyjnej
CS 8.P 7. Poprawa dostępu do usług komercyjnych
CS 8.P 8. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym
CS 8.P 9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów
<p>Przedsięwzięcia LSR są względem celów PS dla WPR komplementarne, spójne i synergiczne.</p> <p>Realizacja LSR z uwagi na fakt, iż interwencja LEADER jest jednym z fundamentalnych elementów polityki rozwoju obszarów wiejskich w sposób komplementarny pozytywnie wpłynie na osiągnięcie celów PS WPR poprzez realizację przedsięwzięć obejmujących swym zakresem m.in.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego (P.1.1.) - Zachowanie dziedzictwa kulturowego (P.1.2.) - Aktywizowanie organizacji pozarządowych (P.1.3.) - Aktywizację i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji (P.1.4.) - Kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć (P.1.5.) - Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych (P.2.1.)
Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze
1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości
1.2. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy
6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich
6.3. Wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarczej oraz tworzenie pozarolniczych miejsc pracy
10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska
10.7. Kształtowanie świadomości ekologicznej
15. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego 15.4. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie postaw prospołecznych
16. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych i opiekuńczych
16.3. Kształtowanie warunków sprzyjających aktywności fizycznej mieszkańców
17. Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców
17.1. Aktywizacja zawodowa osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi, z niepełnosprawnościami, absolwentów i osób w wieku 50+
17.4. Wspieranie postaw przedsiębiorczych oraz samozatrudnienia
19. Włączenie i integracja społeczna
19.1. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, starszych oraz w trudnej sytuacji życiowej
19.2. Wspomaganie włączenia społecznego i przeciwdziałanie ubóstwu
<p>Przedsięwzięcia LSR są względem celów Strategii komplementarne, spójne i synergiczne.</p> <p>LSR realizując przedsięwzięcia w skali lokalnej jednocześnie tworzy spójne i logiczne związki dla przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w skali regionalnej- na poziomie województwa mazowieckiego.</p> <p>Cele LSR i strategii województwa są spójne i wzajemnie się przenikają w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy aktywizując jednocześnie gospodarczo obszary wiejskiej objęte LSR (P.2.1.);, w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego (P.1.2.) czy włączenie i integrację społeczną poprzez</p>

stworzenie atrakcyjnej oferty usług czasu wolnego poprzez m. in. budowę infrastruktury rekreacyjnej (P1.1.) czy podejmowanie szerokiego wachlarza działań animacyjnych i integracyjnych (P.1.3; P.1.4; P.1.5.).
Strategia rozwoju Powiatu Wołomińskiego
wzmacnianie innowacyjności i konkurencyjności gospodarczej Powiatu Wołomińskiego aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców Powiatu Wołomińskiego rozwój infrastruktury społecznej i technicznej w powiecie tworzenie warunków dla zrównoważonego rozwoju funkcji turystycznej Powiatu Wołomińskiego
Strategia rozwoju Powiatu Wyszowskiego
-Zwiększenie dostępności do opieki zdrowotnej i społecznej oraz jakości świadczonych usług poprzez poprawę bazy infrastrukturalnej, rozwój promocji i profilaktyki zdrowotnej, programy kompleksowej aktywizacji dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów, niepełnosprawnych oraz wykluczonych społecznie. -Wzrost konkurencyjności regionu poprzez zintegrowane działania związane z rozwojem i efektywnym wykorzystaniem potencjału obszaru do rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa, budowania wykwalifikowanych zasobów pracy oraz dywersyfikacji lokalnych działalności gospodarczych oraz wdrażaniu innowacyjnych technologii. -Efektywne wykorzystanie obszaru do rozwoju kultury, turystyki i rekreacji oraz promowanie dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego regionu jako podstawy do budowania atrakcyjnego wizerunku Powiatu i poprawy jakości życia mieszkańców.
Strategia rozwoju Powiatu Legionowskiego
Infrastruktura turystyczno-rekreacyjna jest rozbudowana i atrakcyjna dla mieszkańców i gości odwiedzających powiat. Środowisko naturalne powiatu legionowskiego spełnia najwyższe standardy ekologiczne i tworzy dogodne warunki dla mieszkańców i odwiedzających. Mieszkańcy realizują swoje aspiracje zawodowe dzięki funkcjonowaniu innowacyjnych przedsiębiorstw. Mieszkańcy mają dostęp do szerokiej oferty kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej.
Strategia rozwoju Powiatu Nowodworskiego
Wzmacnianie tożsamości lokalnej i integracji społecznej Przeciwdziałanie bezrobociu Wspieranie procesów przedsiębiorczości Rozwój usług publicznych Wykorzystanie potencjału przyrodniczego i turystycznego
Uzasadnienie: Cele LSR są spójne i wykazują wysoki stopień komplementarności z celami dokumentów strategicznych powiatów, na terenie których działa LGD przede wszystkim w zakresie rozwoju przedsiębiorczości w tym dywersyfikację źródeł dochodu małych gospodarstw (P.2.1.) oraz rozwoju infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego (P.1.1.), wzmocnienia kapitału społecznego przez szereg działań włączeniowych i aktywizacyjnych (P.1.3; P.1.4; P.1.5) czy też zachowania dziedzictwa kulturowego (P.1.2.)
Strategie Rozwoju Gmin: Jabłonna, Nieporęt, Serock, Wieliszew, Dąbrówka, Radzymin, Somianka, Pomiechówek, Zakroczym
Mając na względzie zbliżony zakres celów strategicznych strategii gmin członkowskich w niniejszej części LSR wykazano cele dokumentów gminnych, które są wspólne dla niemalże dla wszystkich jednostek.
Rozwój gospodarczy Gminy z uwzględnieniem potencjału turystycznego oraz inwestycyjnego Poprawa i ochrona środowiska naturalnego Budowa aktywnego społeczeństwa obywatelskiego Dobre rządzenie, wzrost konkurencyjności, innowacyjności, dywersyfikacja i rozwój bazy ekonomicznej Atrakcyjna i powszechnie dostępna oferta spędzania wolnego czasu dla młodzieży Wysoki poziom uczestnictwa w wydarzeniach i imprezach kulturalnych Dostępna kompleksowa oferta sportowo-rekreacyjna

<p>Zwiększona dostępność szlaków turystycznych i innych miejsc atrakcyjnych turystycznie</p> <p>Podwyższony poziom świadomości i współodpowiedzialności mieszkańców za rozwój gminy</p> <p>Zwiększona aktywność organizacji pozarządowych</p> <p>Rozwinięta infrastruktura sportowa i sportowo-rekreacyjna</p> <p>Zachowane obszary cenne przyrodniczo</p> <p>Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców i gości przebywających na terenie gminy</p> <p>Rozwinięta przedsiębiorczość mieszkańców gminy</p>
<p>LSR z uwagi na fakt, iż powstała przy udziale społeczności lokalnych gmin członkowskich reprezentujących zarówno grupę interesu sektorów publicznego, gospodarczego i społecznego jak również ludzi młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji doskonale wpisuje się w ww. cele oraz stanowi uzupełnienie działań planowanych do realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego.</p> <p>LGD w ramach swoich przedsięwzięć przewidziała zarówno wsparcie na rzecz rozwoju ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, w tym turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej (P.1.1.)</p> <p>Jak również integrację i aktywizację lokalnej społeczności (P.1.3), wzmocnienie kapitału społecznego (P.1.5) w tym aktywizowanie organizacji pozarządowych (P.1.3.), zachowanie dziedzictwa kulturowego (P.1.2.). Ponadto, jednym z głównych przedsięwzięć LSR będą działania na rzecz wsparcia rozwoju przedsiębiorczości w tym wsparcie rozwoju obszarów wiejskich poprzez dywersyfikację źródeł dochodów małych gospodarstw (P.2.1.)</p>

Zródło: opracowanie własne

5.2 Komplementarność i synergia przedsięwzięć w LSR

Wszelkie planowane przedsięwzięcia w ramach LSR są względem siebie komplementarne, wzajemnie się uzupełniają

i łącznie przyczyniają się do realizacji głównego celu idei LEADER – poprawy jakości życia na obszarze LSR za pomocą oddolnego zaangażowania mieszkańców, którzy w pierwszej kolejności zdiagnozowali problemy, potencjał i wyzwania rozwojowe i w dalszej konsekwencji wybrali odpowiednie operacji realizowanych przez różne podmioty właśnie z tego obszaru.

Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego jest komplementarne w zakresie realizacji przedsięwzięcia 2.1. Rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych ponieważ gospodarka doświadczeń jaką oferują gospodarstwa agroturystyczne i zagrody edukacyjne stanowi doskonałą ofertę spędzania czasu wolnego również dla mieszkańców obszaru.

Przedsięwzięcie 1.3 Aktywizowanie organizacji pozarządowych jest komplementarne z zakresem przedsięwzięć 1.4. aktywizacja i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji oraz 1.5 kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć, z uwagi na fakt, iż fundamentem organizacji pozarządowych są ludzie. Im bardziej świadome i kompetentne społeczeństwo, tym większe szanse na rozwój sektora społecznego w tym podejmowanie działań na rzecz aktywizacji i włączenia społecznego oraz działań na rzecz podniesienia świadomości i kompetencji w zakresie ochrony środowiska, cyfryzacji itp.

5.3 Wartość dodana podejścia LEADER

Realizacja LSR w ramach podejścia LEADER przynosi liczne korzyści, w tym zacieśnienie współpracy, zaangażowanie mieszkańców, rozwój umiejętności zarządzania obszarem, oraz tworzenie innowacyjnych przedsięwzięć, które przyczyniają się do wszechstronnego rozwoju lokalnego społeczności.

Dodatkowo, LSR otwiera możliwość realizacji działań, które nie są dostępne w ramach innych źródeł finansowania, umożliwiając jednocześnie komplementarną realizację projektów na obszarze kilku jednostek samorządu terytorialnego.

Mieszkańcy odgrywają istotną rolę w rozwoju swoich miejscowości poprzez zaangażowanie w konkretne działania

i realizację ustalonych przedsięwzięć. Dzięki ich aktywnemu udziałowi, tworzą się nowe miejsca pracy, poszerza się oferta usług dla lokalnej społeczności oraz rozwija się ogólnodostępna infrastruktura publiczna. Poprzez uczestnictwo w warsztatach, szkoleniach i organizację różnorodnych inicjatyw, mieszkańcy rozwijają swoje umiejętności i kompetencje, czerpiąc inspirację do indywidualnego rozwoju oraz działalności społecznej. To zaangażowanie przyczynia się do tworzenia więzi lokalnych, wzmacniając poczucie przynależności do swojej społeczności i motywując do pozostania w miejscu zamieszkania, zamiast migrować do większych miast.

Nie bez znaczenia jest udział Mieszkańców (ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji) w strukturach LGD, a w szczególności w Radzie, która daje bezpośredni wpływ na wybór operacji, które najlepiej przyczynią się do osiągnięcia założonych celów. Warto podkreślić, że te cele zostały ustalone dzięki aktywnemu uczestnictwu mieszkańców w procesie tworzenia LSR, wykorzystując zarówno tradycyjne, jak i innowacyjne metody partycypacji.

Realizacja LSR otwiera również możliwość realizacji innowacyjnych i uzupełniających przedsięwzięć, które sprzyjają spójnemu i wszechstronnemu rozwojowi lokalnemu. Dzięki nim obszar objęty LSR staje się miejscem, w którym powstają nowe pomysły, inicjatywy i działania, przynoszące korzyści dla całej społeczności. Wprowadzane innowacje i różnorodne przedsięwzięcia wspierają rozwój ekonomiczny, społeczny i kulturalny obszaru, tworząc bardziej dynamiczną i atrakcyjną lokalną rzeczywistość.

Dzięki wieloletniemu doświadczeniu zdobytemu podczas wcześniejszych cykli realizacji LSR, tj. w latach 2007-2013 i 2014-2020, oraz dokładnej analizie potrzeb i potencjału naszego obszaru, LGD doskonale rozpoznaje oczekiwania grup docelowych oraz możliwości oferowane przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w kontekście interwencji LEADER na lata 2023-2027.

5.4 Metody aktywizujące

W ramach LSR wykorzystane zostaną następujące metody aktywizujące:

- operacje klasyczne – finansowane z EFRROW
- operacje własne, jeśli nie będzie możliwości osiągnięcia określonych celów czy wskaźników – EFRROW

Taki dobór metod jest uzasadniony doświadczeniami LGD z poprzednich okresów programowania, w szczególności 2014-2020, gdzie po raz pierwszy na tak dużą skalę wnioskodawcami były organizacje pozarządowe, oraz pozytywnymi efektami wdrażania LSR, co potwierdzają wyniki ewaluacji ex-post. Ponadto, odpowiada on na potrzeby zgłaszane przez lokalną społeczność oraz odzwierciedla formy wsparcia przewidziane w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027.

Z kolei operacja własna dedykowana jest LGD, w momencie kiedy w odpowiedzi na ogłoszenie o naborze wniosków nie zgłosi się żaden podmiot i zachodzi ryzyko nie osiągnięcia wskaźników. Należy podkreślić, iż operacja własna, mimo że beneficjentem jest LGD podlega procedurom oceny i wyboru na równych zasadach jak w przypadku pozostałych beneficjentów.

Mając na uwadze opisaną wyżej ścisłą komplementarność zaplanowanych w ramach LSR przedsięwzięć, planuje się realizację wielozakresowych naborów, które wzajemnie się uzupełniając w jeszcze większym stopniu przyczynią się do osiągnięcia nadrzędnego celu LSR, który można sformułować jako poprawę jakości życia na obszarze LSR

Ponadto, LGD dla wzmocnienia osiągniętych efektów, LGD zamierza realizować szereg dodatkowych działań zarówno

z zakresu integracji, włączenia społecznego oraz promocji innowacyjnych operacji. Na przykład, mogą to być zadania publiczne w ramach konkursów organizowanych na podstawie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi, które pozwolą dodatkowo wzmocnić osiągnięte rezultaty interwencji LEADER.

LSR finansowana będzie z budżetu PS dla WPR na lata 2023-2027.

5.5 Integrowanie sektorów, partnerów, zasobów i branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Fundamentem idei LEADER jest partnerstwo i współpraca, zatem mając na uwadze bogate doświadczenie LGD we nawiązywaniu współpracy z różnymi podmiotami jak również prowadzeniu działań animacyjnych i integrujących oraz wykazaną wyżej komplementarność przedsięwzięć, LGD zamierza podjąć szereg działań w celu integrowania sektorów, partnerów, zasobów i branż w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

W przypadku LSR ma to również ogromne znaczenie z uwagi na skrócony okres wdrażania LSR oraz ograniczony budżet jaki przypada na konkretny obszar.

Do doskonałym narzędziem są działania zaplanowane w ramach Planu komunikacji, których celem jest podnoszenie świadomości i wzmacnianie kompetencji lokalnej społeczności m.in. w zakresie poznawania dobrych praktyk, promowania współpracy oraz innowacji na obszarach wiejskich. Plan komunikacji zawiera również działania informacyjne i promocyjne, również w zakresie integracji i współdziałania.

Dodatkowym narzędziem w promocji działań kompleksowych są kryteria wyboru, które premują operacje ukierunkowane na jak najszerszy poziom zintegrowania. Ponadto, LGD wykorzystując dobre praktyki w zakresie partycypacji na etapie budowy LSR, planuje udostępnić bezpłatne doradztwo. Również bazując na partnerskich relacjach z gminami członkowskimi, LGD będzie mogła zasięgnąć opinii prawnej w skomplikowanych przypadkach operacji, które swoim zasięgiem obejmują np. obszar kilku gmin.

5.6 Dywersyfikacja źródeł finansowania LSR

Realizacja LSR, będzie realizowana w ramach RLKS bezpośrednio z EFRROW oraz w formule pośredniej formule z EFS+ i EFRR. Będziemy również zabiegać o zewnętrzne finansowe jako organizacja pozarządowa.

ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI

Przygotowana diagnoza obszaru LSR została wypracowana dzięki przeprowadzonym konsultacjom. Jej wyniki są kanwą dla sformułowania konkretnych celów i przedsięwzięć, które zostały skwantyfikowane w formie wskaźników rezultatów i produktów. Nakreślone założenia są odzwierciedleniem realnych potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności. Zastosowane metody włączenia lokalnej społeczności, w proces prac nad LSR umożliwiły skuteczne wykazanie najważniejszych potrzeb i problemów obszaru, co z kolei umożliwiło wykreowanie pożądanych kierunków rozwojowych LSR. Są one odpowiedzią na obecne wyzwania z jakimi przyszło nam się mierzyć po okresie pandemii i wybuchu wojny na Ukrainie.

Obszarami problemowymi, które w ostatnich latach okazały się kluczowe na obszarze LSR są w szczególności:

- bierność mieszkańców, brak zaangażowania w życie społeczne;
- niezadowalający stan infrastruktury publicznej: sportowej, turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej;
- starzenie się społeczeństwa i depopulacja;
- wykluczenie i marginalizacja grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji;
- potrzeba zwiększenia wydarzeń o charakterze aktywizującym i integrującym;
- niska świadomość obywatelska w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- brak wsparcia dla lokalnych przedsiębiorców;
- relatywnie mała popularność gospodarstw turystycznych.

Powyższe problemy były podstawą sformułowania celów i przedsięwzięć LSR, które zostały odzwierciedlone w Załączniku do LSR pn. Formularz 1. Cele i przedsięwzięcia.

Na podstawie zidentyfikowanych kwestii problemowych, po weryfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń, zostały wyznaczone dwa cele, w ramach których zaproponowano realizację 7 przedsięwzięć. Ich założeniem jest równomierny rozwój obszaru LSR, wyrównywanie szans, wykorzystanie potencjału oraz niwelowanie negatywnych zjawisk demograficznych. Wskazują one dalsze kierunki rozwoju.

Założone cele są metodyczne i zostały ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności.

Cele i przedsięwzięcia są zgodne i wpisują się w cele PS dla WPR na lata 2023-2027.

Zidentyfikowane przedsięwzięcia są konkretnymi działaniami obejmującymi pakiety powiązanych operacji, służącym rozwiązaniu problemu zidentyfikowanego w LSR. Stopień realizacji przedsięwzięć mierzony jest przy pomocy wskaźników produktu, które zostały sformułowane w taki sposób, żeby było możliwe ich zmierzenie w danym roku sprawozdawczym. Jednocześnie zidentyfikowane przedsięwzięcia pozwalają na osiągnięcie wskaźników rezultatu określonych dla komponentu Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju. Ich wspólna realizacja na poziomie LSR zapewni osiągnięcie zamierzonej zmiany, która zostanie uzyskana dzięki realizacji wszystkich

zamierzeń. Zaplanowane przedsięwzięcia zapewniają uzyskanie efektu synergii, natomiast komplementarne cele z jednej strony się uzupełniają by z drugiej wzmacniać efekty podejmowanych działań.

Planowane cele i przedsięwzięcia zostały skwantyfikowane poprzez wybór odpowiednich wskaźników rezultatu i produktu. Rezultaty zostały wybrane zgodnie z katalogiem, o których mowa w części V niniejszego dokumentu pt. „Wskaźniki” – dla LSR współfinansowanych ze środków EFRROW. Zgodnie z zaleceniami z katalogu obowiązkowych wskaźników dokonano wyboru przynajmniej jednego wskaźnika rezultatu, co odzwierciedla niniejsze zestawienie. Scharakteryzowane cele i przedsięwzięcia zostały zatem opatrzone miarodajnymi i efektywnymi wskaźnikami.

Cele zostały ustalone przy wykorzystaniu metody SMART, po przeprowadzeniu analizy SWOT i w taki sposób, aby były względem siebie komplementarne. Przedsięwzięcia zakładają realizację spójnych operacji, które dodatkowo w ramach danego celu wykazują się efektem synergii. Ponadto, mają zachęcać potencjalnych beneficjentów do aktywności i podejmowania się realizacji potrzebnych na obszarze LSR inicjatyw społecznych. Właśnie takie podejście zapewni dalszy zrównoważony rozwój obszaru LSR.

Cel 1 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja

Realizacja wskazanego celu ma się koncentrować na realizacji operacji polegających na doinwestowaniu jednostek samorządu terytorialnego w zakresie poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej, wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego, wsparcie kultury, organizacji pozarządowych. Planowane działania będą dedykowane lokalnej społeczności poprzez aktywności związane z włączeniem społecznym, przeciwdziałaniem wykluczeniu, kształtowaniem postaw obywatelskich. W diagnozie obszaru kluczową kwestią okazał się dostęp do usług mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców poprzez zwiększenie dostępu na obszarach wiejskich do ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, uzupełnionej oferta usług niekomercyjnych. Identyfikowane wykluczenia na obszarach wiejskich, wzmocnione negatywnymi następstwami pandemii Covid-19 oraz gospodarczymi konsekwencjami wybuchu wojny na Ukrainie, ograniczyły mobilność mieszkańców. Pogłębiły również negatywne trendy demograficzne, związane w szczególności ze starzeniem się społeczności lokalnej. Dlatego tak kluczowe jest podejmowanie działań mających na celu realizację przedsięwzięć bezpośrednio wpływających na jakość oferty na obszarze LSR. Działania inwestycyjne przez samorządy będą dopełnione operacjami zarezerwowanymi dla osób planujących podejmowanie działalności gospodarczej oraz podmiotów nastawionych na rozwój.

Wskaźnik rezultatu:

R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług

i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR;

R.42 Promowanie włączenia społecznego: Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego;

R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.

Do osiągnięcia celu 1 przyczyni się realizacja 5 przedsięwzięć:

1. Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego;
2. Przedsięwzięcie 1.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego;
3. Przedsięwzięcie 1.3 Aktywizowanie organizacji pozarządowych;
4. Przedsięwzięcie 1.4 Aktywizacja i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji;
5. Przedsięwzięcie 1.5 Kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć;

Ad.1.

Planowane wsparcie będzie przeznaczony na działania związane z poprawą dostępu do małej infrastruktury publicznej. Założeniem jest podniesienie atrakcyjności gmin dla mieszkańców oraz turystów. Budowa nowych obiektów o charakterze rekreacyjnym i turystycznym będzie miała pozytywny wpływ na rozwój obszaru LSR. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich jest bezpośrednio związana z takimi wyzwaniami jak: poprawa dostępu do infrastruktury publicznej poprzez jej utworzenie lub dostosowanie do potrzeb. Wsparcie lokalnej społeczności będzie dotyczyć różnych obszarów, w tym sportu, rekreacji. Efektem podejmowanych przedsięwzięć będzie wprowadzenie lub przywrócenie na obszarach wiejskich funkcji społecznych i edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych. Osiągnięcie zakładanego celu będzie możliwe poprzez realizację inwestycji obejmujących zwiększenie dostępności do małej infrastruktury publicznej.

Do przykładowych projektów można zaliczyć: dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty w ramach powstania nowej bądź udoskonalonej oferty infrastruktury publicznej, miejsca spotkań, altany, zagospodarowanie szlaków turystycznych w miejsca postojowe z małą architekturą (ławki, kosze na śmieci, miejsca postojowe na rowery, poprawa infrastruktury nad akwenami wodnymi, budowa przystani kajakowych, miejsc widokowych, ścieżek pieszo-rowerowych, budowa lub przebudowa infrastruktury rekreacyjnej m.in. place zabaw, siłownie plenerowe, ogólnodostępne altany - miejsca spotkań i rekreacji, tężnie solankowa, miejsca obsługi rowerzystów, przebudowa/modernizacja świetlic wiejskich, przebudowa/modernizacja boisk sportowych, ciągi pieszo-rowerowe, wiaty przystankowe, boiska do piłki plażowej, jak również tworzenie zielonej przestrzeni sprzyjającej rekreacji, poprawa estetyki przestrzeni otoczenia świetlic lub innych miejsc publicznych.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje infrastrukturalne, produkcyjne lub nieprodukcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą jednostki sektora finansów publicznych. Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba utworzonych/dostosowanych/zmodernizowanych/doposażonych obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, w tym turystycznej / rekreacyjnej / kulturalnej lub innej publicznej.

Ad. 2.

Dziedzictwo kulturowe jest ważnym zasobem stymulującym rozwój, składnikiem różnych produktów i usług, a także kluczowym elementem i wartością dodaną dla świadczenia różnych usług oraz ważnym elementem wizerunku miejsc. W wielu wypadkach atrakcje kulturalne przesądzają o atrakcyjności turystycznej, rekreacyjnej oraz inwestycyjnej danego obszaru. Wskazuje się także na ważne korzyści pozaekonomiczne generowane przez dziedzictwo kulturowe, takie jak: wpływ na zachowanie tożsamości, a przez to oddziaływanie na spójność społeczną, rolę dziedzictwa w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu, działaniach na rzecz rozwoju kapitału społecznego oraz stymulowaniu kreatywności. Założeniem jest realizacja operacji polegających a krzewieniu tradycji, przypomnianiu obyczajów i zwyczajów: warsztaty artystyczne, rękodzielnicze, spotkania, doposażenie organizacji w niezbędny sprzęt w celu organizacji warsztatów, spotkań tematycznych. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursy. Będą to operacje nieprodukcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą organizacje pozarządowe, JSFP, parafie i związki wyznaniowe. Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści, samorządy, instytucje kultury.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie na rzecz kultury i dziedzictwa.

Ad.3.

Według opracowania „Oblicza lokalności. Organizacje pozarządowe na wsi”, co czwarta organizacja pozarządowa w Polsce ma siedzibę na wsi. Oznacza to, że na terenach wiejskich jest aktywnych około 25 tys. stowarzyszeń i fundacji. Są to głównie stowarzyszenia mieszkańców o szerokim profilu działania, aktywne w wielu obszarach - organizują festyny, opiekują się miejscowymi zabytkami, dostarczają pomoc potrzebującym mieszkańcom okolicy. Dodatkowo, w wiejskich społecznościach działa wiele podmiotów społecznych, które nie sformalizowały swoich działań poprzez rejestrację fundacji czy stowarzyszenia. Aktywne są przede wszystkim ochotnicze straże pożarne, kluby sportowe i koła gospodyń wiejskich. Dlatego wsparcie poprzez aktywizację i zaangażowanie organizacji pozarządowych, a przede wszystkim zachęcanie do udziału w ich aktywnościach młodego pokolenia jest ważne dla budowy i zachowania lokalnej tożsamości. Planowane operacje będą się koncentrować na kultywowaniu regionalnego dziedzictwa (warsztaty rękodzielnicze, artystyczne, pieczenie chleba, kuchnia staropolska) poprzez doposażenie organizacji pozarządowych, w tym kół gospodyń wiejskich (KGW), w

niezbędny sprzęt w celu organizacji warsztatów tematycznych, kącików pamięci, skansenów, organizacja inicjatywy np. wystawy, przeglądy zespołów ludowych, tradycyjnych tańców narodowych, pokazów mody ludowej. Przykładowe projekty: wsparcie kultury ludowej, kultywowanie lokalnej twórczości, kultywowanie tradycji ludowej, bezpieczeństwo w sieci, wyjazdy studyjne, integracyjne, szkolenia, zajęcia promujące aktywność fizyczną, zdrowe odżywianie, warsztaty, itp.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje nieprodukcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą organizacje pozarządowe. Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści, podmioty działające w sektorze organizacji pozarządowych oraz jednostki sektora finansów publicznych.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba organizacji pozarządowych, które uzyskały wsparcie na zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizację.

Ad. 4.

Cel wpłynie na wzrost świadomości mieszkańców w wymiarze społecznym i obywatelskim oraz ograniczenie wykluczeń. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na aktywizację i edukację seniorów oraz ludzi młodych. Kluczowe będzie również włączenie osób w niekorzystnej sytuacji. Kluczowym założeniem jest podejmowanie działań aktywizacyjnych, integracyjnych wśród mieszkańców poprzez ich aktywny udział w organizowanych wydarzeniach edukacyjno-aktywizujących. Podejmowane działania mają się przyczynić do wzrostu świadomości w zakresie możliwości podnoszenia kwalifikacji, kompetencji, rozwoju zawodowego, mieszkańców. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na stworzenie warunków i przestrzeni do zaangażowania i partycypacji lokalnej społeczności w życiu swoich „małych ojczyzn”. Planuje się realizację projektów obejmujących warsztaty, szkolenia, prelekcje, wyjazdy studyjne, spotkania międzypokoleniowe z zakresów obejmujących m.in.: bezpieczeństwo w sieci, wyjazdy integracyjne, zajęcia promujące aktywność fizyczną: rajdy piesze/rowerowe, gry terenowe, turnieje sportowe, zdrowe odżywianie, warsztaty, kursy zawodowe, szkolenia z kompetencji miękkich. Beneficjentami realizującymi to przedsięwzięcie będą mogły być podmioty z sektora publicznego. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie projektów konkursowych. Będą to tzw. projekty miękkie. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą jednostki sektora finansów publicznych (gminy, ośrodki kultury). Grupy docelowe: mieszkańcy, organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba szkoleń/wydarzeń integrujących i animujących ludzi młodych, seniorów oraz osoby w niekorzystnej sytuacji.

Ad. 5.

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się realizację operacji nieprodukcyjnych o charakterze miękkim. Ich celem będzie nabycie przez uczestników różnorodnych wydarzeń nowych kompetencji społecznych. Założeniem będzie realizacja bardzo zdywersyfikowanych aktywności obejmujących m.in. wyjazdy studyjne, kursy, międzypokoleniowa wymiana doświadczeń. Uczestnikami będą mogły być osoby z różnych środowisk, i różnych grup wiekowych, Planowane są m.in. wspólne wycieczki w miejsca lokalnego dziedzictwa kulturowego/przyrodniczego. W działania aktywnie będą włączone lokalne organizacje np. koła gospodyń wiejskich. Rezultatem ma być podnoszenie świadomości społeczno-obywatelskiej i lokalnej, wartością dodaną może być wykształcenie lokalnych liderów życia społecznego. Takie podejście pozwoli na zaangażowanie chętnych interesariuszy w budowanie wspólnego lokalnego kapitału, rozwój, integrację oraz aktywizację. Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie projektów konkursowych. Będą to tzw. projekty miękkie. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą organizacje pozarządowe (w tym operacje własne LGD). Z konsultacji społecznych, które odbyły się na etapie opracowania strategii wynikało, że organizacje pozarządowe mają najbardziej prospołeczne podejście i pożądanym byłoby, aby wyżej wymienione rodzaje operacji były realizowane przez organizację pozarządową. Grupy docelowe: mieszkańcy, organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne.

Wskaźnik PRODUKTU: 1 Liczba szkoleń/podjętych inicjatyw

Cel 2. Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR

Zdefiniowany cel jest odpowiedzią na zdefiniowane problemy na obszarze dotyczące konieczności zwiększenia dostępu do usług i infrastruktury tworzących atrakcyjną ofertę spędzania wolnego czasu, zwiększenie dostępu do produktów i usług dla lokalnej społeczności poprzez wspieranie konkurencyjności i rozwoju lokalnych firm oraz

zwiększenie liczby lokalnych miejsc pracy. Głównym założeniem jest podniesienie konkurencyjności istniejących podmiotów gospodarczych oraz powstawanie nowych, możliwe będzie także wdrażanie innowacji. Dzięki temu lokalny biznes ma zyskać lepszą konkurencyjność i pozycję rynkową. Poza tym promocja przedsiębiorczych postaw zwiększy zainteresowanie podmiotów z obszaru LSR zakładaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej, w tym związanych z turystyką, mając na uwadze atrakcyjną lokalizację gmin.

Realizacja celu przyczyni się do ożywienia gospodarczego, generowania nowych miejsc pracy, zmniejszenia bezrobocia, podniesienia kompetencji mieszkańców w obszarze prowadzenia działalności gospodarczej. Innowacyjnym podejściem będzie zastosowanie form tzw. gospodarki doświadczeń. Pomoc będzie skierowana na rozwój komercyjnych usług mających na celu poprawę jakości życia na obszarze. Dzięki temu powstaną nowe firmy z ofertą skierowaną bezpośrednio do mieszkańców, a istniejące podmioty będą miały szansę na dywersyfikację swojej działalności lub zwiększenie konkurencyjności świadczonych usług. Ważnym elementem rozwoju obszaru będzie wsparcie kierowane do małych gospodarstw rolnych poprzez tworzenie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych.

Wskaźnik REZULTATU R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR

Wskaźnik REZULTATU R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: Liczba przedsiębiorstw rolnych w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR

Do osiągnięcia celu 2 przyczyni się realizacja 1 przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie 2.1 Tworzenie i rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych

Planowane wsparcie będzie przeznaczone na działania związane z pozarolniczą działalnością na obszarze LSR m.in. poprzez wdrożenie nowatorskich rozwiązań, w tym innowacyjnych (innowacje produktowe, usługowe, procesowe, organizacyjne). Planowane jest zwiększenie dostępu do produktów i usług dla lokalnej społeczności poprzez wspieranie konkurencyjności i rozwoju lokalnych firm oraz zwiększenie liczby lokalnych miejsc pracy. Głównym założeniem jest podniesienie konkurencyjności istniejących podmiotów gospodarczych oraz powstawanie nowych, możliwe będzie także wdrażanie innowacji. Dzięki temu lokalny biznes ma zyskać lepszą konkurencyjność i pozycję rynkową. Poza tym promocja przedsiębiorczych postaw zwiększy zainteresowanie podmiotów z obszaru LSR zakładaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczej, w tym związanych z turystyką, mając na uwadze atrakcyjną lokalizację gmin. Założeniem planowanego przedsięwzięcia jest efektywne wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru LSR dla rozwoju oferty usługowej, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarki rekreacyjnej i turystycznej, ukierunkowanej na rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej. Wsparciem będą objęte inwestycje dotyczące tworzenia gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych. Ważną częścią będzie tworzenie warunków dla powstawania nowych miejsc pracy w tym sektorze. Turystyka wiejska poprzez swój dynamiczny rozwój będzie kreować nową jakość i nowe miejsca pracy. Dlatego ważne będzie tworzenie zintegrowanych produktów i marek o lokalnym znaczeniu. Musi to być wsparte rozwojem infrastruktury noclegowej, turystycznej, rekreacyjnej i dostępowej oraz podniesienie jej standardów. Istotną częścią wspieranych projektów będzie podnoszenie kwalifikacji.

Agroturystyka jest bezpośrednio powiązana z rozwojem turystyki przyjaznej środowisku, ze szczególnym nastawieniem na zaangażowanie walorów dziedzictwa kulturowego i różnorodności przyrodniczej. Dopełnieniem tej formuły obok gospodarstw agroturystycznych są również zagrody edukacyjne, których oferta jest budowana na bazie zasobów gospodarstwa, jak również walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych danej miejscowości – pozwala przyciągnąć na tereny wiejskie turystów oraz zintegrować mieszkańców z innymi obszarów.

Ważną częścią tych działań jest agroturystyka, będąca jedną z form turystyki wiejskiej. Agroturystyka, to turystyczna działalność realizowana w gospodarstwach rolnych naszego kraju. Rozwój agroturystyki w Polsce w ostatnich latach staje się bardzo znaczący. Aktualnie stan infrastruktury jest na pewno niewystarczający i należy dołożyć starań, aby możliwości pozyskania środków na rozwój gospodarki turystycznej w perspektywie finansowej na lata 2023 - 2027 były bardziej efektywne. Wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje agroturystyki:

- turystykę na terenach wiejskich, rozumianą jako wszelkie formy rekreacji w rejonie nieurbanizowanym;

- turystykę związaną z rolnictwem, gdzie poza produktem turystycznym oferuje się możliwości poznawania specyfiki zawodu rolnika łącznie z wykonywaniem pewnych funkcji produkcyjnych;
- turystykę wiejską z uwzględnieniem elementów kultury lokalnej i formami integracji ze społecznością obszarów wiejskich.

Przedsięwzięcie realizowane będzie w formie konkursów. Będą to operacje produkcyjne. Źródłem finansowania będzie EFRROW. Wnioskodawcami będą lokalni mieszkańcy zamierzający podjąć działalność gospodarczą lub wprowadzić usługi gospodarcze wyłączone z przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców oraz podmioty gospodarcze prowadzące działalność gospodarczą na obszarze LSR. Grupy docelowe (odbiorcy nowej oferty usług mających wpływ na jakość życia) – mieszkańcy, turyści, podmioty działające w sektorze organizacji pozarządowych oraz jednostki sektora finansów publicznych.

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na utworzeniu przedsiębiorstwa

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstwa

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na utworzeniu gospodarstw agroturystycznych

Wskaźnik PRODUKTU: Liczba operacji polegających na utworzeniu zagród edukacyjnych

ROZDZIAŁ VII SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Wewnętrzna organizacja pracy LGD „Zalew Zegrzyński została szczegółowo opisana w Rozdziale I w częściach: Struktura LGD, Organ decyzyjny oraz Proces decyzyjny.

W ramach PS dla WPR na lata 2023-2027 LGD Zalew Zegrzyński będzie wdrażała komponent Wdrażanie Lokalnych Strategii Rozwoju. Osiągnięcie zaplanowanych celów i wskaźników ich realizacji będzie możliwe poprzez realizację adekwatnych do lokalnych potrzeb różnorodnych metod realizacji operacji aktywizujących społeczność lokalną w ramach LSR, tj.:

- operacje konkursowe realizowane przez podmioty inne niż LGD, w tym operacje realizowane w partnerstwie i operacje w ramach projektów partnerskich;

W LSR przewidziano mechanizm Mimo nie ujęcia w mechanizmach wsparcia projektów partnerskich i operacji w partnerstwie, nie stanowi to przeszkody, żeby dlatego od początku uruchomienia programu LGD będzie animować do współpracy poprzez stosowanie szeregu zachęt do realizacji projektów partnerskich przez co najmniej 2 podmioty z różnych obszarów LSR lub operacji w partnerstwie przez co najmniej 2 podmioty z obszaru LSR.

W LSR przewidziano również możliwość realizacji operacji własnych LGD, które zapewnią osiągnięcie danego celu/przedsięwzięcia LSR, jeśli nikt inny nie będzie chciał zrealizować projektu w danym zakresie oraz możliwość realizacji przez LGD operacji w ramach międzynarodowych projektów partnerskich. Będą one spełniać podstawowe warunki przyznania pomocy oraz zostaną zachowane przy ich wyborze zasady konkurencyjności względem operacji planowanych przez innych Wnioskodawców. Będą one składane w ramach naborów ogłaszanych przez LGD Zalew Zegrzyński i podlegać pełnej procedurze wyboru i oceny przez Radę (organ decyzyjny). Zostały przypisane do zakresów, które pozytywnie oddziałują na lokalną społeczność, realizując cele publiczne lub niekomercyjne.

W LSR dopuszczono realizację wszystkich rodzajów operacji, tj. **operacji produkcyjnych** (obejmujących inwestycje w środki trwałe lub aktywa niematerialne na rzecz przedsiębiorstw, które będą wykorzystywane do produkcji towarów lub świadczenia usług), **operacji nieprodukcyjnych** (obejmujących operacje niekomercyjne realizowane w celu innym niż uzyskanie zysku oraz nie wykonywane w ramach prowadzonej działalności gospodarczej) oraz **inwestycji w małą infrastrukturę** (obejmujących inwestycje infrastrukturalne, których koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro).

Na etapie budowy LSR nie były dostępne szczegółowe Wytyczne w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Zarządzanie LSR oraz Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania wypłaty i zwrotu pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR. Udostępniane projekty wskazały na kierunki w zasadach oceny i wyboru projektów, jednak etap konsultacji nie zakończył się w trakcie zatwierdzania LSR. Utrudniło to przygotowanie rozwiązań i wymagało wielu konsultacji oraz wymiany

doświadczeń między różnymi grupami, żeby poznać zakres planowanych zmian oraz przygotować rozwiązania, które będą odpowiednie do nowej perspektywy programowej, a jednocześnie nie spowodują nadmiernej biurokratyzacji procesu. Dlatego w procesie partycypacji zostały przedstawione rozwiązania wspólne, w miarę uniwersalne, które zapewnią wybór projektów zgodnych z obowiązującymi zasadami. Wybór mechanizmów wdrażania był realizowany indywidualnie przez każdą grupę, ale przebieg procesu oceny jest efektem współpracy i wymiany doświadczeń z innymi grupami.

Zasady wyboru i oceny operacji

Wybór i ocena będą prowadzone na podstawie obowiązujących przepisów oraz zgodnie z Wytocznymi MRiRW. LGD Zalew Zegrzyński będzie podawać do publicznej wiadomości na swojej stronie internetowej, uzgodniony z **Zarządem Województwa Mazowieckiego** (dalej ZW), harmonogram naborów wniosków o wsparcie na kolejny rok (nie później niż do końca danego roku). Ewentualne aktualizacje harmonogramu, uzgodnionego z ZW, będą zamieszczane na stronie internetowej LGD nie rzadziej niż na koniec każdego kwartału. Wybór operacji będzie poprzedzać ogłoszenie naboru wniosków, zamieszczane co najmniej na stronie internetowej LGD. Kluczowym elementem ogłoszenia będzie uzgodniony z ZW Regulamin naboru wniosków o wsparcie. Regulamin (nowy elementem ogłoszenia) będzie zawierał co najmniej: zakres wsparcia; limit środków; maksymalny poziom wsparcia, kwotę wsparcia; formę wsparcia; warunki udzielenia wsparcia; kryteria wyboru operacji; opis procedury udzielania wsparcia, w tym wskazanie i opis etapów oceny w LGD oraz w ZW; termin składania wniosków; sposób i formę składania oraz informację o wymaganych załącznikach; zakres możliwych poprawek i uzupełnień oraz sposób, formę i termin ich złożenia; sposób wymiany korespondencji między wnioskodawcą a LGD i ZW; czynności poprzedzające udzielenie wsparcia oraz termin ich dokonania; informację o miejscu udostępnienia LSR, formularza wniosku i wzoru umowy; a także informację o środkach zaskarżenia przysługujących wnioskodawcy oraz wskazanie podmiotu właściwego do ich rozpatrzenia. Regulamin zapewni Wnioskodawcom dostęp do wszystkich informacji potrzebnych w naborze i jednocześnie będzie podstawowym punktem odniesienia w czasie oceny Rady. Zmiana Regulaminu będzie możliwa jedynie w ściśle określonych przypadkach wynikających z przepisów ww. ustawy RLKS. Ponadto, LGD po akceptacji ZW będzie mogła w uzasadnionych przypadkach opisanych w ww. ustawie RLKS unieważnić nabór wniosków o wsparcie. W przypadku unieważnienia naboru - Wnioskodawcom nie będzie przysługiwać prawo wniesienia protestu.

Wsparcie na Wdrażanie LSR będzie udzielane Wnioskodawcy, na jego wniosek, jeżeli będą spełnione warunki udzielenia tego wsparcia określone w Regulaminie naboru wniosków o wsparcie, tj.: na operację wybraną przez LGD, która jest stroną umowy ramowej oraz do wysokości środków przewidzianych w umowie ramowej.

Wyboru operacji będzie dokonywać Rada LGD (organ decyzyjny), do której wyłącznej kompetencji będzie należał wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 4 ww. rozporządzenia 2021/1060, które mają być realizowane w ramach LSR, oraz ustalenie kwoty wsparcia. Skład osobowy Rady, zasady powoływania członków Rady oraz sposób ich przyporządkowania do poszczególnych grup interesów zostały opisane w Rozdziale I.

Podstawą wyboru i oceny operacji będzie ww. ustawa o RLKS, zgodnie z którą w celu wyboru:

- a) zostanie zastosowana procedura zapewniająca bezstronność członków Rady (będzie prowadzony Rejestr interesów Członków Rady),
- b) zostaną zastosowane kryteria wyboru operacji, opracowane z wykorzystaniem szeregu partycypacyjnych metod i udziału wszystkich interesariuszy,
  - a) zapewnimy zachowanie składu Rady zgodnego z wymaganiami określonymi w art. 31 ust. 2 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060,
  - b) zapewnimy realizację wymogu, zgodnie z którym pojedyncza grupa interesu nie kontroluje decyzji w sprawie wyboru operacji, określonego w art. 33 ust. 3 lit. b ww. rozporządzenia 2021/1060.

LGD będzie dążyć do opracowania jednolitej dla województwa lub regionu procedury, wykorzystując doświadczenia

z obecnego okresu programowania. Umożliwi to zachowanie odpowiedniego standardu oceny, a także przyspieszy proces weryfikacji wniosków. Ma to znaczenie dla budowania wartości dodanej Podejścia Leader poprzez współpracę, wymianę wiedzy i doświadczeń.

Wybór będzie dokonywany przez Radę LGD spośród operacji, które są objęte wnioskami o wsparcie złożonymi w terminie, miejscu oraz formie, o których mowa w ogłoszeniu o naborze wniosków o wsparcie oraz spełniają warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz przy zastosowaniu kryteriów wyboru operacji. W zakresie oceny będzie również dokonanie ustalenia kwoty wsparcia. W trakcie oceny będzie możliwe wezwanie Wnioskodawcy do wyjaśnień lub złożenia dokumentów niezbędnych do oceny wniosku, wyboru operacji lub ustalenia kwoty wsparcia. Tryb postępowania oraz terminy zostaną określone w procedurach LGD.

Wnioskodawcy będzie przekazywana informacja o wyniku oceny dotycząca - spełnienia warunków udzielenia wsparcia lub wyniku wyboru wraz z uzasadnieniem oceny i podaniem liczby punktów otrzymanych przez operację oraz wskazaniem ustalonej przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR. W przypadku pozytywnego wyniku wyboru informuje dodatkowo, czy w dniu przekazania wniosków do ZW operacja mieści się w limicie środków. Jeśli kwota wsparcia będzie niższej niż wnioskowana LGD zamieszcza dodatkowo uzasadnienie tej wysokości. Na swojej stronie internetowej LGD będzie zamieszczać listę operacji spełniających warunki udzielenia wsparcia na wdrażanie LSR oraz listę operacji wybranych, ze wskazaniem, które z operacji mieszczą się w limicie środków. Dokumentacja konkursowa będzie przekazywana do ZW w terminie 60 dni od dnia następującego po ostatnim dniu terminu składania wniosków o wsparcie.

Wnioskodawcy będzie przysługiwać prawo wniesienia protestu od:

- 1) negatywnego wyniku oceny albo
- 2) wyniku oceny spełnienia kryteriów wyboru operacji, na skutek której operacja nie została wybrana, albo
- 3) wyniku wyboru operacji, na skutek którego operacja nie mieści się w limicie środków przeznaczonych na udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach danego naboru wniosków o wsparcie, lub ustalenia przez LGD kwoty wsparcia na wdrażanie LSR niższej niż wnioskowana.

Niewystarczający limit w naborze nie może stanowić wyłącznej przesłanki wniesienia protestu. Prawo wniesienia protestu nie będzie przysługiwało LGD. Wymogi formalne wniesienia protestu, okoliczności wezwania do uzupełnień, pozostawienia protestu bez rozpatrzenia, wycofania protestu, tryb doręczeń, możliwość wniesienia skargi do sądu administracyjnego oraz czas rozpatrzenia protestu – będą wynikać z przyjętych procedur. Procedura odwoławcza nie będzie wstrzymywać zawierania umów z Wnioskodawcami, których operacje zostały wybrane przez LGD. Wstrzymanie będzie jednak możliwe do czasu uwzględnienia przez LGD stanowiska ZW w przypadku uwzględnienia protestu.

Wyczerpanie limitu środków w ramach danego naboru wniosków nie będzie stanowić przeszkody w udzieleniu wsparcia na daną operację, jeżeli w wyniku wniesienia protestu albo uwzględnienia skargi przez sąd administracyjny LGD wybrała tę operację, a ZW ustalił, że są spełnione pozostałe warunki udzielenia tego wsparcia, kryteria wyboru operacji zostały spełnione w takim stopniu, że wsparcie na wdrażanie LSR na tę operację powinno zostać udzielone oraz jeżeli nie zostanie wyczerpany określony w umowie ramowej limit na Wdrażanie LSR.

Po dokonaniu przez LGD wyboru operacji ZW dokonuje ostatecznej weryfikacji kwalifikowalności i udziela lub odmawia udzielenia wsparcia. Będzie możliwe wezwanie Wnioskodawcy do usunięcia braków lub nieprawidłowości lub poprawienia oczywistych omyłek w wyznaczonym terminie. Nie będzie jednak możliwa modyfikacja kwoty wsparcia lub dokonywanie istotnych modyfikacji mających wpływ na wynik wyboru operacji dokonany przez LGD.

Jeżeli po upływie 6 miesięcy od dnia udostępnienia ZW dokumentów potwierdzających dokonanie wyboru przez LGD operacji okaże się, że nie jest możliwe udzielenie wsparcia w ramach limitu środków, ZW informuje Wnioskodawcę o braku dostępnych środków na udzielenie tego wsparcia i pozostawia wniosek bez rozpatrzenia.

Kluczowe cele i założenia procedur i lokalnych kryteriów wyboru

W procedurach wyboru i oceny operacji zostaną określone zasady gwarantujące prawidłowość i przejrzystość całego procesu. Poza sprawnością procedury istotna będzie również jej transparentność i skuteczność. Procedury będą czytelne dla wszystkich zainteresowanych stron, biorących udział w procesie wyboru operacji, w szczególności dla Wnioskodawców. Każdy nabór będzie poprzedzony szkoleniem lub możliwością skorzystania z doradztwa. Wynik oceny i wyboru operacji będzie potwierdzany w formie Uchwały Rady podczas posiedzenia prowadzonego zgodnie z zasadami szczegółowo określonymi w Regulaminie Rady (zakres regulaminu oraz zasady jedno zatwierdzania zostały przedstawione w Rozdziale D).

Przygotowanie i aktualizacja procedur oceny i wyboru operacji będą dokonywane przy zapewnieniu udziału w procesie opiniowania wszystkim interesariuszom. Dopuszczymy możliwość zgłaszania inicjatyw lub pomysłów na każdym etapie.

Procedury będą jawne i powszechnie dostępne dla wszystkich zainteresowanych. Zostaną udostępnione na stronie internetowej oraz w Biurze LGD. Każdorazowo będą udostępniane wraz z dokumentacją konkursową.

Ocena będzie dokonywana przez członków Rady w drodze głosowania większością głosów. Zapewni to zgodność oceny z przyjętą punktacją, w ramach której nie będzie przewidziana oceny w przedziałach od - do, tylko została jednoznacznie określona liczba punktów za spełnienie danego kryterium, także w pełniejszym zakresie.

Dodatkowe warunki kwalifikowalności będą każdorazowo zamieszczane w Regulaminie naboru wniosków o wsparcie i będą wynikać w szczególności z przyjętych kwot alokacji na dany nabór, liczby planowanych do osiągnięcia wskaźników, dodatkowych kryteriów dostępowych określonych w procedurach lub dodatkowych kryteriów wynikających z diagnozy potrzeb i potencjału obszaru LSR.

Lokalne kryteria wyboru operacji będą przejrzyste i wynikające ze specyfiki i diagnozy obszaru LSR, Wytycznych, a ich spełnienie bezpośrednio przyczyni się do wyboru operacji, które będą realizowały cele zapisane w LSR. Zapewnimy dobór mierzalnych kryteriów. Dzięki temu można będzie obiektywnie zróżnicować ocenę, bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Każdorazowo przy zmianie kryteriów będzie dokonywana weryfikacja w zakresie mierzalności oraz zgodności z diagnozą obszaru.

Kryteria będą zawęźać możliwość uzyskania wsparcia i będą je kierunkować na operacje najpełniej odpowiadające potrzebom obszaru LSR i najlepiej pasujące do zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć.

Kryteria jakościowe będą zawierać szczegółowy opis podejścia do ich oceny, w tym wskazanie jakie wymagania będą konieczne do spełnienia, żeby uzyskać określoną liczbę punktów. Będą zawierać opisy, niezbędne definicje oraz wskazanie w dokumentacji konkursowej miejsca, które będzie podstawą oceny lub wskazanie wymaganych dodatkowych załączników, które będą dokumentować spełnienie danego kryterium, na każdym określonym poziomie. W przypadku kryteriów mierzalnych zostanie jednoznacznie wskazane jakie wymogi będą konieczne do uzyskania danej liczby punktów.

Członkowie Rady dokonujący oceny według lokalnych kryteriów wyboru będą zobowiązani nie tylko podać przyznaną liczbę punktów, ale również w każdym przypadku pisemnie uzasadnić przyczynę takiej oceny.

Ostateczny kształt kryteriów zostanie ustalony w wyniku prac zespołu roboczego. Zatwierdzenie i aktualizacja lokalnych kryteriów to zadanie przypisane do Zarządu. Zmiana kryteriów będzie się odbywać zgodnie z zasadami zmiany kryteriów, a także z zachowaniem ich mierzalności.

Dobór kryteriów zostanie dokonany zgodnie z opisem procesu partycypacji przedstawionym w Rozdziale 3. LGD tworzy LSR wspólnie z mieszkańcami z obszaru w odpowiedzi na ich potrzeby, żeby wspierać zrównoważony rozwój. Wraz z pojawianiem się nowych czynników zewnętrznych może wystąpić potrzeba ich zmiany lub lepszego dostosowania.

Przygotowanie i aktualizacja lokalnych kryteriów wyboru z wykorzystaniem partycypacyjnych metod zapewnia wszystkim interesariuszom realny wpływ na wybór operacji, które będą realizować LSR. Takie podejście zapewnia pełną inkluzywność.

Realizowane przedsięwzięcia będą się charakteryzować nie tylko komplementarnością, ale również synergią.

W ramach jednego przedsięwzięcia możliwa będzie realizacja jednego lub kilku zakresów wsparcia:

P.1.1. – Zakres PS dla WPR na lata 2023-2027 – 3

P.1.2. – Zakres PS dla WPR na lata 2023-2027 – 6

P.1.3. – Zakres PS dla WPR na lata 2023-2027 – 4

P.1.4. – Zakres PS dla WPR na lata 2023-2027 – 5

P.1.5. – Zakres PS dla WPR na lata 2023-2027 – 4

P.2.1. – Zakres PS dla WPR na lata 2023-2027 – 1a, 1b, 2a, 2b

gdzie:

1. rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki **a.** w poprzez podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne, **b.** poprzez rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej
2. rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych **a.** w zakresie tworzenia lub rozwijania gospodarstw agroturystycznych, **b.** w zakresie tworzenia lub rozwijania zagród edukacyjnych,
3. poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej,
4. kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lubi przedsiębiorczości, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych
5. włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lubi osób w niekorzystnej sytuacji
6. ochrona dziedzictwa kulturowego lub i przyrodniczego polskiej wsi.

Tabela nr 31 Matryca logiczna powiązania lokalnych kryteriów wyboru i przedsięwzięć

kryteria obowiązkowe – dot. premiowania projektów	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1
objętych oddolnymi koncepcjami inteligentnej wsi	x					x
zapewniających racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczające presję na środowisko,	x		x	x		
realizowanych przez młode kobiety prowadzące/współprowadzące gospodarstwo rolne w ramach zakresu rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych,						x
Innowacyjne				x		x
wykorzystujące lokalny potencjał (najlepiej endemiczny) tj. np. zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizację, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne, popyt na szczególnego rodzaju usługi (np. srebrna gospodarka lub usługi opiekuńcze nad dziećmi itp.,	x	x	x	x		x
zapewniające utworzenie deklarowanych nowych miejsc pracy oraz zatrudnianie na nich pracowników						x
kryteria dodatkowe – dot. premiowanie Wnioskodawców, którzy	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1
korzystali z konsultacji z Biurem LGD	x	x	x	x		x
uczestniczyli w szkoleniu LGD	x	x	x	x		x
braku udział w wydarzeniach / spotkaniach lub innych formach aktywności oferowanych przez LGD w ramach Planu komunikacji	x	x	x	x		x
tworzą miejsca pracy						x
posiadających doświadczenie lub kwalifikacje w zakresie odpowiednim do zakresu projektu	x	x	x	x		x
planują projekty mające na celu np. kultywowanie lokalnych tradycji / dziedzictwa / integrację społeczności lokalnej / włączeniu społeczne	x	x	x	x		
planują projekty dedykowane osobom młodym lub seniorom, lub osobom w niekorzystnej sytuacji	x	x	x	x		x
planują projekty uwzględniające promocję LGD	x	x	x	x	x	x

Zródło: opracowanie własne

KRYTERIUM INNOWACYJNOŚĆ.

1) Definicja innowacyjności. **Innowacyjność** – to zmiana mająca na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Definicja najlepiej odpowiada specyfice obszaru i rodzajom planowanych do wdrożenia przedsięwzięć. Doświadczenia

z okresu programowania 2014-2020 pokazują, iż beneficjenci mają świadomość potrzeby zastosowania innowacji, żeby wprowadzić na rynek lepszą ofertę usług. Dodatkowo, chcą uzyskać większą liczbę punktów w ramach oceny, dlatego zabiegają, żeby projekty miały cechy innowacyjności.

Mimo, iż obszar objęty LSR jest obszarem wiejskich, jednak oczekuje innowacyjnych rozwiązań. Stąd potrzeba stopniowalnej oceny innowacyjności. Po analizach dostępnych definicji innowacyjności przyjęto definicję wynikającą z dokumentacji konkursowej, która najbardziej obiektywnie odzwierciedla specyfikę obszaru objętego LSR oraz zapewnia możliwość wyboru projektów innowacyjnych, znacząco oddziałujących na dane przedsięwzięcie.

2) Badanie innowacyjności będzie dotyczyć następujących przedsięwzięć:

- **P.2.1** w których pojawią się **innowacyjne biznesowe** (w zakresie usług komercyjnych, w tym gospodarka doświadczeń)
- **P.1.4** w których pojawiają się **innowacyjne społeczne** (włączenie społecznego seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji)

Wdrożenia innowacji w ww. zakresach będzie obejmować:

- zwiększenie funkcjonalności, użyteczności produktów i usług, lub
- unowocześnienie przestarzałych systemów, lub
- udoskonalenie technologii, lub
- usprawnienie komunikacji międzyludzkiej, lub
- optymalizację czasu pracy, lub
- ochronę środowiska naturalnego.

3) Oczekiwany wpływ innowacji na rozwój obszaru LSR to:

1) innowacje społeczne

- aktywizacja i integracja osób młodych, seniorów oraz osób w niekorzystnej sytuacji
- włączenie społeczne, cyfrowe i inne seniorów oraz osób z niekorzystnej sytuacji
- wzrost aktywności społecznej do działania, kreatywne podejście do odgrywania nowej roli lub relacji w społeczeństwie
- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

2) innowacyjne biznesowe:

- wpływ na wzrost gospodarczy; zwiększanie wydajności, przy takich samych nakładach; wzrostu wydajności wpływa na wzrost dostępności, co powoduje, że lokalna gospodarka się rozwija.
- osiągnięcie przewagi konkurencyjnej, najlepiej trwałej (strategicznej w obszarze produktu/usługi, sposobu obsługi klienta, konkurencyjnej ceny opartej na przewadze kosztowej, strategii jakości oferowanego produktu/usługi,
- wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Pozwoli to odróżnić zmiany, które nie będą innowacyjnością od innowacji, które będą powodować oczekiwaną zmianę.

4) Ocena innowacyjności będzie stopniowalna i zapewni możliwość uzyskania punktów:

- a) Maksymalna liczba punktów będzie dotyczyć **projektów kreatywnych** (powstających w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczy nowych na obszarze LSR produktów, usług, procesów lub organizacji).
- b) Znacznie niższa liczba punktów będzie dotyczyć **projektów imitujących** (wzorowanych na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji, obejmują nowy sposób wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych)
- c) Braku możliwości przyznania punktów dla **innowacji pozornych**, które obejmują drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

5) Opis metod wdrożenia zdefiniowanych innowacji:

- **P.1.4** – konkurs – operacje klasyczne
- **P.2.1** - konkursy – operacje klasyczne

6) Animowanie do wdrażania innowacji:

Wdrożenie innowacji w powyższych obszarach będzie możliwe dzięki zastosowaniu szeregu działań aktywizujących, do realizacji których zaproszeni zostaną doświadczeni partnerzy. Będziemy wykorzystywać następujące mechanizmy: doradztwo biura LGD, animowanie poprzez promocję dobrych praktyk (również w tworzonej bazie projektów na stronie internetowej LGD i w mediach społecznościowych), identyfikacja korzyści płynących z rozwiązań innowacyjnych zwłaszcza w sferze biznesowej i społecznej, animowanie, sieciowanie i wdrożenie skutecznych „mechanizmów wymiany doświadczeń i nawiązywania współpracy.

Procedura zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

- 1) Z inicjatywą zmian w lokalnych kryteriach wyboru może wystąpić członek LGD, członek Rady LGD, przewodniczący Rady, członek Zarządu, członek Komisji, potencjalny beneficjent lub mieszkaniec obszaru LSR.
- 2) Wniosek / propozycja zmiany lokalnych kryteriów wyboru zawiera nazwę wprowadzanego / aktualizowanego / likwidowanego kryterium oraz uzasadnienie zmiany. Wniosek o wprowadzenie / zmianę nowego kryterium powinien również uwzględniać propozycję minimalnej i maksymalnej liczby punktów przyznawanych za to kryterium lub wagę tego kryterium w odniesieniu do pozostałych,
- 3) Zmiana kryteriów może również nastąpić na wniosek ZW lub innych organów kontrolnych.
- 4) Zmiana kryteriów może również nastąpić na podstawie wniosków lub rekomendacji będących efektem ewaluacji realizacji LSR lub oceny własnej lub z inicjatywy Zarządu.
- 5) Zgłaszanie wniosków i uwag od mieszkańców lub uprawnionych podmiotów w zakresie zmian lokalnych kryteriów wyboru będzie odbywać się w trybie ciągłym.
- 6) Modyfikacja kryteriów nie może prowadzić do usunięcia kryteriów obowiązkowych z punktu widzenia realizacji PS dla WPR na lata 2023-2027.
- 7) Weryfikacji zasadności otrzymanych propozycji będzie dokonywał Zarząd w okresie kwartalnym, chyba że zmiana zostanie zainicjowana wskutek rekomendowania ZW lub ustaleń pokontrolnych. Zarząd może się posiłkować pracą zespołów roboczych.
- 8) W przypadku uznania zasadności proponowanych zmian kryteriów Biuro LGD będzie zobowiązane do opracowania nowych kryteriów i kart oceny, które będą konsultowane w trybie konsultacji społecznych, z uwzględnieniem zasad partycypacji jak w przypadku tworzenia kryteriów (jeśli będzie to możliwe i zasadne), jednak minimum przy zastosowaniu informacji zamieszczanych za pośrednictwem strony internetowej oraz w biurze LGD.
- 9) Ocena trafności i adekwatności lokalnych kryteriów będzie przeprowadzana w ramach ewaluacji.
- 10) Wyniki badania mogą stanowić podstawę do wdrożenia procedury zmiany kryteriów.
- 11) Zmiana kryteriów nie jest możliwa w trakcie trwania konkursu.
- 12) Przesłanką do uruchomienia procedury zmiany kryteriów może być również zagrożenie realizacji LSR, np.: gdy osiągnięcie zakładanych wskaźników okaże się niemożliwe.

ROZDZIAŁ VIII. PLAN DZIAŁANIA

Plan Działania, który stanowi **Załącznik nr 2** obejmuje 2 cele oraz 6 przedsięwzięć, jest ściśle powiązany z zapisami rozdziału VI Cele i wskaźniki. Realizacja LSR będzie przebiegać w etapach wdrażania wynikających z umowy ramowej.

Harmonogram osiągnięcia wskaźników rezultatu oraz produktu w ramach poszczególnych celów i przedsięwzięć został podany w Załączniku nr 2: Plan działania. Dokument został powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale VI, w którym zaprezentowano cele, przedsięwzięcia i wskaźniki planowane do realizacji na poszczególne lata wdrażania w okresie do 31.12.2029 r. Wskaźniki produktu są osiąmane w momencie kontraktacji, wskaźniki rezultatu – w szacowanym czasie rozliczania projektu.

Bieżąca weryfikacja stopnia osiągnięcia poszczególnych wskaźników w stosunku do założeń będzie realizowana w ramach monitoringu oraz corocznej ewaluacji on-going.

Pierwszy etap – terminy i zakres działań.

- od 2024 r. do poł. 2026 r. (I kamień milowy)

W tym czasie zostanie położony szczególny nacisk na realizację działań komunikacyjnych skierowanych na aktywizację, szkolenia oraz zachęty do aktywnego wdrażania LSR. Istotne będzie wzmocnienie współpracy z lokalnym środowiskiem w celu zwiększenia dostępności jak największej grupy potencjalnych beneficjentów. W tym okresie będą organizowane szkolenia i warsztaty, będzie dostępne nieodpłatne doradztwo świadczone przez Biuro LGD. Zostaną udostępnione materiały informacyjno-promocyjne, dokumenty aplikacyjne (w tym dostęp do generatora wniosków, jeśli zostanie zapewniona możliwość składania wniosków elektronicznie). Na tym etapie zostaną uruchomione pierwsze konkursy mające zapewnić możliwość zakontraktowania przez Zarząd Województwa Mazowieckiego 40% środków z budżetu EFRROW. Działania będą również dotyczyć aktywizacji mieszkańców w zakresie innowacji oraz wspierania budowy partnerstw. Będą również prowadzone działania mające na celu zwiększenie włączenia seniorów, osób młodych i osób niekorzystnej sytuacji.

Drugi etap – terminy i zakres działań.

- od II poł. 2026 r. do II poł. 2027 r. (II kamień milowy)

W tym czasie LGD Zalew Zegrzyński będzie się koncentrować na prowadzeniu działań mających na celu zakontraktowanie środków dopełniających realizację założonych celów. Przewiduje się zakontraktowanie budżetu EFRROW co najmniej na poziomie 80%. Nadal będą realizowane działania aktywizacyjne, szkoleniowe i włączeniowe. W istotnym dla obszaru zakresie tworzenia partnerstw planuje się dalsze wdrażanie projektów aktywizujących, wspierających integrację. Będą one bazowały na doświadczeniach projektów już realizowanych. Działalność bieżąca LGD Zalew Zegrzyński będzie również skierowana na analizę efektywności podejmowanych działań i wdrażanie ewentualnych korekt. Ważna w tym okresie będzie również promocja zrealizowanych projektów.

Trzeci etap – terminy i zakres działań.

- od I poł. 2028 r. do II poł. 2029 r.

W tym czasie niezbędne będzie uzupełnienie naborów w celu pełnej realizacji budżetu LSR zapewniającego osiągnięcie wskaźników. LGD Zalew Zegrzyński zakłada możliwość wprowadzenia zmian w Planie działania, uwzględniając wyniki monitoringu lub ewaluacji oraz inne przesłanki (jeśli wystąpią). Może się to wydarzyć na wcześniejszych etapach.

Określone w Planie działania wskaźniki (ilościowe i wartościowe) zostały podzielone lata, co pozwoli na sprawne wdrażanie LSR oraz racjonalne planowanie ogłaszanych przez naborów wniosków.

Rozdział IX Plan finansowy LSR

Podstawowym źródłem finansowania Budżetu LSR będzie EFRROW, który będzie realizował cele PS dla WPR na lata 2023-2027. Zgodnie z założeniami przyjętymi przez województwo mazowieckie LSR będzie jednofunduszowa.

Przy konstruowaniu budżetu uwzględniono założenia dotyczące wysokości wsparcia i zakładanego poziomu dofinansowania opisane w poprzednich rozdziałach, rozkład finansowania przedsięwzięć w poszczególnych latach w odniesieniu do określonych w umowie ramowej kamieni milowych. Wielkość środków na realizację LSR wyznaczono zgodnie z zasadami, tj. w powiązaniu z liczbą ludności wg stanu na 31.12.2020 r.

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głównie z 3 źródeł, w tym:

- środki EFRROW,
- środki budżetu państwa,
- wkład własny jednostek sektora finansów publicznych będący wkładem krajowych środków publicznych.

Planowana wysokość środków na komponent Wdrażanie LSR i Zarządzanie LSR jest zgodna z limitami określonymi w ramach Konkursu na wybór LSR. Wysokość dostępnego budżetu została odzwierciedlona w załączniku: Formularz 3: Budżet LSR. Liczba ludności na obszarze objętym LSR wynosi 133 162 osoby (wg stanu na 31.12.2020 r.), co pozwala aplikować w ramach PS dla WPR na lata 2023-2027 o środki w wysokości 3 750 000 euro na Wdrażanie LSR oraz 662 500 euro na Zarządzanie LSR. Kwota dostępnych środków obejmuje wkład EFRROW, jak i wymagany krajowy wkład środków publicznych.

Szczegółowy Plan wykorzystania budżetu LSR został zaplanowany w załączniku Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR. Jednocześnie będą spełnione warunki wynikające z PS WPR na lata 2023-2027, związane z ograniczeniami dla jednostek sektora finansów publicznych (finansowanie operacji do limitu 40% budżetu LSR) oraz kosztami operacji własnych (nie więcej niż 20% budżetu LSR).

W Formularzu 2: Plan działania przedstawione zostały planowane do realizacji przedsięwzięcia ze wskazaniem Programu, w ramach którego te przedsięwzięcia będą realizowane, a Formularzu 4: Plan wykorzystania budżetu LSR – przedstawiono harmonogram realizacji wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć w poszczególnych latach. Wsparcie zostanie skierowane do organizacji pozarządowych, jednostek sektora finansów publicznych, mikro i małych przedsiębiorców, rolników z małych gospodarstw oraz mieszkańców obszarów wiejskich. Przyjęte założenia zapewniają realizację długookresowych celów LSR.

Wpłyne to na wzrost dostępności oferty usług komercyjnych na obszarze LSR oraz poprawę warunków życia poprzez zwiększenie dostępu do niekomercyjnej infrastruktury i usług, kształtowanie świadomości społeczno-obywatelskiej oraz zwiększenie włączenia mieszkańców, również poprzez wykorzystanie innowacyjnych narzędzi.

Założeniem planowanych celów i przedsięwzięć, które będą finansowane w ramach EFRROW jest budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej, przy wykorzystaniu lokalnych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskich, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych.

Zaproponowane w ramach LSR cele Poprawa jakości życia na obszarze i ograniczenie skutków wykluczenia oraz przygotowanie innowacyjnych koncepcji oraz Zwiększenie dostępu do komercyjnej oferty produktowej i usługowej na obszarze LGD zostaną wdrożone dzięki bezpośredniemu wsparciu finansowemu EFRROW. Przedstawiony Plan działania jest w bezpośredni sposób powiązany z celami i przedsięwzięciami.

Cel 1 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja. Zostanie zrealizowany poprzez przedsięwzięcia:

Przedsięwzięcie 1.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego. Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 500 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

Przedsięwzięcie 1.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego. Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 500 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

Przedsięwzięcie 1.3 Aktywizowanie organizacji pozarządowych. Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 500 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

Przedsięwzięcie 1.4 Aktywizacja i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji. Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 500 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

Przedsięwzięcie 1.5 Kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć. Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 500 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

Powiązania celu z budżetem oraz Planem działania:

Poprawa warunków życia na wsi w kontekście dostępu do atrakcyjnej infrastruktury rekreacyjnej, sportowej, turystycznej wymaga od wnioskodawców przemyślanej strategii w stosunku do potrzeb i planowanych zakresów operacji.

Jak wynika z konsultacji i ankiet mała i infrastruktura publiczna jest bardzo pożądanym rezultatem, dlatego przygotowana alokacja powoli na sprawiedliwy i równomierny podział dotacji. Dzięki unijnemu wsparciu uda się zrealizować cele i szereg przedsięwzięć rozwoju dla obszaru LSR. W celu potwierdzenia obszaru LSR, jako atrakcyjnego miejsca do życia, zamieszkania, pracy, wypoczynku czy prowadzenia działalności, należy dołożyć starań, aby realizacja operacji była sprawiedliwa i dawała szanse wszystkim interesariuszom. Zaplanowana alokacja będzie mieć również pozytywny wpływ na wsparcie organizacji pozarządowych oraz włączenie społeczne i integrację społeczną. Planowane do podjęcia działania miękkie mają przyczynić się do podniesienia świadomości i kompetencji uczestników.

Cel 2 Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR. Zostanie zrealizowany poprzez przedsięwzięcie:

- Przedsięwzięcie 2.1. Tworzenie i rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych.

2.1.1 Operacje polegające na utworzeniu przedsiębiorstwa (start DG) Pomoc na operację przyznawana będzie w formie płatności ryczałtowej (kwota pomocy w formie płatności ryczałtowej ustalana jest na podstawie projektu budżetu operacji). Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 150 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

2.1.2 Operacje polegające na rozwoju przedsiębiorstwa (rozwoj DG) Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 500 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

2.1.3 Operacje polegające na utworzeniu gospodarstw agroturystycznych (start GA) Pomoc na operację przyznawana będzie w formie płatności ryczałtowej (kwota pomocy w formie płatności ryczałtowej ustalana jest na podstawie projektu budżetu operacji). Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 150 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

2.1.4 Operacje polegające na utworzeniu zagród edukacyjnych (start ZE) Pomoc na operację przyznawana będzie w formie płatności ryczałtowej (kwota pomocy w formie płatności ryczałtowej ustalana jest na podstawie projektu budżetu operacji). Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż 50 tys. zł i nie wyższej niż 150 tys. zł. Jednak LGD ze względu na niski budżet i duże zainteresowanie wnioskodawców zastrzega sobie możliwość zmniejszenia w regulaminie naboru maksymalnej kwoty wsparcia na niniejsze przedsięwzięcie. Pomoc realizowana będzie w formie konkursowej.

Powiązania celu z budżetem oraz Planem działania:

Obszary LGD są terenami o ciekawym potencjale turystycznym. Infrastruktura wciąż wymaga doinwestowania, stąd też zaproponowany podział środków unijnych. Walory środowiska przyrodniczego decydują także o atrakcyjności turystyczno-wypoczynkowej regionu stając się ważnymi stymulatorami rozwoju gospodarczego. Alokacja w ramach celu będzie przeznaczona na rozwój przedsiębiorczości, w tym gospodarki turystycznej to ważne, bo obszar Zalewu Zegrzyńskiego posiada atuty turystyczne rozumiane, jako zespół elementów środowiska naturalnego oraz elementów pozaprzyrodniczych, które - wspólnie lub każde z osobna - są przedmiotem zainteresowania turysty. Walory turystyczne, dostępność komunikacyjna, infrastruktura turystyczna składają się

właśnie na atrakcyjność turystyczną obszaru, miejscowości, szlaku i w większości przypadków decydują o wielkości ruchu turystycznego.

Racjonalne rozłożenie planowanych naborów, których koniec jest przewidziany na 2027 r. spowoduje, że wszystkie grupy interesu będą miały możliwości przygotowania wniosków.

Intensyfikacja naborów w ciągu trzech pierwszych lat wdrażania LSR pozwoli na znacznie szybsze osiągnięcie zamierzonych rezultatów. Realizacja poszczególnych naborów w sposób zamierzony została zaplanowana na początek wdrażania LSR. Przewidziane są inwestycje podnoszące jakość istniejącej infrastruktury lub podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej Przedsięwzięcia w tym zakresie stanowiąc będą bezpośrednie przełożenie na jakość życia mieszkańców obszaru LGD.

Inne źródła finansowania LSR

Analiza potencjału, potrzeb, oczekiwań i możliwości obszaru LSR została wykonana z należytą starannością. Dostępny budżet w nieznacznej części zaspokaja zgłoszone potrzeby. Dlatego LGD Zalew Zegrzyński będzie aplikować do innych funduszy, w celu wzmocnienia oddziaływania LSR na problemy obszaru i mieszkańców.

Na mniejsze inicjatywy, wynikające z potrzeb lokalnej społeczności, takie jak: wizyty studyjne, szkolenia, eventy LGD będzie pozyskiwać środki w ramach: KSOW, z Urzędów Marszałkowskich woj. mazowieckiego, Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, Narodowego Centrum Kultury.

Nowym wsparciem, zaplanowanym przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, są Fundusze Europejskie dla Mazowsza, które umożliwiają LGD pozyskanie środków na większe inicjatywy, projekty, również w partnerstwie z innymi podmiotami lub poprzez ubieganie się o wsparcie na realizację przedsięwzięć przez inne podmioty z obszaru objętego LSR.

Zarząd Województwa Mazowieckiego w perspektywie 2023-2027 umożliwił LGD, wdrażanie RLKS w formule pośredniej w ramach środków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (FEM). Przewidział w tym zakresie na całe woj. mazowieckie 23 mln euro, ze środków EFRR 15 mln euro, a z EFS+ 8 mln euro. LSR jest w pełni zgodna z FEM, cele i przedsięwzięcia wpisują się w typy projektów ze środków EFRR:

Cel szczegółowy (CS) wskazany w FEM 2021-2027:

CS 4g (EFS - edukacja) jest zgodny z Celem 1 LSR Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu (Działanie 7.5 Edukacja osób dorosłych poza PSF): Wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych) realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways

- Typ projektu (Działanie 7.5 Edukacja osób dorosłych poza PSF): Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE) np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami

CS 4h (EFS – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 1 LSR Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu (Działanie 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa): aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji o charakterze społecznym, zawodowym, edukacyjnym i zdrowotnym, obejmujące w szczególności: aktywizację społeczną i zawodową przy wykorzystaniu narzędzi aktywnej integracji (doradztwo, kursy i szkolenia zawodowe, prace społecznie użyteczne, staże zawodowe, praktyki zawodowe, subsydiowane zatrudnienie, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, zatrudnienie wspierane, wspomagane, usługi trenera zatrudnienia wspieranego

- Typ projektu (Działanie 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa): aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej (CIS, KIS, WTZ, ZAZ), obejmująca w szczególności: tworzenie nowych i rozszerzanie działalności istniejących Centrów Integracji Społecznej, Klubów Integracji Społecznej, Warsztatów Terapii Zajęciowej i Zakładów Aktywizacji Zawodowej

CS 4k (EFS – włączenie społeczne) – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 1 LSR Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu (Działanie 8.5 Usługi społeczne i zdrowotne): rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej na rzecz osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, obejmujące w szczególności: usługi opiekuńcze i asystenckie skierowane do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami lub dostosowanie/wyposażenie mieszkań do potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz możliwość wypożyczenia niezbędnego sprzętu rehabilitacyjnego / pielęgnacyjnego

CS 4l (EFS – włączenie społeczne) – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 1 LSR Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu (Działanie 8.6 Usługi społeczne na rzecz rodzin): rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży, w tym w ramach usług wsparcia systemu pieczy zastępczej, obejmujące w szczególności:

- działania profilaktyczne dla rodzin (m.in. konsultacje, poradnictwo, warsztaty) w celu wzmocnienia ich funkcji wychowawczych,
- wsparcie dla rodzin przeżywających trudności (m.in. terapie, mediacje, asystenci rodziny, placówki wsparcia dziennego),
- deinstytucjonalizację pieczy zastępczej poprzez tworzenie rodzinnych form pieczy oraz ich wsparcie specjalistyczne,
- wsparcie usamodzielniającej się młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą, poprzez wzmocnienie funkcji opiekunów usamodzielniania, aktywizację zawodową czy wsparcie mieszkaniowe.

- Typ projektu (Działanie 8.6 Usługi społeczne na rzecz rodzin): zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie, poprzez wsparcie powstawania i funkcjonowania Ośrodków Interwencji Kryzysowej na Mazowszu, obejmujące w szczególności: udzielanie schronienia, poradnictwo (w tym prawne, rodzinne, wsparcie psychologiczne, udzielanie niezbędnych informacji), świadczenia pracy socjalnej na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym.

- Typ projektu (Działanie 8.7 Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością): wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci, obejmujący: integrację społeczną osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością, m.in. poprzez wdrażanie innowacji społecznej jaką jest wychodzenie z bezdomności w oparciu o założenia programu Najpierw mieszkanie

CS 4vi (EFRR – kultura i turystyka) – włączenie społeczne jest zgodny z Celem 1 LSR Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja, a w jego zakresie możliwe będzie, po spełnieniu pozostałych wymogów wynikających z kryteriów określonych dla poszczególnych działań, ubieganie się o wsparcie w zakresie:

- Typ projektu: rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej, obejmujący: wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktów turystycznych i oferty wypoczynkowo-turystycznej, a także wzmocnienia ich funkcji regionotwórczej (za kluczowe uznaje się wypracowanie nowych formatów działań i sposobów budowania relacji z odbiorcami oraz ekologizacja instytucji).

- Typ projektu: turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulinarnych), obejmujący w szczególności: działania na rzecz obszarów o wysokich walorach historycznych, kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych, stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej. Wsparciem zostaną objęte projekty zorientowane na ofertę regionalną i subregionalną – tzn. turystyczną i kulturalną bazującą na walorach Mazowsza lub regionów etnograficznych, kulturowych, historycznych i przyrodniczych położonych w jego granicach. Nacisk zostanie położony na wprowadzanie innowacji w ramach przemysłu turystycznego i jego produktów.

Podmioty z obszaru LSR będą miały możliwość preferencyjnego wsparcia swoich projektów z FEM, w ww. zakresach, w których są zgodne z LSR.

Ponadto, niżej wymienione działania wpisują się w oba cele LSR, tj. 1 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja oraz 2. Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR.

- **Działanie FEMA.05.07 Kultura i turystyka:** Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej

- **Działanie FEMA.05.07 Kultura i turystyka:** Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulturalnych)

- **Działanie FEMA.08.01 Aktywizacja społeczna i zawodowa:** Aktywizacja społeczna i zawodowa osób biernych zawodowo oraz zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym przy zastosowaniu usług aktywnej integracji

- **Działanie FEMA.08.01 Aktywizacja społeczna i zawodowa:** Aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej

- **Działanie FEMA.08.03 Potencjał partnerów społecznych i organizacji pozarządowych:** Wzmocnienie potencjału partnerów społecznych i organizacji pozarządowych w obszarze zasad horyzontalnych UE.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

W rozdziale scharakteryzowano zasady i procedurę monitoringu oraz ewaluacji, główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty (osoby) odpowiedzialne za proces monitoringu i ewaluacji.

Do wypracowania rozwiązań wykorzystano współpracę z przedstawicielami lokalnych grup działania, a w szczególności efekt sieciowania. Wypracowane wspólne założenia zostały skonsultowane w trakcie tworzenia LSR w szczególności podczas otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych, w punkcie konsultacyjnym w biurze, a także w trakcie spotkań grupy roboczej. Opiszana procedura monitorowania i ewaluacji uwzględnia doświadczenia LGD Zalew Zegrzyński z poprzednich perspektyw programowych.

Zasady monitoringu i ewaluacji.

Monitoring jest narzędziem do systematycznego pozyskiwania, analizowania oraz wykorzystywania informacji dla celów kontroli, zarządzania i podejmowania decyzji. Zapewnia identyfikację bezpośrednich efektów wdrażania LSR obejmujących dane ilościowe i jakościowe na temat funkcjonowania LGD Zalew Zegrzyński oraz stanu realizacji LSR w aspekcie finansowym i rzeczowym. Pozwala również ocenić postęp w zakresie osiągnięcia wskaźników produktu i rezultatu przypisanych do celów i przedsięwzięć. Głównym celem monitoringu jest uzyskanie informacji zwrotnych na temat skuteczności i wydajności wdrażanej LSR.

Monitoring opiera się na zasadach: wiarygodności, aktualności, obiektywności, koncentracji, realizmu, koordynacji informacji i elastyczności.

Zebrane dane i informacje będą odnoszone do założeń bazowych (wartości założonych w momencie rozpoczęcia wdrażania LSR), wskaźników pośrednich (przedstawiających pożądane wartości na konkretnym etapie wdrażania LSR – tzw. kamieni milowych) oraz wskaźników docelowych (ostatecznych rezultatów jakie ma przynieść wdrażanie LSR).

Realizacja badań monitoringowych pozwoli na odniesienie wyników do oczekiwań oraz ocenę adekwatności wykorzystanych zasobów do uzyskanych efektów.

Monitoring będzie miał na celu: usprawnianie procesów zarządczych, bieżące kontrolowanie stanu wdrażania LSR, przewidywanie lub identyfikację pojawiających się problemów, optymalizowanie wykorzystanych zasobów, weryfikowanie zgodności przebiegu wdrażania z planowanymi zamierzeniami.

Ewaluacja jest procesem prowadzonym w celu ustalenia efektywności pomocy pochodzącej ze środków Unii Europejskiej (efektywności wdrażania LSR) oraz oszacowania poziomu jej oddziaływania w odniesieniu do założeń LSR, zakresów tematycznych czy też analizy wpływu na poszczególne problemy oraz potrzeby zidentyfikowane w diagnozie obszaru. Zapewnia ustalenie związków przyczynowo skutkowych między podejmowanymi działaniami, a uzyskanymi rezultatami, zwłaszcza w ujęciu średnio i długookresowym. Będzie obejmować badanie wartości oraz

cech LSR z punktu widzenia przyjętych kryteriów, w celu oceny jej efektów oraz wykorzystania nabytej wiedzy w kolejnym okresie. Jednym z głównych celów ewaluacji będzie ocena rzeczywistych i spodziewanych efektów. Ewaluacja będzie próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie, czy nasze działania przyniosły pożądane efekty w odniesieniu do wykorzystanych zasobów. Ewaluacja uwzględni następujące kryteria: trafność / adekwatność / odpowiedniość; efektywność / wydajność; skuteczność; użyteczność; trwałość.

W procesie wdrażania LSR zostaną wykorzystane dwa rodzaje ewaluacji:

- autoewaluacja (self-evaluation), tj. ocena stopnia realizacji LSR i osiągniętych lub osiągniętych efektów, dokonywaną własnymi siłami, na podstawie zbioru informacji pochodzących z monitoringu i sprawozdawczości, wspartych dodatkowymi narzędziami oceny, z możliwością udziału w ocenie ekspertów zewnętrznych. Będzie realizowana w formie warsztatów refleksyjnych, ale zostanie rozszerzona o działania zaradcze, jeśli wystąpi taka potrzeba.

- ewaluacja zewnętrzna, tj. ocena zleconą zewnętrznemu wykonawcy z doświadczeniem w zakresie badań LSR.

W okresie programowania 2023-2027 będą realizowane ewaluacje własne on-going (corocznie) oraz zostanie zlecone na zewnątrz jedno badanie ex-post (po zakończeniu realizacji LSR). Zostanie przeprowadzona do końca 2028 r. (maksymalnie do połowy 2029 r.). Badanie będzie miało charakter całościowy w kontekście postawionych pytań ewaluacyjnych. Do analizy zostaną wykorzystane dostępne metody i techniki badawcze, adekwatne do zakresu badania, obszaru i uczestników. Dzięki temu możliwe będzie zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału oraz wypracowanie rekomendacji na poziomie eksperckim.

Wykorzystana zostanie przede wszystkim koncepcja triangulacji metodologicznej, zapewniająca zróżnicowanie źródeł danych, metod i perspektyw badawczych. Kluczowy będzie również partycypacyjny charakter badania na każdym jego etapie, z wykorzystaniem metod partycypacji stosowanych przy przygotowaniu i aktualizacji LSR. Rzetelna ocena efektywności wdrażania LSR będzie również oparta o ocenę stanu realizacji zobowiązań oraz wyników badań monitoringowych oraz przy uwzględnieniu wyników ewaluacji wewnętrznych on-going.

Ewaluacja zewnętrzna może zostać zlecona wspólnie, tj. badanie obejmuje kilka lub wszystkie LGD z terenu województwa. Badanie ewaluacyjne ex-post będzie obejmowało w szczególności ocenę, na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość. Będzie ona dotyczyć następujących obszarów badawczych: ocena wpływu na cel/cele LSR; kapitał społeczny, przedsiębiorczość, współpracę, osoby młode, seniorów oraz w niekorzystnej sytuacji, innowacyjność, funkcjonowania LGD, proces wdrażania oraz wartość dodaną podejścia LEADER i innych (jeśli zajdzie taka potrzeba).

Sposób wykorzystania wyników z monitoringu i ewaluacji

Informacje uzyskane w wyniku badań oraz podejmowane działania zaradcze (jeśli wystąpi taka potrzeba) zapewnią terminowe i skuteczne wdrażania LSR, odpowiednią jakość stosowanych procedur, wyższą efektywność lokalnych kryteriów wyboru czy jakość świadczonych przez LGD Zalew Zegrzyński usług. Dzięki temu zwiększy się szansa na osiągnięcie założeń LSR. Wyniki badań mogą stać być również przesłanką do zmiany zasad funkcjonowania LGD Zalew Zegrzyński, czy zmian w LSR, w szczególności w zakresie aktualizacji problemów lub potrzeb oraz dostosowania budżetu, wskaźników lub innych założeń do zmieniających się warunków otoczenia LSR.

Wnioski i rekomendacje z prowadzonych badań będą podstawą do podejmowania działań zaradczych, jeśli pojawiłoby się zagrożenie nie osiągnięcia kamieni milowych określonych w umowie ramowej, czy poziomów realizacji wskaźników produktu i rezultatu. Istotna będzie również ocena poziomu zainteresowania potencjalnych beneficjentów wsparciem przewidzianym w LSR. Będzie to przesłanką do podejmowania decyzji o jej aktualizacji.

W przypadku wykrycia istotnych problemów na etapie wdrażaniem lub zarządzania LSR, LGD Zalew Zegrzyński przygotowuje i wdroży program naprawczy. Program ten zostanie stworzony przy udziale pracowników Biura, Członków organów LGD oraz pozostałych Członków LGD. Będzie podlegać akceptacji w samorządzie województwa (poprzez np. akceptację zmienionej LSR). Proces monitoringu został połączony z Planem komunikacji

w celu zaangażowania odpowiednich grup społecznych (adresatów LSR, ludzi młodych, seniorów czy osób w niekorzystnej sytuacji).

Procedura ewaluacji i monitoringu

Procedura określa przebieg procesu monitorowania i ewaluacji.

Zakres procedury: Proces obejmuje czynności w zakresie monitoringu i ewaluacji od momentu zawarcia umowy ramowej do momentu publikacji Raport z ewaluacji ex-post.

Założenie ogólne: Monitoring będzie procesem ciągłym, przy czym wyniki będą gromadzone półrocznie. Ewaluacja będzie prowadzona okresowo. W ramach ewaluacji on-going raporty będą sporządzane w kwartale następującym po roku, którego badanie on-going dotyczy. W przypadku ewaluacji ex-post raport powstanie po realizacji LSR lub na końcowym etapie wdrażania.

Osoby odpowiedzialne: odpowiedzialny będzie Zarząd LGD, który będzie wykonywać część zadań związanych z ewaluacją (szczególnie zadania, które mogą być prowadzone równoległe z monitoringiem), a część zadań zostanie powierzona ekspertom zewnętrznym. Za gromadzenie danych i dokumentów niezbędnych do prowadzenia ewaluacji odpowiadać będzie biuro LGD. Proces ewaluacji ex-post będzie prowadzony przez doświadczoną firmę zewnętrzną.

Przebieg procedury:

1. Zarząd - z pomocą pracowników Biura - określa czynności niezbędne do pozyskania danych i informacji, dokonuje wyboru narzędzi adekwatnych do zakresu badania.
2. W procesie monitoringu i ewaluacji wykorzystywane będą różnorodne narzędzia oraz partycypacyjne metody zapewniające zaangażowanie lokalnej społeczności, stosowane wcześniej przy przygotowaniu i aktualizacji LSR, żeby możliwa była kompleksowa analiza danych, zebranie reprezentatywnych opinii i wykorzystanie wniosków.
3. W razie potrzeb Zarząd może zlecić wykonanie niezbędnych ocen / ekspertyz podmiotom zewnętrznym.
4. Dane są gromadzone systematycznie, z zachowaniem śladu rewizyjnego. Wykorzystywane są do tego arkusze kalkulacyjne lub systemy informatyczne wspierające obsługę wniosków.
5. Przeprowadzone badania ewaluacyjne obejmują co najmniej ocenę na ile udało się osiągnąć założone cele, ocenę skuteczności i efektywności interwencji oraz jej trafności i użyteczności oraz badanie długotrwałych efektów (oddziaływanie) LSR oraz ich trwałość.
6. Zakres monitoringu i ewaluacji oraz elementy podlegające ocenie zostały określone w Tabeli Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going / ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych.
7. Z badań monitoringowych / ewaluacyjnych powstają sprawozdania / raporty. Struktura sprawozdania / raportu stanowi odzwierciedlenie zakresu badania. Dokumenty są przyjmowane przez Zarząd.
8. Sporządzane informacje / raporty będą podawane do publicznej wiadomości m.in. poprzez umieszczenie na stronie internetowej i udostępnione do wglądu w Biurze LGD (upowszechnienie wyników). Będzie to forma zachęty do dyskusji o działalności LGD i Zarządu.
9. W przypadku wydania rekomendacji Zarząd wskazuje osobę/osoby odpowiedzialne za ich realizację i określa terminy ich wdrożenia.
10. Monitorowaniem terminowości realizacji rekomendacji zajmuje się Biuro LGD. Jeśli wdrożenie rekomendacji nie jest możliwe w wyznaczonym terminie – Biuro wnioskuje o zmianę terminu lub podjęcie dodatkowych działań warunkujących wykonanie rekomendacji.
11. Za realizację rekomendacji lub uzasadnienie przyczyn odstąpienia od ich realizacji odpowiada Zarząd.
12. Zakończeniem procesu monitorowania i ewaluacji jest przedstawienie przez Zarząd raportu z ewaluacji ex-post wraz z informacją o poziomie wdrożenia rekomendacji.

Wykonawca badań monitoringowych oraz ewaluacji on-going (własna): Zarząd/ Biuro LGD, możliwość wsparcia przez ekspertów zewnętrznych, możliwość zlecenia wykonania ocen / ekspertyz zewnętrznych.

Wykonawca badania ex-post: Firma zewnętrzna posiadająca doświadczenie w realizacji ewaluacji LSR.

Czas realizacji badania:

Dane monitoringowe będą zbierane w okresach półrocznych. W sytuacji wystąpienia zagrożeń w terminowej realizacji LSR Zarząd może podjąć decyzję o zwiększeniu częstotliwości lub zakresu badań, które będą adekwatne do zobowiązań wynikających z umowy ramowej:

- corocznej weryfikacji poziomów osiągnięcia wskaźników i możliwości osiągnięcia pozostałych założeń LSR i zobowiązań

z umowy ramowej,

- w przypadku EFRROW: 40% poziomu zakontraktowania budżetu do 30 czerwca 2026 r. (I kamień milowy) oraz 80% poziomu zakontraktowania budżetu do 31 grudnia 2027 r. (II kamień milowy).

Zapewni to bieżące informacje o postępie wdrażania LSR i umożliwi podejmowanie działań zaradczych, gdyby tempo wdrażania nie było wystarczające dla osiągnięcia założeń wynikających z umowy ramowej.

W celu wzmocnienia efektów bieżącego monitoringu zostanie dodany proces ewaluacji on-going (ewaluacji własnej) realizowanej corocznie w terminie do końca I kwartału roku następującego po okresie badawczym.

Proces wdrażania LSR rozpocznie się ogłoszeniem naborów wniosków w połowie 2024 r. Pierwsze efekty będą możliwe do weryfikacji najwcześniej w 2025 r.

W początkowym okresie może nastąpić kumulacja naborów ogłaszanych przez wszystkie LGD w województwie, dlatego potrzebny będzie dłuższy czas na ocenę złożonych wniosków. Nie będzie zatem możliwe dokonanie ewaluacji zewnętrznej średniookresowej, gdyż nie będzie ku temu wystarczających danych. Potrzeba wykorzystania obiektywnej oceny procesu wdrażania zostanie zapewniona przez udział w warsztatach refleksyjnych ekspertów zewnętrznych.

Źródło danych.

Dane źródłowe będą pozyskiwane z dokumentacji własnej gromadzonej przez LGD Zalew Zegrzyński, z samorządu województwa lub systemu informatycznego – jeśli będzie dostępny, z GUS oraz badań ankietowych. Istotnym źródłem będą bezpośrednie wywiady z beneficjentami, analiza pomysłów/inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców dotyczących funkcjonowania LGD Zalew Zegrzyński i wdrażania LSR w ramach stworzonego systemu zachęt lub wizje lokalne w miejscach realizacji projektów. Informacje będą pochodzić od różnych interesariuszy z obszaru LSR, żeby zastosować jak najszerszy poziom włączenia i uzyskać reprezentatywne wyniki.

Dane statystyczne dostarczą obiektywnych informacji na temat zmian w obszarze badania i jego otoczeniu. Będą obejmować zjawiska demograficzne, rynek pracy, lokalną gospodarkę oraz sytuację społeczną. Zakres analizy będzie również obejmować dane ilościowe o prowadzonych naborach, postępie rzeczowym, efektach realizacji Planu komunikacji, Planu szkoleń oraz dane finansowe. Dane będą dotyczyć tych elementów, które stanowią kluczowe zobowiązania wynikające z zawartych umów. Kluczowym źródłem danych będą również badanie jakościowe, obejmujące w szczególności wywiady z członkami LGD, pracownikami Biura LGD oraz przedstawicielami organów stowarzyszenia (Zarządu, Rady decyzyjnej, Komisji rewizyjnej) oraz przede wszystkim odbiorcami pomocy. W badaniu będą uwzględnione opinie tych podmiotów, które nie uzyskały wsparcia. Wywiady będą prowadzone przy wykorzystaniu instrumentów adekwatnych do grupy interesariuszy, żeby włączyć do badania wszystkich zainteresowanych. Na potrzeby wywiadów stworzymy scenariusze dostosowywane do równych odbiorców. Zebrane dane będą wykorzystane nie tylko do oceny wdrażania LSR, ale będą podstawą do formułowania rekomendacji.

Tabela nr 32 Elementy podlegające monitorowaniu i ewaluacji (on going / ex-post) ze wskazaniem sposobu ich pozyskania oraz zakresu analizy i oceny danych

Wyszczególnienie	Podstawowe źródła danych / rodzaj i częstotliwość badania	Analiza i ocena danych
Efektywność pracy Biura LGD i organów LGD, w tym jakość doradztwa, stan realizacji Planu komunikacji / Planu szkoleń oraz	opinia przełożonego, wywiady z beneficjentami i członkami LGD, badania ankietowe, wyniki kontroli, anonimowe	Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków, ocena jakości prowadzonych działań i ich skuteczności w odniesieniu do założeń

działań animacyjno-integracyjnych i wyłączeniowych skierowanych do lokalnej społeczności, dostępność Biura, sprawność podejmowania decyzji przez LGD oraz stosowanie obowiązujących przepisów i wytycznych – zarządzenie LSR	ankiety, wywiady, dokumentacja własna LGD M6 – Monitorowanie w okresach półrocznych E1 – ewaluacja on-going realizowana w okresach rocznych (do końca I kw. po zakończeniu roku) EX – ewaluacja ex-post – 1 badanie do końca 2028 r. (max do czerwca 2029 r.)	LSR, jakość doradztwa, adekwatność działań komunikacyjnych i szkoleniowych, zaangażowanie i chęć rozwiązywania problemów. Kryterium: Efektywność
Postęp rzeczowy LSR w zakresie stopnia osiągnięcia mierzalnych wskaźników wykonalności celów – wdrażanie LSR	dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące / sprawozdania beneficjentów M6, E1, EX	Stopień realizacji celów, przedsięwzięć, wskaźników; ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR; wpływ podejmowanych przez Biuro LGD działań na postęp rzeczowy; określenie stopnia realizacji poszczególnych operacji. Kryterium: Skuteczność i użyteczność, trwałość.
Postęp finansowy w zakresie stanu realizacji budżetu w poszczególnych naborach i możliwości osiągnięcia kamieni milowych, z uwzględnieniem czynników zewnętrznych wpływających na tempo kontraktacji oraz tempo realizacji projektów – wdrażanie i zarządzanie LSR	dokumentacja konkursowa, dane pozyskane z samorządu województwa, ankiety monitorujące / sprawozdania beneficjentów M6, E1, EX	Stopień wykorzystania budżetu LGD przeznaczanego na wdrażanie LSR w odniesieniu do podjętych środków, wpływ podejmowanych przez Biuro LGD działań na postęp finansowy, ocena trafności założeń finansowych LSR. Kryterium: Skuteczność i użyteczność
Harmonogram ogłaszanych konkursów oraz poziom zainteresowania beneficjentów ogłaszanymi naborami – wdrażanie i zarządzanie LSR	dokumentacja konkursowa, rejestr wniosków, rejestr doradztwa, listy obecności na spotkaniach szkoleniowych, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych, M6, E1, EX	Zgodność ogłaszanych konkursów z przyjętym harmonogramem, ocena stopnia realizacji zadań w ramach LSR Kryterium: Efektywność
Efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, zainteresowanie stroną internetową LGD oraz profilem w mediach społecznościowych, udziałem w ofercie informacyjno-promocyjnej, czytelność i skuteczność przekazu, przepływ informacji – zarządzenie LSR	dokumentacja własna LGD, licznik odwiedzin na stronie internetowej / na profilu w mediach społecznościowych, listy obecności, dokumentacja zdjęciowa, ankiety, wywiady M6, E1, EX	Ocena skuteczności przepływu informacji w stosunku do osiągniętych rezultatów, badanie efektów dotarcia do poszczególnych beneficjentów, liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD, skuteczność animacji lokalnej społeczności. Kryterium: Skuteczność i efektywność
Jakość procedur oceny i wyboru projektów oraz efektywności	dokumentacja własna LGD, dokumentacja konkursowa, wyniki kontroli, rejestr	Sposoby i efektywność przepływu informacji, sprawność w podejmowaniu decyzji, skuteczność

lokalnych kryteriów wyboru – wdrażanie LSR	wniosków, rejestr umów, analizy wewnętrzne, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady E1, EX	stosowania procedur, analiza zgodności oceny projektów z LSR, wg lokalnych kryteriów wyboru w odniesieniu do przyjętych zasad i Wytycznych, ocen jakości stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur Kryterium: Skuteczność i trafność
Postrzegania LGD w otoczeniu, ocena jakości partnerstwa – zarządzenie LSR	dokumentacja własna LGD, rejestr umów, ankiety ewaluacyjne, ankiety, wywiady E1, EX	Skuteczność, użyteczność i trwałość wykorzystywanych narzędzi promocji
Identyfikację zmian w otoczeniu LSR i czynników zakłócających, żeby możliwe było podjęcie działań zaradczych – wdrażanie LSR	analiza danych GUS, dokumentacja własna LGD, ankiety, wywiady E1, EX	Efektywność, trafność i trwałość aktywizacji lokalnej społeczności

Źródło: Opracowanie będące efektem współpracy z lokalnymi grupami działania w ramach wypracowanych standardów w zakresie monitoringu i ewaluacji

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (aktualizacja, maj 2023 r.).
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, str. 159-706).
3. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943), zwanej dalej „ustawą RLKS”.
4. Ustawa z dnia 8 kwietnia 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz. U. z 2023 poz. 412).
5. Ustawa z 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.).
6. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.
7. Projekt wytycznych szczegółowych dotyczących udzielania w wsparcia finansowego w ramach PS WPR dla interwencji I.13.1 LEADER w zakresie komponentu Wdrażanie LSR.
8. Projekt wytycznych szczegółowych dotyczących udzielania w wsparcia finansowego w ramach PS WPR dla interwencji I.13.1 LEADER w zakresie komponentu Zarządzanie LSR.
9. PORADNIK DLA LOKALNYCH GRUP DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPRACOWANIA LOKALNYCH STRATEGII ROZWOJU NA LATA 2014-2020, Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015.
10. Statut, przyjęty Uchwałą nr LGD/1/23 Walnego Zebrania Członków Lokalnej Grupy Działania Zalew Zegrzyński z dnia 25 maja 2023 r.
11. Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego, bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl>.
12. Strona internetowa Geoportalu Krajowego, <https://www.geoportal.gov.pl>.
13. Strona internetowa Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>.
14. Strona internetowa LGD Zalew Zegrzyński <http://www.lgdzz.pl/>.
15. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze.
16. Strategie Rozwoju Gmin: Jabłonna, Nieporęt, Serock, Wieliszew, Dąbrówka, Radzymin, Somianka, Pomiechówek, Zakroczym.
17. Strategia rozwoju Powiatu Wołomińskiego.
18. Strategia rozwoju Powiatu Wyszkowskiego.
19. Strategia rozwoju Powiatu Legionowskiego.
20. Strategia rozwoju Powiatu Nowodworskiego.
21. Raport z ewaluacji ex-post.
22. Raport „Polska wieś 2020. Raport o stanie wsi”, Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA).
23. Raport „Polska wieś 2022. Raport o stanie wsi”, Fundacja na rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa (FDPA).

Załączniki do LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach celu	grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
C.1 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja			
1 122 000,00	P.1.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego	Jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe	konkursy
420 750,00	P.1.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego	Organizacje pozarządowe, parafie, związki wyznaniowe, Jednostki sektora finansów publicznych	konkursy
156 000,00	P.1.3 Aktywizowanie organizacji pozarządowych	organizacje pozarządowe,	konkurs, animacje
156 000,00	P.1.4 Aktywizacja i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji	Jednostki sektora finansów publicznych, organizacje pozarządowe	konkurs, animacje
350 910,00	P.1.5 Kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć	organizacje pozarządowe, LGD (dot. operacji własnej, <u>międzynarodowych projektów partnerskich</u>)	konkurs, operacja własna, animacje
C.2 Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR			
1 544 340,00	P.2.1 Tworzenie i rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych	Osoby fizyczne (w tym rolnicy), osoby prawne, małe gospodarstwa rolne, mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa	konkursy, animacje

Formularz 2: Plan działania

CEL	lata		do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika		Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.1.	C.1 Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja														
Przedsięwzięcie P.1.1 Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury publicznej dla wzbogacenia oferty spędzania czasu wolnego	1.1.1 Liczba utworzonych / dostosowanych / zmodernizowanych /doposażonych obiektów ogólnodostępnej infrastruktury publicznej, w tym turystycznej / rekreacyjnej / kulturalnej lub innej publicznej.			5 szt.	41,66	7 szt.	100		100		100		100	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowego	1.2.1 Liczba podmiotów, które uzyskały wsparcie na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego			2 szt.	22,22	7 szt.	100		100		100		100	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.3 Aktywizowanie organizacji pozarządowych	1.3.1 Liczba organizacji pozarządowych, które uzyskały wsparcie na zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizację							13 szt.	100		100		100	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.4 Aktywizacja i włączenie społeczne lokalnej społeczności, w tym seniorów, ludzi młodych i osób w niekorzystnej sytuacji	1.4.1 Liczba szkoleń/wydarzeń integrujących i animujących ludzi młodych, seniorów oraz osoby w niekorzystnej sytuacji**							13 szt.	100		100		100	100	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.5 Kształtowanie postaw obywatelskich, prospołecznych i proekologicznych w tym kształcenie umiejętności współpracy, budowanie otwartości na innych, wspieranie podnoszenia kompetencji liderów życia społecznego i publicznego, realizacja innowacyjnych przedsięwzięć	1.5.1 Liczba szkoleń/podjętych inicjatyw			3 szt.	~~33,33~~ 37,50	3 szt.	75,00	~~5~~ 1 szt.	~~88,88~~ 87,50	1 szt.	100		100	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	-	-			250	-	350	-		-		-	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: Odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR	-	-			100	-	350	-		-		-	-	PS WPR

Wskaźnik rezultatu W.1.3	R.42 Promowanie włączenia społecznego: Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	-	-	-	-	130	-	-	PS WPR			
Wskaźnik rezultatu W.1.4	R.42 Promowanie włączenia społecznego: Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	-	-	-	-	130	-	-	PS WPR			
Wskaźnik rezultatu W.1.5	R.1PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami.	-	-	30	-	30	-	50 10	10	-	PS WPR	
C.2.	C.2 Zwiększenie dostępności do produktów i usług oraz spędzania wolnego czasu i gospodarki doświadczeń na obszarze LSR											
Przedsięwzięcie P.2.1 Tworzenie i rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych	2.1.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu przedsiębiorstwa			10 -szt.	34,48	10 szt.	68,96	9 szt.	100	100	100	PS WPR
	2.1.2 Liczba operacji polegających na rozwoju przedsiębiorstwa			10 szt.	66,66	4 szt.	100		100	100	100	PS WPR
	2.1.3 Liczba operacji polegających na utworzeniu gospodarstw agroturystycznych			2 szt.	50		50	2 szt.	100	100	100	PS WPR
	2.1.4 Liczba operacji polegających na utworzeniu zagród edukacyjnych			2 szt.	100		100		100	100	100	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: Nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach WPR	-	-	10	-	10	-	9	-	-	PS WPR	
Wskaźnik rezultatu W.2.1.2	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: Liczba przedsiębiorstw rolnych w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	-	-	10	-	4	-	-	-	-	PS WPR	
Wskaźnik rezultatu W.2.1.3	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: Liczba przedsiębiorstw rolnych w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	-	-	2	-	-	-	2	-	-	PS WPR	
Wskaźnik rezultatu W.2.1.4	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej: Liczba przedsiębiorstw rolnych w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR	-	-	2	-	-	-	-	-	-	PS WPR	

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)
	PS WPR	EFRR*	EFS+*	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	3 750 000	0	0	3 750 000
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	662 500	0	0	662 500
Razem	4 412 500	0	0	4 412 500

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFROW	0	0	1 474 688,00	39,33	1 033 250,00	66,88	~~421 200,00~~	~~78,11~~	~~785 771,00~~	~~99,06~~	35 091,00	100,00	0	0
EFROW	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	582 000,00	82,40	624 971,00	99,06	0,00	0,00	0	0
EFS+	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0
EFRR	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0
RAZEM			1 474 688,00	39,33	1 033 250,00	66,88	582 000,00	82,40	624 971,00	99,06	35 091,00	100,00	0	0